

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

PŘÍRODOVĚDECKÁ FAKULTA

KATEDRA GEOGRAFIE

NÁVRH UČEBNICE REGIONÁLNÍ GEOGRAFIE OPAVSKA

Diplomová práce

Bc. MIRIAM KLUDKOVÁ

Vedoucí práce: RNDr. MILOŠ FŇUKAL, Ph.D.

Olomouc 2018

BIBLIOGRAFICKÝ ZÁZNAM

Autor (osobní číslo): Bc. Miriam Kludková (D150564)

Studijní obor: Učitelství geografie pro SŠ (USV-Z)

Název práce: Návrh učebnice regionální geografie Opavska

Title of theses: Project of textbook for regional geography of the District of Opava

Vedoucí práce: RNDr. Miloš Fňukal, Ph.D.

Rozsah práce: 160 stran

Abstrakt: Cílem diplomové práce je vytvořit návrh učebního textu Geografie Opavska pro základní i střední školu. Obsah textu by měl didakticky vhodným způsobem průřezově informovat o fyzicko-geografických, historických, ekonomických a kulturních poměrech regionu tak, aby byl potenciálně využitelný při výuce na místních školách (zejména v zeměpise-témata místní krajina a terénní výuka). Vedle vlastního učebního textu bude práce obsahovat teoretickou část, ve které se autor zaměří především na teoretické aspekty výuky témat místní krajina a terénní výuka v geografii a také srovná dostupné učebnice regionální geografie menších územních celků.

Klíčová slova: místní region, okres Opava, učebnice

Abstract: The aim of the thesis is to design a learning text for Geography of the Opava District for primary and secondary schools. The text content should didactically, in an appropriate manner inform across about the physical-geographical, historical, economic and cultural conditions of the region so that the learning text could be potentially useful for teaching at local schools (especially in geography - local themes: landscape and field practical training). Besides the proper learning text the textbook will contain theoretical part in which the author will mainly focus on the theoretical aspects of teaching topics of the local landscape and also will compare the available textbooks on regional geography of smaller territorial units.

Keywords: local region, district of Opava, textbooks

Prohlašuji, že jsem zadanou diplomovou práci vypracovala samostatně pod vedením RNDr. Miloše Fňukala, Ph.D., a uvedla jsem do seznamu literatury všechny publikace a internetové zdroje, ze kterých jsem čerpala.

V Olomouci, dne 11. 4. 2018

.....

Podpis

Děkuji RNDr. Miloši Fňukalovi, Ph.D. za odborné vedení, cenné rady a připomínky během zpracování diplomové práce. Dále bych chtěla poděkovat mé kolegyni, která se mnou ochotně diskutovala na návrhu učebnice a mým žákům, kteří učební text ochotně ověřili ve výuce. Velké poděkování patří mé rodině a přátelům, kteří mě podporovali po celou dobu studia.

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Pedagogická fakulta

Akademický rok: 2015/2016

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Miriam KLUDKOVÁ**
Osobní číslo: **D150564**
Studijní program: **N7504 Učitelství pro střední školy**
Studijní obory: **Učitelství základů společenských věd a občanské výchovy pro střední školy a 2. stupeň základních škol**
Učitelství geografie pro střední školy
Název tématu: **Návrh učebnice regionální geografie Opavska**
Zadávací katedra: **Katedra geografie**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cílem diplomové práce je vytvořit návrh učebního textu Geografie Opavska pro základní i střední školu. Obsah textu by měl didakticky vhodným způsobem průřezově informovat o fyzickogeografických, historických, ekonomických a kulturních poměrech regionu tak, aby byl potenciálně využitelný při výuce na místních školách (zejména v zeměpise - témata místní krajina a terénní výuka). Vedle vlastního učebního textu bude práce obsahovat teoretickou část, ve které se autor zaměří především na teoretické aspekty výuky témat místní krajina a terénní výuka v geografii a také srovná dostupné učebnice regionální geografie menších územních celků.

Rozsah grafických prací: **Podle potřeb zadání**
Rozsah pracovní zprávy: **20 000 - 24 000 slov**
Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**
Seznam odborné literatury:

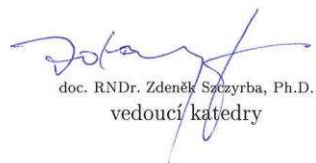
Vhodná didaktická literatura (zásady tvorby a hodnocení učebnic), dostupné již vydané geografie místních regionů, geografické a historické studie o Opavě a dostupné statistiky.

Vedoucí diplomové práce: **RNDr. Miloš Fňukal, Ph.D.**
Katedra geografie

Datum zadání diplomové práce: **25. listopadu 2015**
Termín odevzdání diplomové práce: **10. dubna 2017**

prof. RNDr. Ivo Frébort, CSc., Ph.D.
děkan

L.S.

doc. RNDr. Zdeněk Szczyrba, Ph.D.
vedoucí katedry

V Olomouci dne 25. listopadu 2015

OBSAH

1	ÚVOD	8
2	CÍLE PRÁCE	9
3	METODIKA PRÁCE	10
4	UČEBNICE V EDUKAČNÍM PROCESU	11
4.1	DEFINICE UČEBNICE.....	11
4.2	HISTORIE UČEBNIC	12
4.3	FUNKCE UČEBNICE.....	13
4.4	TYPY UČEBNIC.....	14
4.5	POŽADAVKY NA UČEBNICE A KRITÉRIA VÝBĚRU ŠKOLNÍ UČEBNICE	14
5	ZAHRNUTÍ MÍSTNÍHO REGIONU V KURIKULÁRNÍCH DOKUMENTECH.	17
5.1	KURIKULÁRNÍ DOKUMENTY	17
5.2	POSTAVENÍ MÍSTNÍHO REGIONU V RVP ZV	19
5.3	RVP PRO GYMNÁZIA	22
6	SROVNÁNÍ DOSTUPNÝCH UČEBNIC PRO VÝUKU MÍSTNÍHO REGIONU ...	24
6.1	PUBLIKACE ZAHRNUTÍ ÚZEMÍ OPAVSKA	26
6.2	NÁVRH STRUKTURY UČEBNÍHO TEXTU PRO REGION OPAVSKO	27
7	VLASTNÍ NÁVRH UČEBNÍHO TEXTU	29
8	OVĚŘENÍ UČEBNÍHO TEXTU VE VYUČOVÁNÍ	134
8.1	TESTOVÁNÍ VĚDOMOSTI ŽÁKŮ ZÁKLADNÍ ŠKOLY, 8. TŘÍDA.....	135
8.1.1	VYHODNOCENÍ KAPITOLY ÚVOD.....	135
8.1.2	VYHODNOCENÍ KAPITOLY RELIÉF, VODSTVO, KLIMA, PŮDY A VEGETACE.....	135
8.1.3	VYHODNOCENÍ KAPITOLY HISTORIE, OBYVATELSTVO A SÍDLA....	136
8.1.4	VYHODNOCENÍ KAPITOLY HOSPODÁŘSTVÍ, VÝZNAMNÍ RODÁCI..	136
8.1.5	CELKOVÉ HODNOCENÍ PRÁCE ŽÁKŮ	136
8.2	TESTOVÁNÍ OBSAHOVÉHO HLEDISKA UČEBNICE, PREZENČNÍHO A DIDAKTICKÉHO HLEDISKA UČITELE.....	148
9	ZÁVĚR	153
10	SUMMARY	154
11	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ A LITERATURY	155
11.1	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY V TEORETICKÉ ČÁSTI PRÁCE.....	155
11.2	SEZNAM INTERNETOVÝCH ZDROJŮ V TEORETICKÉ ČÁSTI PRÁCE.	156
11.3	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY V NÁVRHU UČEBNÍHO TEXTU	157
11.4	SEZNAM INTERNETOVÝCH ZDROJŮ V NÁVRHU UČEBNÍHO TEXTU	158

1 ÚVOD

V dnešní době na knižním trhu najdeme pestrou škálu učebnic. Když se rozhlédneme po českých knihkupectvích, nebo ve speciálně zaměřených prodejnách učebnic, nalezneme učebnice zhruba šedesáti vydavatelů, asi patnáct vydavatelů se zabývá vydáváním učebnic pro výuku zeměpisu. Co se týče kvality, odbornosti, obsahu a dalších kritérií, která by měla každá učebnice obsahovat, můžeme vypočítat značné rozdíly v pojetí, obsahu i kvalitě zpracování. Učebnic, které se zabývají učivem *místní region a terénní výuka*, je na trhu velmi málo. Pro základní školy na trhu pár titulů najdeme, avšak pro školy střední zatím žádný titul napsán není. Téma *místní region a terénní výuka* je obvykle zahrnuto v poslední kapitole učebnice a ke vši škodě se učitelé tomuto tématu věnují jen okrajově, s velkou nadsázkou můžeme říci, že jen pár hodin v roce.

Při výběru tématu diplomové práce jsem příliš moc neváhala. Vzpomněla jsem si na svá středoškolská léta a na fakt, že o místním regionu jsme se učili velmi málo. Učitel tomuto tématu věnoval asi dvě hodiny. Na souvislé praxi jsem se dozvěděla od mé cvičné učitelky geografie, že toto téma se učí jen okrajově, když ke konci roku zbyde čas. Dalším z důležitých faktorů, proč se toto téma tak málo učí je fakt, že prozatím nevyšla žádná učebnice na téma Regionální geografie Opavska, podle které by výuka byla určitě pestřejší a zajímavější. Mnohdy slýchávám, že na některých školách se toto téma neprobírá vůbec, nebo jen ve formě referátů, které se vytváří žáci sami.

Dle mého názoru, by měl mít každý žák, ať už základní školy, nebo střední školy, ucelené informace o regionu, ve kterém vyrůstá a ve kterém prožije svůj život, nebo alespoň značnou část svého života. Tento učební text, který bude sepsán, mohu díky mé aprobaci použít i v mém druhém oboru Učitelství základů společenských věd a občanské výchovy pro střední školy a 2. stupeň základních škol, ve vzdělávací oblasti Člověk ve společnosti, v tématu naše obec, region, kraj.

Tato diplomová práce bude pojednávat o návrhu učebnice regionální geografie Opavska.

2 CÍLE PRÁCE

Cílem této diplomové práce je připravit učební text, který by mohli učitelé využít při učivu místní region jak na základních tak středních školách na Opavsku. Tento text by se nejvíce využíval v hodinách zeměpisu a v občanské výchově. Učební text by měl být zpracován tak, aby posloužil jak pro základní školy, pro nižší stupeň víceletých gymnázií, pro gymnázia a také pro ostatní střední školy, na právě již zmíněném území Opavska. Text by měl posloužit učitelům jako dobrý rádce při tomto učivu. Obsah textu by měl didakticky vhodným způsobem průřezově informovat o fyzicko-geografických, historických, ekonomických a kulturních poměrech vybraného území. Jednotlivé kapitoly na sebe nebudou obsahově navazovat, učitel si může tedy vybrat to nejdůležitější a nejzajímavější pro jeho výuku. Učební text bude zpracován tak, aby zohlednil aktuální požadavky na obsahovou i formální strukturu učebního textu, které přináší obecná i oborová didaktika. Text bude rozdělen do 4 větších celků:

1. Vymezení oblasti Opavska,
2. Přírodní podmínky,
3. Obyvatelstvo a sídla,
4. Socioekonomické podmínky.

Vedle vlastního učebního textu bude práce obsahovat teoretickou část, která bude zaměřena především na význam učebnic v edukačním procesu, srovnání dostupných učebnic regionální geografie menších územních celků a postavení výuky místního regionu v platných kurikulárních dokumentech.

3 METODIKA PRÁCE

Celá tato práce bude rozdělena na dvě části. Na část teoretickou a část praktickou.

Teoretická část diplomové práce se bude věnovat všeobecně učebnicím ve vyučovacím procesu, především na historii, funkci a typ učebnic. Nesmíme také opomenout na postavení tématu místního regionu v kurikulárních dokumentech – především v Rámcovém vzdělávacím programu pro základní vzdělávání a pro gymnázia. Bude využita odborná literatura a ověřené webové zdroje.

Praktická část diplomové práce bude zaměřena na vlastní tvorbu učebního textu na zadané území Opavska. Zpracování této části bude stěžejní část celé této práce. Ke zpracování učebního textu bude využita patřičná dostupná literatura, jak v knižní, tak webové podobě. V práci budou vytvořeny vlastní tabulky, grafy se zdrojů především Českého statistického úřadu, není-li uvedeno uvedeno jinak a vlastní fotografie. Informace budou vyhledávány na oficiálních webových stránkách města Opavy a také Moravskoslezského kraje. Při vytváření učebního textu proběhnou konzultace se zkušenými učiteli základní školy a gymnázia. Na závěr celé této práce budou vytvořeny pracovní listy k ověření textu ve výuce.

Ověření proběhne na základní škole v Hlučíně, ZŠ Hornická 7, kde autorka vyučuje zeměpis a zájmový zeměpisný kroužek. Závěrem bude použita dotazníková metoda pro žáky 8. ročníku a pro žáky navštěvující v zájmový zeměpisný kroužek, kteří zhodnotí jak obsahové hledisko učebnice, tak i didaktické hledisko autorky.

Veškeré použité zdroje jsou uvedeny v závěru diplomové práce v seznamu použité literatury. Tabulky, grafy a obrazový materiál jsou v učebním textu označeny písmenem U a pořadového čísla (např. Obr. U1). Některý obrazový materiál je tvorbou autorky. Použité zdroje jsou uvedené v závěrečném seznamu.

4 UČEBNICE V EDUKAČNÍM PROCESU

„Nemilovat knihy znamená nemilovat moudrost, nemilovat moudrost však znamená stávat se hlupákem.“ Jan Amos Komenský¹

V dnešní době plné výpočetní a audiovizuální techniky si stále hodně lidí neumí představit výuku bez učebnic, alespoň ne na základní škole, kde jsou učebnice ze zákona povinné. Žáci středních škol používají ke svému vzdělávání učebnice, které jsou pouze doporučené. Učebnice jsou nezbytné pomůcky ve vzdělávání i v dnešní době mají nezastupitelné místo ve školách. Učebnice patří mezi didaktické prostředky pro žáky a učitele, jsou hlavním zdrojem obsahu vzdělávání pro žáky a zároveň didaktickým prostředkem v rukou učitelů.² Dle Světové banky, která prováděla výzkum v různých částech světa, bylo zjištěno, že učebnice patří mezi jeden z hlavních faktorů, které ovlivňují výuku. Úkolem učebnice je kromě pomůcky k naučení konkrétní látky také to, aby se žáci naučili vyhledávat důležité pasáže učebního textu a pracovat s knihou jako s pramenem informací.³ Hlavní úkolem autora učebnice je uvědomit si, pro kterou věkovou kategorii učebnici píše, měl by si toto ověřit v literatuře a hlavně v praxi.

4.1 DEFINICE UČEBNICE

Po prostudování pedagogických publikací a slovníků bylo zjištěno, že jednotná definice učebnice neexistuje. Definicí je nespočet, každá se zaměřuje na jiné části předpokladů, které by kvalitní školní učebnice měla splňovat. První nalezená definice zní: „Školní učebnice je nejdůležitější učební pomůckou pro žáky i učitele. Poskytuje základní zdroj informací ve výuce jednotlivých předmětů. Napomáhá usměrnit vyučovací proces⁴.“

---

¹ HAVRÁNEK, Petr. Nemilovat knihy znamená nemilovat moudrost. Každý den s citátem [online]. Ústí nad Labem: Pure Inspiration, 2018 [cit. 2018-03-03]. Dostupné z: <https://kazdydencitatem.cz/citaty-slavnych/nemilovat-knihy-znamená-nemilovat-moudrost/>

² PRŮCHA, J. Moderní pedagogika. Praha: Portál, 2002. 481 s. ISBN 80-7178-631-4.

³ KALHOUS, Zdeněk a Otto OBST. Školní didaktika. Praha: Portál, 2009, s. 143.

⁴ TOLMÁČIOVÁ, T. Učebnice a výučba zeměpisu na základních školách v Slovenskej republike po roku 1992. In: Učebnice geografie 90. let. Ostrava: Ostravská univerzita, 2000, s. 76 – 82.

Když nahlédneme do pedagogického slovníku, nalezneme v něm definici učebnice, která zní: „...druh knižní publikace uzpůsobené k didaktické komunikaci svým obsahem a strukturou⁵.“

Ve školní didaktice autorů Kalhous Zdeněk a Obst Otto se dočteme: „Učebnice je základní vyučovací a učební prostředek, který konkretizuje výchovné a vzdělávací cíle učebních osnov, vymezuje rozsah a obsah učiva a poskytuje podklady pro vypěstování intelektuálních a praktických dovedností, stanovených učebními osnovami⁶.“

4.2 HISTORIE UČEBNIC

Poměrně rozšířená je představa, že tvůrcem prvních učebnic byl v 17. století Jan Amos Komenský. Není sporu o tom, že byl průkopníkem v oboru tvorby učebnic a výrazně se zasazoval o jejich názornost, ale první učebnice vznikaly už ve starověku. Lidé se i v této době vzdělávali, toužili se dozvědět nové poznatky a vědomosti a dále je uchovávat pro další generace. Průcha uvedl, že: „*Učebnice jsou jedním z nejstarších materiálních prostředků sloužících edukaci. Již ve starověkých kulturách Asyřanů, Egypťanů a Řeků byly vytvářeny texty instruktivního typu. Také v průběhu celého středověku a zvláště po Gutenbergově vynálezu knihtisku v 15. století se učebnice používaly jako základní didaktická pomůcka.*“ Učebnice vždy plnily požadavky té doby, ve které byly vydány. Stát si proto většinou monopolizoval jejich vydávání, nebo alespoň vyhradil právo na kontrolu jejich obsahu. V komunistickém období byla dokonce míra centralizace tak vysoká, že pro každý typ školy, předmět a ročník existovala vždy jen jediná celostátně platná verze učebnice. Lepší dostupnost učebnic na našem území můžeme datovat od roku 1989, kdy byly vydány nové učebnice a nebo přepracované dle nových požadavků učebnice již dříve vydané. V dalších letech se začaly objevovat učebnice nakladatelství, které jsou známy dnes-například SNP, Fortuna, Česká geografická společnost a další. Vedle výrazného růstu atraktivity učebnic i s některými výjimkami i jejich obsahové a didaktické úrovně je průvodním znakem tohoto procesu růst významu problematiky hodnocení kvality.

---

⁵ PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, 2009, s. 323.

⁶ KALHOUS, Zdeněk. OBST Otto. *Školní didaktika*. Praha: Portál, 2009, s. 143.

4.3 FUNKCE UČEBNICE

Učebnice je nejběžnější výukový materiál, patří mezi materiální, textové, didaktické prostředky a její hlavní úlohou je motivovat žáky k získání vědomostí (dle potřeb a zájmů žáka mu učebnice poskytuje hlubší či stručnější informace), dovedností a k vytváření postojů a hodnot. Je to materiál, který má předem daný obsah, má určitou strukturu. V neposlední řadě je to didaktická pomůcka pro učitele.⁷

Jedno z nejpodrobnějších rozdělení funkcí učebnic stanovil ruský odborník Dmitrij Dmitrijevič Zujev v knize Školnyj učebnik vydaný v roce 1983. Tímto rozdělení se inspiroval československý pedagog Václav Michovský, který rozdělil funkce učebnice na dva druhy⁸:

- **Didaktická funkce učebnice:** zde patří funkce informativní, formativní a metodologické:
  - *informativní:* obstarávání informací o daném učivu žákům,
  - *formativní:* žáci si dané vědomosti a dovednosti osvojují a stávají se pro ně hodnotami,
  - *metodologická:* žáci získávají metody poznání,
- **Organizační funkce učebnice:** tento druh se dále dělí na funkce plánovací, motivační, kontrolní a sebehodnotící:
  - *plánovací:* žák si sám dle svých možností naplánuje postup při osvojení učiva a také pomáhá žákovi vytvářet učební styl,
  - motivační:* správně vytvořená učebnice (zajímavé zpracování, čitelnosti, ilustrace.....) by měla motivovat žáka k dalšímu rozšíření informací a k úspěšné práci,
  - *kontrolní a sebehodnotící:* Učebnice by měla obsahovat sadu otázek k probranému učebnímu celku i se správným řešením.

---

⁷ MAŇÁK, Josef. ŠVEC, Vlastimil. Výukové metody. Brno: Paido, 2003. 219 s. 148. ISBN 80-7315-039-5.

⁸ KALHOUS, Zdeněk a Otto OBST. Školní didaktika. Vyd. 2. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-571-4.

4.4 TYPY UČEBNIC

Učebnice rozdělujeme na 3 typy: učebnice, cvičebnice a čítanky. V učebnicích převažuje výkladový text, dále s doplňujícím a vysvětlujícím textem. Učebnice by měla být doplněna úsekem, který prověřuje zvládnutí učiva po přečtení textu. Dalším typem je cvičebnice. Již z názvu je značné, že se jedná o text, který má doplňovat učebnice o různá cvičení a má vést žáky k samostatnosti a k procvičování učiva. Posledním artiklem je čítanka, která je určena zpravidla pro čtení literárních- uměleckých textů, v poslední době se ale stále častěji objevují i čítanky textů z jiných oborů včetně geografie.⁹

4.5 POŽADAVKY NA UČEBNICE A KRITÉRIA VÝBĚRU ŠKOLNÍ UČEBNICE

Každá učebnice by měla plni převážně didaktickou funkci. Aby byla řádně tato funkce naplněna, jsou na učebnici kladeny určité požadavky:

- *odborné* (souhlas učiva s poznatky dané vědní disciplíny),
- *didaktické* (soulad s kurikulem, správný výběr poznatků),
- *metodické* (volba adekvátních prostředků výkladu učiva),
- *logické* (ucelená struktura poznatků a rozčlenění učiva),
- *psychologické* (přiměřenost učiva věkovému stupni žáků),
- *lingvistické* (jazyková správnost a stylistická úroveň),
- *estetické* (vhodné výtvarné a typografické ztvárnění učebnice),
- *hygienické* (přiměřený objem a hmotnost učebnice, kvalita papíru).¹⁰

Díky velké škále vydavatelů vydávající učebnice na českém trhu je potřebné, aby učitelé dbali na dobrý výběr učebnice pro jejich vyučovací předmět. Učitel by měl brát i v potaz Školní vzdělávací program, aby dané výstupy učebnicí naplnil.

---

⁹ KALHOUS, Zdeněk a Otto OBST. Školní didaktika. Vyd. 2. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-571-4.

¹⁰ LEPIL, Oldřich. Teorie a praxe tvorby výukových materiálů: zvyšování kvality vzdělávání učitelů přírodovědných předmětů. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2010, 17 s.

Není to jen na učiteli daného předmětu, ale také na řediteli, aby se rozhodl, zda právě učitelem vybranou učebnicí zakoupí.

Specifickým hodnotitelem učebnic je stát. Ze Školského zákona č. 561/2004 Sb. ve své části 1., § 27- Učebnice, učební texty, školní potřeby, v odstavci 1, se uvádí, že: Ministerstvo uděluje a odnímá učebnicím a učebním textům pro základní a střední vzdělávání schvalovací doložku na základě posouzení, zda jsou v souladu s cíli vzdělávání stanovenými tímto zákonem, rámcovými vzdělávacími programy a právními předpisy. Učebnicím a učebním textům pro zdravotnické obory středních škol ministerstvo uděluje a odnímá schvalovací doložku v dohodě s Ministerstvem zdravotnictví. Seznam učebnic a učebních textů, kterým byla udělena schvalovací doložka, zveřejňuje ministerstvo ve Věstníku Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy (dále jen "Věstník") a způsobem umožňujícím dálkový přístup.¹¹ Dále se v odstavci číslo 3 můžeme dočíst, že nárok na bezplatné učebnice mají žáci přípravných a prvních tříd, které nevrací. Žáci ostatních tříd základních škol učebnice na konci příslušného školního roku vracejí.

Ohledně středních škol je to jinak. Žáci středních škol dostanou pouze seznam doporučené literatury, které si mohou zakoupit. Ředitel střední školy je ze zákona povinen zřídit fond učebnic a učebních textů, a to nejméně pro 10 % žáků střední školy; tyto učebnice a učební texty jsou pak bezplatně zapůjčovány sociálně znevýhodněným a sociálně potřebným žákům.¹²

Jak bylo již zmíněno, na knižním trhu najdeme pestrou škálu učebnic. Učitelé, ředitelé a další pedagogičtí pracovníci školy by měli vybrat vždy tu nejpříjemnější učebnici pro své žáky. Při výběru by měli zohlednit následující **kritéria výběru učebnic:**

- *didaktické zpracování.*
- *obsah učiva, jeho aktuálnost nebo zastaralost,*

---

¹¹ [Zákony.centrum.cz online](http://zakony.centrum.cz).[cit. 2016-11-09]. Dostupné z: <http://zakony.centrum.cz/skolsky-zakon/cast-1-paragraf-27-odstavec-1>

¹² [Zákony.centrum.cz online](http://zakony.centrum.cz).[cit. 2016-11-09]. Dostupné z: <http://zakony.centrum.cz/skolsky-zakon/cast-1-paragraf-27-odstavec-3-a-4>

- *logicko-strukturální uspořádání,*
- *grafická a typografická úroveň,*
- *jazyk, styl a terminologická správnost textu,*
- *kvantitativní kritéria (formát, rozsah, cena),*
- *výukové materiály rozšiřující učebnici*
- *metodická příručka pro učitele.¹³*

---

¹³ LEPIL, Oldřich. Teorie a praxe tvorby výukových materiálů: zvyšování kvality vzdělávání učitelů přírodovědných předmětů. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2010, 18 s.

5 ZAHRNUTÍ MÍSTNÍHO REGIONU V KURIKULÁRNÍCH DOKUMENTECH

5.1 KURIKULÁRNÍ DOKUMENTY

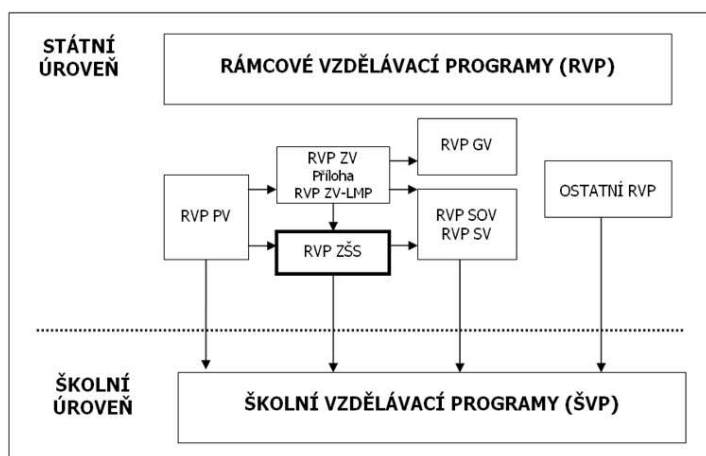
Kurikulární dokument je široký pojem a proto bychom si měli upřesnit, co znamená. Je to velice obtížné, jelikož v dnešní době se uvádí více než sto definic. Jedna z výstižných definic je od autorky Walterové, která zní: „Kurikulum jsou plány určené k řízení učení ve školách, obvykle prezentované v permanentně obnovovaných dokumentech, které jsou vypracovávány na několika úrovních obecnosti a implementace těchto plánů ve třídě, tyto plány jsou realizovány v učebním prostředí, které také ovlivňuje to, čemu se žáci učí.“ Kurikulum můžeme rozdělit na formální, neformální a skryté. Formálnímu kurikulu odpovídá oficiálně vytvořenému vzdělávacímu programu, neformální kurikulum zahrnuje školní výlety, zájmové činnosti, soutěže a další. Skryté kurikulum je specifické, připisuje se k němu klimata školy a třídy, sociální struktura ve třídě, vztahy mezi žáky a učiteli, kulturou školy.¹⁴

Zákonem č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů byl zaveden dvoustupňový systém kurikulárních dokumentů (viz obr.1). Novelizace proběhla v roce 2015. Vymezuje vzdělávání dětí od 3 do 19 let věku. Na státní úrovni nařizuje Národní program vzdělávání (dále RVP), který vymezuje obecné cíle vzdělávání. Program se dělí na Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání (dále RVP Z) a Rámcový vzdělávací program pro gymnázia (dále RVP G). Oba tyto programy se zabývají tématem místní region a terénní výuka. RVP vznikaly v návaznosti na Národní program rozvoje vzdělávání v České republice (Bílá kniha). Už v publikaci Bílá kniha (2001) je doporučeno vytvořit rámcový vzdělávací program, ve kterém by bylo zapotřebí stanovit specifické cíle, obsah, výstupní klíčové kompetence a podmínky pro vzdělávání (Kotásek, 2001). RVP vycházejí z nové strategie vzdělávání, která vyzvedne tzv. klíčové kompetence (tabulka č. 1), jejich provázanost se vzdělávacím obsahem a hlavně uplatnění

---

¹⁴ PRÁŠILOVÁ, M. Tvorba vzdělávacího programu. Olomouc: TRITON, 2006. 174 s. ISBN 80-7254-712-7

získaných vědomostí a dovedností v praktickém životě. Program vychází z konceptu celoživotního vzdělávání.

Obr. 1 Systém kurikulárních dokumentů. Zdroj: systém kurikulárních dokumentů:

<http://www.ucitelskenoviny.cz/archiv/archiv1706/graf.gif>

Na školní úrovni si každá škola si poté vytváří svůj školní vzdělávací program (dále ŠVP), dle kterého učitelé dodržují v jednotlivých předmětech vzdělávací výstupy žáka. Podle tohoto programu všechny základní školy začaly učit od 1.9.2007. RVP vycházejí z nové strategie vzdělávání, která zdůrazňuje klíčové kompetence (viz tab. 1), jejich provázanost se vzdělávacím obsahem a uplatnění získaných vědomostí a dovedností v praktickém životě.

Tab. 1: *Výběr klíčových kompetencí základního vzdělávání*¹⁵

NÁZEV KOMPETENCE	NÁPLŇ KOMPETENCE
Kompetence k učení	Vyhledává a třídí informace a na základě jejich pochopení, propojení a systematizace je efektivně využívá v procesu učení.
Kompetence k řešení problémů	Vyhledá informace vhodné k řešení problému, nachází jejich shodné, podobné a odlišné znaky.

¹⁵ Klíčové kompetence v programu RVP G jsou stejné, jen s tím rozdílem, že je zde vypuštěna kompetence pracovní.

Kompetence komunikativní	Naslouchá promluvám druhých lidí, porozumí jim, vhodně na ně reaguje, účinně se zapojuje do diskuse.
Kompetence sociální a personální	Účinně spolupracuje ve skupině, podílí se společně s pedagogy na vytváření pravidel práce v týmu.
Kompetence občanské	Respektuje přesvědčení druhých lidí, váží si jejich vnitřních hodnot, je schopen vcítit se do situací ostatních lidí.
Kompetence pracovní	Používá bezpečně a účinně materiály, nástroje a vybavení, dodržuje vymezená pravidla, plní povinnosti a závazky.

Zdroj: Klíčové kompetence v základním vzdělávání (2007)

5.2 POSTAVENÍ MÍSTNÍHO REGIONU V RVP ZV

Rámcový vzdělávací program pro RVP ZV (základní vzdělávání a nižší stupeň víceletých gymnázií) je rozdělen do devíti vzdělávacích oblastí, které jsou tvořeny jedním nebo více vzdělávacími obory.¹⁶ Tyto oblasti a obory jsou pro lepší přehlednost zařazeny do tabulky 2.

Tab. 2: *Vzdělávací obsah základního vzdělávání*

VZDĚLÁVACÍ OBLAST	VZDĚLÁVACÍ OBOR
Jazyk a jazyková komunikace	Český jazyk a literatura, Cizí jazyk
Matematika a její aplikace	Matematika a její aplikace
Informační a komunikační technologie	Informační a komunikační technologie
Člověk a jeho svět	Člověk a jeho svět
Člověk a společnost	Dějepis, Výchova k občanství

¹⁶ Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání [online]. 2010. Praha: VUP Praha, 2010 [cit. 2018-03-08]. Dostupné z: <http://www.vuppraha.cz/wp-content/uploads/2009/12/RVPZV-pomuckaucitelum.pdf>.

Člověk a příroda	Fyzika, Chemie, Přírodopis, Zeměpis
Umění a kultura	Hudební výchova, Výtvarná výchova
Člověk a zdraví	Výchova ke zdraví, Tělesná výchova
Člověk a svět práce	

Zdroj: RVP ZV (2017)

Téma místní region na úrovni základního vzdělání v RVP objevíme ve dvou vzdělávacích oblastech, a to Člověk a jeho svět a Člověk a příroda. Vzdělávací oblast Člověk a jeho svět se uskutečňuje na 1. stupni základního vzdělávání nejčastěji v předmětech prvouka (1.-3. třída) a vlastivěda (4.a 5. třída).

V prvouce, v kapitole Domov, se žáci učí rozdíly mezi vesnickým a městským prostředím, poznávají okolí bydliště, nejbližší ulice, parky, náměstí, významné budovy a další. Následuje kapitola Naše obec, kde se žáci seznamují s názvem obce a jejích částí, polohou v krajině, směry do sousedních obcí a význačnými orientačními body v obci. Významná místa v obci a jejich význam. Kulturní a společenský život v obci, historická a památná místa v obci.

Místní region je vyučován v rámci tematického okruhu Místo, kde žijeme ve vlastivědě. Žáci se seznamují s okolím svého bydliště a školy, s polohou obce v rámci okresu, se zemským povrchem, vodstvím, rozšířením půd, životním prostředím, minulostí a současností obce, významnými budovami a dopravní sítí. Žáci se zde také učí pracovat s mapou místní oblasti¹⁷.

Očekávané výstupy tematického okruhu Místo, kde žijeme:

- Žák vyznačí v jednoduchém plánu místo svého bydliště a školy, cestu na určené místo a rozliší možná nebezpečí v nejbližším okolí,
- žák začlení svou obec (město) do příslušného kraje a obslužného centra ČR, pozoruje a popíše změny v nejbližším okolí, obci (městě),

¹⁷ Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání [online]. 2017. Praha: VUP Praha, 2010 [cit. 2018-03-11]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/file/43792/>

- žák rozliší přírodní a umělé prvky v okolní krajině a vyjádří různými způsoby její estetické hodnoty a rozmanitosti,
- žák určí a vysvětlí polohu svého bydliště nebo pobytu vzhledem ke krajině a státu,
- žák určí světové strany v přírodě i podle mapy, orientuje se podle nich a řídí se podle zásad bezpečného pohybu a pobytu v přírodě,
- žák vyhledá typické regionální zvláštnosti přírody, osídlení, hospodářství a kultury, jednoduchým způsobem posoudí jejich význam z hlediska přírodního, historického, politického, správního a vlastnického,
- žák zprostředkuje ostatním zkušenosti, zážitky a zajímavosti z vlastních cest a porovná způsob života a přírodu v naší vlasti i v jiných zemích.

Na druhém stupni základních škol se téma místního regionu vyučuje v zeměpise, který patří do vzdělávací oblasti Člověk a příroda¹⁸ ve dvou tematických okruzích: Geografické informace, zdroje dat, kartografie a topografie a Česká republika.

Očekávané výstupy, které se vztahují k místnímu regionu v tematickém okruhu Geografické informace, zdroje dat, kartografie a topografie:

- Žák vytváří a využívá osobní myšlenková (mentální) schémata a myšlenkové (mentální) mapy pro orientaci v konkrétních regionech, pro prostorové vnímání a hodnocení míst, objektů, jevů a procesů v nich, pro vytváření postojů k okolnímu světu.

Očekávané výstupy vztahující se k tématu místní region jsou uvedeny v tematickém okruhu Česká republika:

- Žák vymeze a lokalizuje místní oblast (region) podle bydliště nebo školy,
- žák hodnotí na přiměřené úrovni přírodní, hospodářské a kulturní poměry místního regionu, možnosti dalšího rozvoje, přiměřeně analyzuje vazby místního regionu k vyšším územním celkům.

---

¹⁸ Socio-ekonomická a společenskovední část zeměpisu má přesah i do vzdělávací oblasti Člověk a společnost, ale pro zachování celistvosti je celý předmět řazen do oblasti Člověk a příroda. V zeměpise díky přesahům mezi jednotlivými oblastmi můžeme uplatnit velmi dobře mezipředmětové vztahy, například s výchovou k občanství, dějepisem.

5.3 RVP PRO GYMNÁZIA

V níže uvedené tabulce (tab. 3) si můžeme povšimnout, že na rozdíl od RVP ZV je rozděleno RVP G (čtyřletá gymnázia a vyšší stupeň víceletých gymnázií) pouze do osmi vzdělávacích oblastí, které mají buď jeden vzdělávací obor a nebo více, které jsou si obsahově blízké.¹⁹ Je zde vypuštěna vzdělávací oblast Člověk a jeho svět.

Tab. 3: Vzdělávací obsah gymnaziálního vzdělávání

VZDĚLÁVACÍ OBLAST	VZDĚLÁVACÍ OBOR
Jazyk a jazyková komunikace	Český jazyk a literatura, Cizí jazyk
Matematika a její aplikace	Matematika a její aplikace
Informační a komunikační technologie	Informatika a informační a komunikační technologie
Člověk a jeho svět	Člověk a jeho svět
Člověk a společnost	Občanský a společenskovední základ, Dějepis
Člověk a příroda	Fyzika, Chemie, Biologie, Geografie, Geologie
Umění a kultura	Hudební obor, Výtvarný obor
Člověk a zdraví	Výchova ke zdraví, Tělesná výchova
Člověk a svět práce	Člověk a svět práce

Zdroj: RVP G (2017)

V rámci gymnaziálního vzdělávání je výuka místního regionu realizována ve vzdělávací oblasti Člověk a příroda v předmětu geografie, kde stejně jako u základního vzdělávání má obor Geografie přesahy do vzdělávací oblasti Člověk a společnost. S tématem místní region se v rámci gymnaziálního vzdělávání setkáváme převážně v tematickém okruhu Regiony a Geografické informace a terénní vyučování.

¹⁹ Rámcový vzdělávací program pro gymnázia [online]. Praha: VÚP Praha, 2007 [cit. 2018-03-08].

Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/skolskareforma/ramcove-vzdelavaci-programy>.

Očekávané výstupy týkající se místního regionu v rámci tematického okruhu Regiony:

- Žák vymezí místní region (podle bydliště, školy) na mapě podle zvolených kritérií, zhodnotí přírodní, hospodářské a kulturní poměry mikroregionu a jeho vazby k vyšším územním celkům a regionům.

Očekávané výstupy, které se vztahují k tématu místní region v rámci tematického okruhu Geografické informace a terénní vyučování:

- Žák se orientuje pomocí map v krajině,
- žák vytváří a využívá vlastní mentální schémata a mentální mapy pro orientaci v konkrétním území.

V tematickém okruhu Životní prostředí se setkáváme s jedním očekávaným výstupem:

- Žák zhodnotí některá rizika působení přírodních a společenských faktorů na životní prostředí v lokální, regionální úrovni.

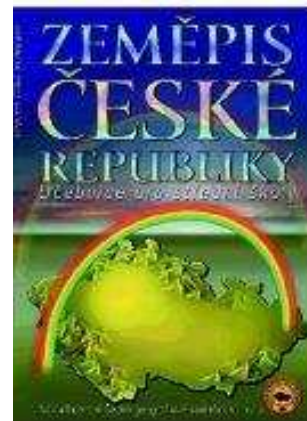
6 SROVNÁNÍ DOSTUPNÝCH UČEBNIC PRO VÝUKU MÍSTNÍHO REGIONU

V České republice je obstojná škála učebnic pro výuku zeměpisu na základních školách a střeňích školách. Výrazně nižší je však nabídka učebnic specializovaných na výuku místního regionu. Na základních školách, je několik titulů k dispozici. Jsou to učebnice především pro první stupeň. Mezi ně například patří:

- *Život v našem regionu* od autorky Hana Kühnlové, vydavatelství Fraus, rok vydání 2007.
- *Tady jsem doma aneb Poznej dobře svoje bydliště*, opět od autorky Hany Kühnlové z vydavatelství Moby Dick, rok vydání 1998.
- *Místo, kde žijeme* od autorky Aleny Matouškové, nakladatelství Česká geografická společnost, rok vydání 2009.
- *Místo, kde žijeme (vlastivěda)* od autorek Boženy Šmolíkové a Aleny Matouškové. Vydavatel Septima v roce 2010.
- *Místo, kde žijeme pro 4. a 5. ročník ZŠ* od autorů Zdeněk Szczyrba a Irena Smolová, nakladatelství PRODOS spol. s r.o., rok 2010.

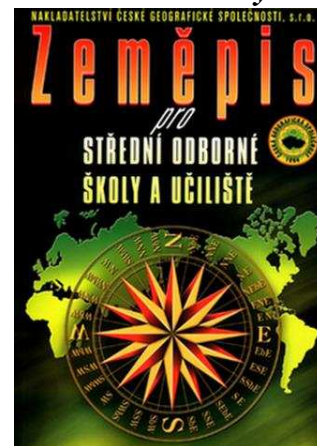
Na učebnici zabývající se místním regionem pro střední školy dosud žádná vydána nebyla. Učebnice pro střední školy, které se zabývají tématem místní region také není mnoho a bylo velmi obtížné takové publikace najít.

První učebnici zabývající se místním regionem je učebnice od Milana Holečka kolektivu, vydána v roce 2006 Českou geografickou společností s názvem *Zeměpis České republiky: Učebnice pro střední školy*. učebnice zahrnuje 5 kapitol (Úvod, Příroda, Obyvatelstvo, Hospodářství a Regiony), které jsou rozděleny na podkapitoly. V kapitole regiony nalezneme informace o všech krajích České republiky a také podkapitolu Místní region a Rozvojové dokumenty naší obce. Podkapitola místní region pojednává o poloze regionu, historicky významných objektech, přírodních složkách krajiny, hospodářství regionu.

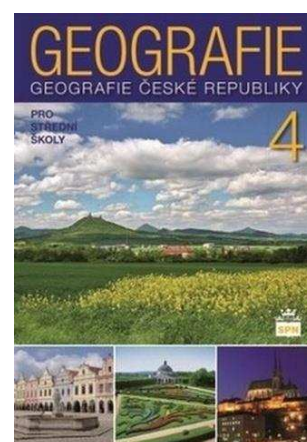

Další publikací od již zmíněného autora je *Zeměpis pro střední odborné školy a učiliště* od vydavatelství Česká geografická společnost z roku 2004. Jak vyplývá z názvu učebnice, její koncept je jiný. Zaměřuje se na hlavní změny na mapě světa, Globální problémy lidstva, Krajina a životní prostředí, Zeměpis cestovního ruchu, Význam zeměpisu v praxi a Zeměpis místní oblasti. Je to první učebnice pro vyučování zeměpisu na středních odborných školách a středních odborných učilištích, na kterých zeměpis není odborným předmětem.

Poslední učebnicí je Geografie pro střední školy 4 - Česká republika od autora Jiřího Kastera, vydavatelství Státní pedagogické nakladatelství v roce 2016. Je to Čtvrtá z řady učebnic geografie pro SŠ. Učebnice je určena především čtyřletým gymnáziím, kde se geografie vyučuje v každém ročníku. Na místní region je zaměřena poslední kapitola s názvem Poznej dobře místo, kde žiješ! Pojednává o historii regionu, o památkách a o aktuálních problémech regionu.

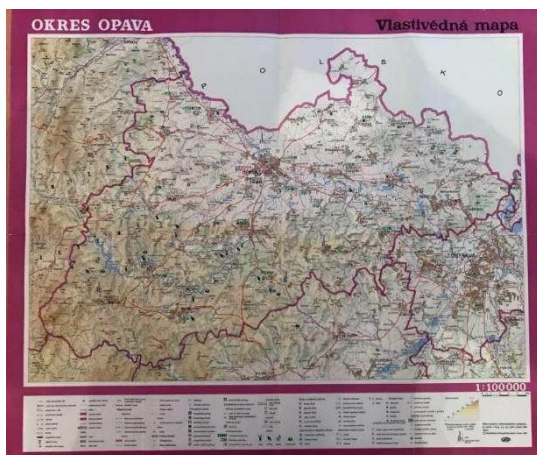
Učebnice *Geografie pro střední školy 4 - Česká republika*, *Zeměpis pro střední odborné školy a učiliště* a *Zeměpis České republiky* budou následně porovnány.

Učebnice se snaží rozvíjet klíčové kompetence žáků a také rozvoj jejich vědomostí, dovedností, znalostí, postojů a využití v dalším životě.

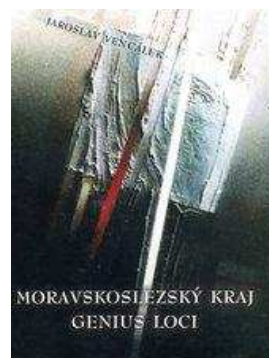
Všechny tyto učebnice obsahují vymezení území, přírodní poměry regionu, Historii, Obyvatelstvo a sídla, hospodářství. Vybrané učebnice nejsou vybaveny jen prostým textem, ale také jsou zde oddíly k zapamatování vědomostí. Rozvíjí spolupráci mezi spolužáky ve skupinách, řešení problémů, samostatnosti, rozvíjí kompetence komunikační tým, že žáci mají vést diskuze nad vybranými aktuálními problémy. Učebnice obsahují také grafy a tabulky, ze kterých žáci vyvozují závěry, obrazový materiál, tematické a topografické mapy, kartodiagramy apod.

6.1 PUBLIKACE ZAHRNUJÍCÍ ÚZEMÍ OPAVSKA

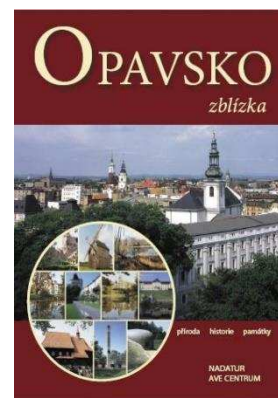
Učebnice o Opavsku na knižním trhu zatím není. Ve školní knihovně Základní školy Hornické byla nalezena jen příručka k vlastivědné mapě 1:100 000 okresu Opava z roku 1985. Autory jsou Jiří Pavelčík a František Krkavec.

Profesor Jaroslav Vencálek narozen v roce 1949 vyučuje na Ostravské univerzitě v Ostravě. Vydal dvě publikace zaměřené na oblast Moravskoslezského kraje. První publikace nese název Moravskoslezský kraj - genius loci (Repronis, 2005) a druhá Severní Morava a české Slezsko. Geografie místního regionu pro základní školy (Olza, 1995).

Opavsko zblízka je kniha vydaná v roce 1996. Autory knihy jsou Karel Müller, Marie Schenková, Marta Medková, Miroslav Frank. Knihu vydalo nakladatelství NADATUR AVE CENTRUM. Jedná se o knihu, se které se dá čerpat mnoho informací o přírodních poměrech Opavska (geologická minulost, vodní poměry, klima, vegetace atd.) a také o městě Opavě a obcích ležících v okrese Opava. Nejedná se ovšem o učebnici.

6.2 NÁVRH STRUKTURY UČEBNÍHO TEXTU PRO REGION OPAVSKO

Struktura učebního textu „Můj domov, moje Opavsko“ (viz Kapitola 7) byla vypracována na základě prostudování dostupných učebnic, které zahrnovaly učivo místního regionu. Celá učebnice bude v soulasu s očekávanými výstupy z RVP ZV a RVP G.

Učivo v RVP ZV:

Místní region – zeměpisná poloha, kritéria pro vymezení místního regionu, vztahy k okolním regionům, základní přírodní a socioekonomické charakteristiky s důrazem na specifika regionu důležitá pro jeho další rozvoj (potenciál × bariéry).

Učivo v RVP G:

Místní region – možnosti rozvoje mikroregionu, strategické a územní plánování.

Kritéria pro schválení učebnice doložkou MŠMT:

- Celkový soulad učebnice s obecnými a kurikulárními dokumenty a rámcovými vzdělávacími programy
- Odborná správnost obsahu učebnice
- Přiměřenost učebnice věku a dosaženým kompetencím žáků
- Metodické a didaktické zpracování učebnice
- Slovní komentář, další odborná vyjádření recenzenta/recenzentky
- Souhrnné vyjádření k udělení schvalovací doložky

(Zdroj: Věstník Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy české republiky, 2009)

Učební text „*Můj domov, moje Opavsko*“ (Kapitola 7) bude strukturována následovně:

- VYMEZENÍ OBLASTI
- PŘÍRODNÍ PODMÍNKY
- HISTORIE
- HLUČÍNSKO A JEHO ZVLÁŠTNOSTI

- OBYVATELSTVO
- ADMINISTRATIVNÍ ČLENĚNÍ
- SÍDLA
- HOSPODÁŘSTVÍ
- CESTOVNÍ RUCH
- VÝZNAMNÉ OSOBNOSTI

Učební text bude určen pro žáky základních školy, středních škol a gymnázií do výuky zeměpisu, nebo geografie, ale také pro zájmové kroužky zaměřené na zeměpis a poznání blízkého okolí. Opavsko v učebním textu je bráno jako území vymezené rozlohou okresu Opava.

MŮJ DOMOV, MOJE OPAVSKO

Bc. KLUDKOVÁ MIRIAM, 2017

OBSAH

ÚVOD	31
1. VYMEZENÍ OBLASTI	33
2. PŘÍRODNÍ PODMÍNKY.....	40
3. HISTORIE	71
4. HLUČÍNSKO A JEHO ZVLÁŠTNOSTI	79
5. OBYVATELSTVO.....	85
6. ADMINISTRATIVNÍ ČLENĚNÍ.....	94
7. SÍDLA.....	97
8. HOSPODÁŘSTVÍ.....	102
9. CESTOVNÍ RUCH	116
10. VÝZNAMNÉ OSOBNOSTI	123
11 PŘÍLOHY	128

ÚVOD

Milí žáci,

určitě jste už slyšeli, že než začnete cestovat do zahraničí, měli byste poznat svůj kraj. Právě otevíráte učebnici, která Vám pomůže poznat krásy Vašeho rodného Opavska a poslouží pro získání informací o této oblasti. Dozvíte se o důležitých poznatcích z geologické minulosti, seznámíte se o zajímavých informacích z historie a budete mít povědomí například i o slavných osobnostech, kteří se zde narodili, nebo zde žijí. Některé informace nebudou cizí, ale určitě si některé informace upřesníte. Doufáme, že učební text nebude pro Vás jen učebnicí, ale také publikací, kterou si rádi přečtete kdykoli, když budete mít chvilku Vašeho drahocenného času. Budete prostě IN a COOL.

Kapitoly učebnice nemusíte číst popořadě, můžete si se svým učitelem v hodinách zeměpisu nebo zájmových kroužcích vybrat pouze ty oddíly, které budou pro Vás nejpřínosnější a nejzajímavější.

Určitě si uvědomíte, že to, co se dozvíte z této učebnice, se Vám bude hodit nejen do hodin zeměpisu, ale také například do hodin výchovy k občanství, pakliže navštěvujete základní školy, nebo ve společenskovědním základu, jestliže jste žáky gymnázia, nebo kterékoli střední školy. V každé kapitole najdete rovněž zajímavé úkoly, shrnutí informací a slovníček pojmů.

Přeji Vám, aby Vás kniha zaujala a Vás vedla k poznání, že žijete v krásném a zajisté jedinečném koutu naší vlasti, kterým Opavsko bezesporu je.

Mnoho štěstí ve studiu a i v osobním životě Vám přeje autorka.

POVĚST O VZNIKU NÁZVU MĚSTA OPAVY

Před mnoha staletími se v místech současného města sešli dva mocní páni. Setkali se zde na lovu, a jelikož se jim tento kus země zalíbil, postavili si zde své stany. Jednoho dne po ránu vyšli ze svých stanů a uviděli průvod kupců. Kupci přijížděli z dalekých východních zemí a jak spatřili urozené pány, začali jim nabízet své zboží (drahé koberce, meče, dýky, koření a všelicos jiné) a taky jim ukázali čarovně krásného ptáka, kterého nikdy v životě předtím neviděli!

A jak to tak bývá, oba pánové jej chtěli mít pro sebe. Kupci také nevěděli komu jej prodat a strhla se hádka. Když už to vypadalo, že mezi pány bude mela, kupci z východu rozhodli, že si páva může vzít jeden z nich a za rok, že se vrátí a přivezou tomu druhému.

To tomu ale dali. ... dali! První pán vykřikl, že teď si ho musí vzít on, protože jeho žena má narozeniny a on jí ho chce dát, ale druhý pán samozřejmě nesouhlasil. Už se blížil večer, když tu, snad moudřejší pán řekl, ať si tedy páva nechá ten druhý, že on si počká a zlostně odešel do svého stanu. Tam se mu to ale rozleželo a za nějakou dobu se zašel za druhým pánem udobřit. Popíjeli spolu medovinu, rozprávěli, když tu napadlo prvního pána, který páva nezískal, že by mohli na tom památečném místě postavit město! Tu ale nastal problém, jak se město bude jmenovat?! Navrhovali, vymýšleli, ale nic se jim nezdálo dost dobré pro jejich nové město. V tom pán, který ptáka koupil, vykřikl: "Ať se tedy jmenuje po onom krásném ptáku!" Prvnímu se to také zalíbilo, ale že prý je to zase moc krátké. A tu druhý pán zvolal, že prý když se hádali o páva, tak ať se jejich město jmenuje Opava!!! Oba dva se začali radovat a hodovat. Řeku, u které stanovali, pokřtili také Opava, a i když uběhlo mnoho let, tak město a řeka jsou tu stále.¹

---

¹ Pověst je ukázkou tzv. „lidové etymologie“. Ve skutečnosti získala Opava jméno podle řeky Opavy, která městem protéká. Název řeky je přitom před slovanského původu, jeho základem je slovo apa/opa (tj. „voda“, „řeka“), ke kterému byla později přidána slovanská (původně však germánská) přípona –ava značící opět vodu (podobně např. Vltava, Ostrava, Sázava ...)
Zdroj: <http://www.opava-city.cz/cs/povest-o-uzniku-nazvu-mesta-opavy>

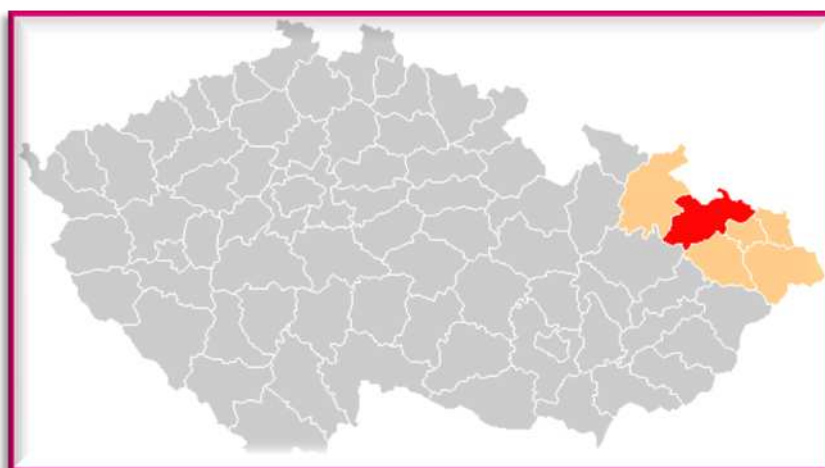
1. VYMEZENÍ OBLASTI

Z hodin zeměpisu víte, že Česká republika.....

- *Je parlamentní republikou ve střední Evropě.*
- *Hlavní město je Praha, často nazývána Srdcem Evropy, či Matkou měst.*
- *Rozkládá se na území velkém o rozloze 78 846 km² a na jejím území žije 10,57 milionu obyvatel.*

Okres Opava leží na hranici dvou historických zemí, Moravy a Slezska (větší část okresu). Je jeden z šesti okresů Moravskoslezského kraje.

Okres Opava na severu sousedí s Polskem, na jihovýchodě s okresy Ostrava-město a Nový Jičín, má také krátkou hranici s okresem Karviná. Jižní hranice má s okresem Olomouc (ležícím v Olomouckém kraji) a na západě má společnou hranici s okresem Bruntál (Obr. 2). Tvar okresu můžeme popsat jako mírně protáhlý směrem od jihozápadu k severovýchodu, v tomto směru je dlouhý 60 km. Od severu k jihu je okres dlouhý 35 km.

Obr. U1: Poloha okresu Opava v Moravskoslezském kraji

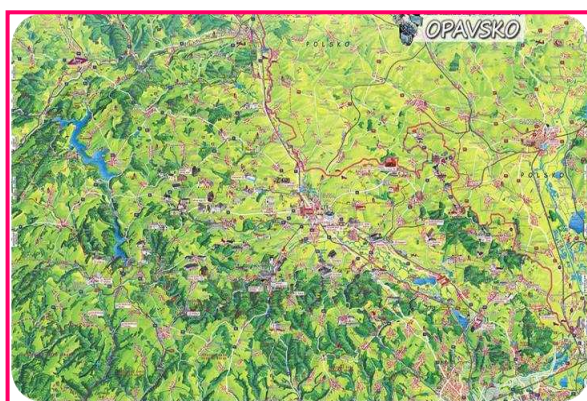
Česká republika má 14 krajů od roku 2000. Dále se dělí na 78 okresů, 205 ORP a na 6 353 obcí.

Na severu má území okresu nápadný výběžek do vedlejšího státu - Polska. V něm se také nachází dvě nejseverněji položené obce okresu: Sudice a Třebom. Na území obce Třebom také leží nejsevernější bod okresu. Pokud byste na něm provedli GPS měření, dalo by Vám výsledek $50^{\circ}3'57.661''\text{N}$, $18^{\circ}2'1.047''\text{E}$, nejsevernější bod okresu tedy leží přibližně na $50^{\circ}3'58''$ severní zeměpisné šířky.

Východní část Opavska zasahuje až ke břehům Odry, kde řeka tvoří dle státní hranici s Polskem. Na ní, východně od obce Šilheřovice, leží nejvýchodnější místo Opavska. Nachází se na $18^{\circ}19'19''$ východní zeměpisné délky.

Nejzápadnější bod okresu leží na svahu Červené západně od Budišova nad Budišovkou. $17^{\circ}31'12''$ východní zeměpisné délky.

Jihozápadní část je vyplněna Jesenickým podhůřím, Je tvořeno odlišnými celky, které se liší nejen charakterem krajiny, ale také kulturně a historicky: Vítkovsko, Opavsko a Hlučínsko. Jihozápadní hranice regionu je tvořena řekou Odrou, která opouští území okresu jižně od Vítkova v nejjižnějším bodě okresu ležícím na vypustit $49^{\circ}43'20''$ $49^{\circ}43'16''$ severní zeměpisné šířky.

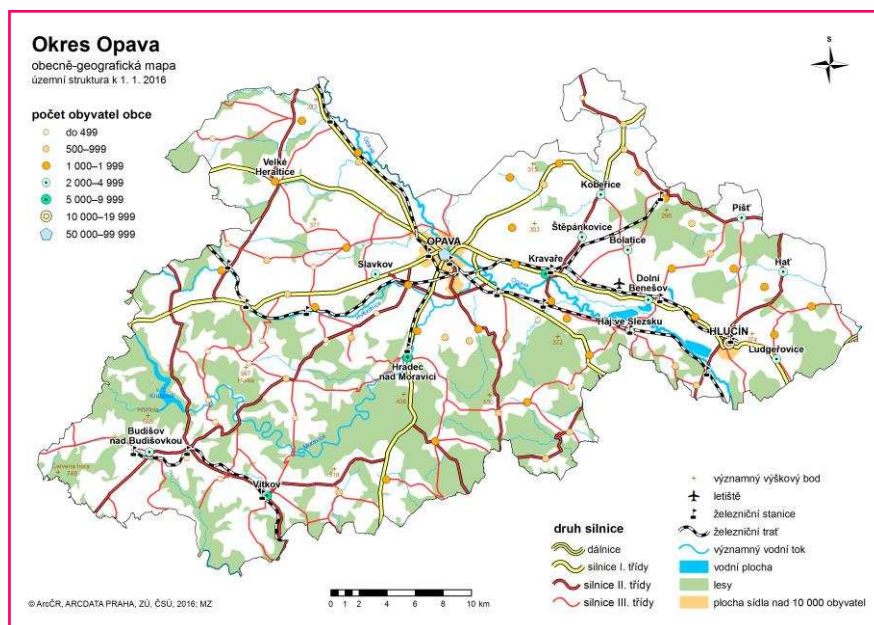

Obr. U2.: Malované Opavsko

Okres Opava má téměř 177 tisíc obyvatel (údaj k roku 2016) a díky tomu je čtvrtým nejlidnatějším okresem v kraji a desátým nejlidnatějším v republice. Hustota zalidnění v okrese je 159 obyvatel na km². Území se rozprostírá na 1 113 km².

Obr. U3.: Administrativní mapa okresu Opava

Obr. 4.: Obecně-geografická mapa okresu Opava

VYMEZENÍ OBLASTI

ORP-
mezičlánek
přenesené
působnosti
státní
správy mezi
krajskými
úřady a obecní
mi úřady.
Vznikly
k 1.1.2003 a
v ČR jich je 205.

Jaká kritéria
musíme splnit,
abychom mohli
území nazvat
městem?
Uveďte
alespoň 3.

Zkus na
internetu najít,
co znamená
statutární
město.

Zjisti, která
města České
republiky jsou
statutární?

V okrese najdeme 77 obcí, z toho 7 měst a 1 městys.
Administrativně je okres Opava rozdělen do 4 obcí s rozšířenou
působností - SO ORP Opava, SO ORP Hlučín, SO ORP Kravaře a
SO ORP Vítkov.

MĚSTA OKRESU OPAVA:

- Statutární město Opava
- Hlučín
- Kravaře
- Vítkov
- Hradec nad Moravicí
- Dolní Benešov
- Budišov nad Budišovkou

Obr. U5: Logo města
Opava

MĚSTYS OKRESU OPAVA:

- Litultovice

OBECNÍ ERBY OKRESU OPAVA

Obr. U6: Obecní erby okresu
Opava

ZJISTI, CO ZNAMENAJÍ OBRÁZKY A SYMBOLY
VE ZNAKU TVÉ OBCE.

.....

.....

.....

.....

**TABULKA Č. 1: VYBRANÉ CHARAKTERISTIKY
MORAVSKOSLEZSKÉHO KRAJE.** Zdroj: ČSÚ, 2017

OKRES	ROZLOHA (km ²)	PODÍL (%)	POČET OBYVATEL	HUSTOTA ZALIDNĚNÍ (OB./ km ²)	POČET OBCÍ
BRUNTÁL	1536	28,3	93 718	61	67
FRÝDEK- MÍSTEK	1208	22,3	213 260	177	72
KARVINÁ	356	6,5	253 518	719	17
NOVÝ JIČÍN	882	16,3	151 762	172	54
OPAVA	1113	20,5	176 742	159	77
OSTRAVA- MĚSTO	332	6,1	324 311	977	13
	5427	100,0	1 213 311	224	300

*Jak vypočítáš
hustotu
zalidnění v dané
obci?*

*Proč je v logu
Opavy páv?*

*Vypočítej
hustotu
zalidnění tvé
obce, kde žiješ.*

*Vyhledej na
mapě české
republiky
nejvýchodnější a
nejzápadnější
obec v okrese a
také v České
republice.*

**FOTKY NÁMĚSTÍ
OKRESNÍCH MĚST
MORAVSKOSLEZSKÉ
HO KRAJE.**

1. Bruntál
2. Frýdek-Místek
3. Karviná
4. Nový Jičín
5. Opava
6. Ostrava

Obr. u7: Fotky náměstí okresních měst Moravskoslezského kraje.

VYMEZENÍ OBLASTI

Euroregion: příhraniční regiony. Cílem je hospodářská spolupráce, ochrana životního prostředí.

Kolik euroregionů je na našem území?

Se kterými euroregiony sousedí euroregion Silesia?

Zjistí, které euroregiony mají nestarší datum vzniku založení a které jsou nejmladší.

Území je dále tvořeno třemi mikroregiony – Hlučínsko, Moravice a Matice Slezská. Část okresu Opava je součástí euroregionu Silesia (spolu s částmi okresů Bruntál a Nový Jičín na české straně a Ratibořska s Hlubčickem na polské straně). Jestliže se podíváme na rozdělení naší republiky podle regionů soudržnosti, okres Opava patří do regionu Moravskoslezsko, který územně souhlasí s Moravskoslezským krajem.

SHRNUTÍ

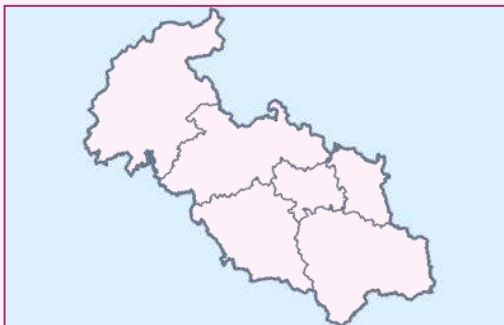
Okres Opava se nachází na Moravě a Slezsku. Je jeden z šesti okresů Moravskoslezského kraje. Jeho centrem je město Opava. Okres je 4. nejlidnatější v kraji a v celorepublikovém žebříčku se umísťuje na 10. místě. Území má rozlohu 1 113 km². V okrese najdeme 77 obcí, z toho 7 měst a 1 městys. Administrativně je okres Opava rozdělen do 4 obcí s rozšířenou působností - SO ORP Opava, SO ORP Hlučín, SO ORP Kravaře a SO ORP Vítkov.

*Otestuj se, jaká
jsi hvězdička,
když odpovíš na
všechny otázky.*

KONTROLNÍ OTÁZKY A ÚKOLY

1. Vyjmenujte všechny okresy Moravskoslezského kraje.
2. Vypiš do mapy (obr. U10) názvy okresů v kraji.

Obr. U10: Slepá
mapa
Moravsko-
slezského kraje

3. Se kterým cizím státem sousedí okres Opava?
4. S kterým okresem má kraj společnou jižní hranici?
5. Ve kterém kraji se tento okres nachází?
6. Vyjmenuj alespoň 2 mikroregiony okresu Opava.
7. V jakém euroregionu se nachází část okresu Opava?
8. Vyjmenuj alespoň 4 města ležící v okrese Opava.

2. PŘÍRODNÍ PODMÍNKY

Víte, že přírodní podmínky...

- Je soubor přírodních znaků, kterými je charakterizována lokalita nebo stanoviště. Přírodními faktory jsou zejména: klima oblasti, geologické, pedologické a hydrologické poměry.

Česká republika a přírodní podmínky...

- Převážná část České republiky náleží ke geologicky stabilnímu Českému masivu, vyzdviženému hercynským vrásněním v období devonu a karbonu (v prvohorách). Oblast Západních Karpat na východě území je mladší a byla vyzdvižena alpínským vrásněním v období třetihor.
- Českým územím prochází hlavní Evropské rozvodí oddělující úmoří Severního, Baltského a Černého moře.
- Podnebí je v Česku mírné, přechodné mezi kontinentálním a oceánským typem.
- Území republiky patří do oblasti lesů mírného pásu. Lesy zaujímají 33 % celkové rozlohy země.

Obr. U11: Geologická mapa ČR

Obr. U12: Úmoří ČR

I. RELIÉF

Reliéf je svrchní plocha zemské kůry, který vzniká společným působením vnitřních (endogenních) a vnějších (exogenních) sil.

Určitě jste již slyšeli, že geologická stavba naší republiky je velmi složitá. Území našeho státu je tvořeno dvěma velkými celky s rozdílným geologickým vývojem. Čechy, většina Moravy a Slezska jsou součástí Českého masivu, východní část Moravy a Slezska patří k vnější okrajové části Západních Karpat.

Z hlediska geomorfologického členění patří Opavsko ke třem provinciím, a to k České vysočině, Západním Karpatům a Středoevropské nížině. Do východní části zasahuje malý výběžek Ostravské pánve, která patří k Západním Karpatům. Nejvyšší místo leží v jihozápadním cípu na hranici s okresem Olomouc s názvem Červená hora (750 m n. m.), nejnižší místo bychom našli východně od obce Šilheřovice v nadmořské výšce okolo 200 m. n. m.

Obr. u13: Geologická stavba Opavska

Vyjmenuj endogenní a exogenní činitele působící na reliéf.

Konkávní tvar = vhloubený

Konvexní tvar = vypouklý

Uveď příklad konkávního a konvexního tvaru reliéfu.

Geologický vývoj a stavba Opavska

Opavsko, je zajímavým územím, protože leží na hranici hned tří odlišných celků: Západní část okresu můžeme zařadit do staršího Českého masivu, východní část do mladších Západních Karpat. Severní část území je níže položena a je tvořena Opavskou pahorkatinou, která je součástí Slezské nížiny. Má malé výškové rozdíly a můžeme říci, že je mírně zvlněná. Součástí Opavské pahorkatiny je Hlučínská pahorkatina, ležící severovýchodně a Poopavská nížina, rozprostírající se jižním směrem až po státní hranici s Polskem. Když budeme putovat na jihozápad, vyskytneme se na plošině Nízkého Jeseníku, která je charakteristická vyšší průměrnou nadmořskou výškou. Má jinou geologickou minulost-byla vyvrásněna v mladších prvohorách-v karbonu (v té době se na východ od Hrubého Jeseníku rozkládalo moře a na jeho dně se usazovaly vrstvy břidlice). Ve zmiňované oblasti nalezneme i odlišnou faunu a floru. Podrobnější informace naleznete přehledně v tabulce **č. 2. Geologický vývoj okresu Opava na straně 46.**

Reliéf Opavska ovlivnily i klimatické změny ve starších čtvrtohorách. Asi před 1 milionem let vznikl ve Skandinávii mohutný pevninský ledovec, který zasáhl střední a východní Evropu. Nastala doba ledová s polárním podnebím. Po ni ledovec ustoupil díky zvyšování teploty nastala doba meziledová.

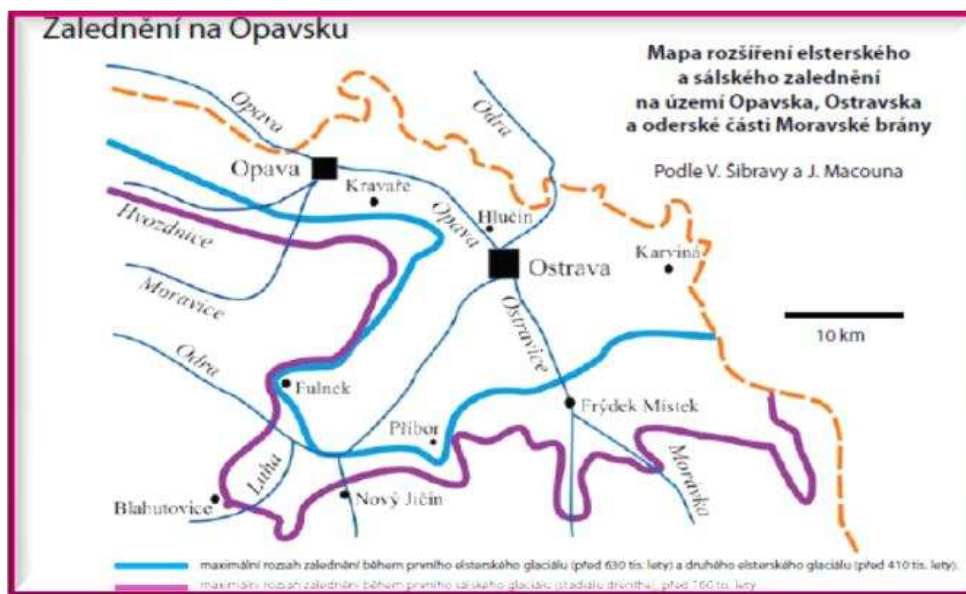

Obr. 114: Mamuti v období čtvrtohor

V důsledku ochlazování zalednění vznikalo a rozšiřovalo se na širokém území pevnin i na jednotlivých pohořích. Naopak při oteplení ustupovalo a zanikalo. Opavsko spolu s Ostravskem bylo pokryto pevninskými ledovci celkem třikrát.

Nejdříve se tak stalo asi před 630 tisíci lety, potom asi před 410 tisíci lety a naposledy asi před 160 tisíci lety. Na obrázku č. 5 můžete vidět hranice maximálního zalednění Opavska.

Dokladem zalednění na území jsou souvkové hlíny (v okolí Uhlířova, Opavy, Kravař, Štěpánkovic, Píště a Vřesiny), glacialakustrinní písky, glacialakustrinní jíly a varity a horniny skalního podkladu. Největší bludný balvan o hmotnosti 11,7 t byl nalezen v pískovně na Palhanci a v současnosti je umístěn v městských sadech Křížkovského v Opavě.

Obr. 15.: Hranice zalednění Opavska

Nejstarší tvary georeliéfu na území najdeme v Nížkém Jeseníku. V prvohorách, v době hercynského-variského vrásnění vznikl povrch, který byl v permu (konec prvohor) následně zarovnan. Toto území bylo také zalito mořem a vytvořily se v ní mocné sedimenty usazenin. V dnešní době tyto usazeniny jsou významným zdrojem kameniva,

pískovců, slepenců a břidlic. Ve třetihorách při takzvaném Alpínském vrásnění došlo ke kerným pohybům. Díky zdvihu Nízkého Jeseníku a poklesu ker vznikla rozsáhlá Opavská pánev. Město Opava na jihu je výrazně omezeno příkrým zlomovým svahem od Nízkého Jeseníku. Západní a severozápadní omezení od Opavy je méně výrazné. Naopak západní a severozápadní omezení od Opavy je málo výrazné. Toto území je charakteristické pravoúhlými ohyby údolí řek.

Celá oblast Opavska má charakter vysočiny, na tomto území nenajdeme téměř žádné nížiny. Reliéf Opavské pahorkatiny byl modelován ve čtvrtohorách, kdy na území pronikl pevninský ledovec. Pozůstatkem této činnosti je souvislý pás morénových uloženin. Severní část území můžeme popsat jako rovinu podél řeky Opavy, Hlučínsko je plochá, mírně zvlněná pahorkatina. Má zaoblené hřbety a mělké široké údolí s úvalovitým a neckovitým příčným profilem. Většina tohoto území je pokryta sprašovými hlínami. Vítkovsko zařadíme mezi ploché vrchoviny. Zbylé části jsou členitější pahorkatiny.

Nejvyšší horou Opavska je Červená hora, která měří 750 m n. m. Sopka Kamenná hora je velmi zajímavá díky sopečné a ledovcové činnosti v minulosti.

Nerosty a nerostné suroviny

Jak již bylo uvedeno, Nízký Jeseník je tvořen spodnokarbonské vrstvy, které jsou staré 345-325 milionů let. Jsou tvořeny mořskými usazeninami slepenců, pískovců prachovců a jílovitými břidlicemi. Břidlice vystupují v některých místech na povrch, kde byly těženy. Největší rozsah těžby břidlice byl ke konci 19. století a na počátku 20. století v oblasti

44 Obr. U16: Břidlice u města Budišov nad Budišovkou

**MUZEUM
BŘIDLICE**

*Na Mlýnské
strouze 230
747 87 Budišov
nad Budišovkou*

*Muzeum
břidlice bylo
založeno v roce
1996. Mapuje
historii města
Budišov nad
Budišovkou, ale
nejvíce se
zaobírá
vznikem,
zpracováním a
využitím
břidlice, která je
tolik
charakteristická
pro toto území.*

u Vítkova , u Jakartovic a v Budišově nad Budišovkou. V Budišovicích se v minulosti z břidlice vyráběly různé drobné užité a umělecké předměty, např. kalamáře, těžítka. Pískovce a droby se dnes těží u Jakubčovic.

Třetihorní čedičová ložiska jsou známa u Kobeřic a u Otic. Hnědé uhlí třetihorního stáří najdeme u Dolních Životic. Další specifickou horninou třetihorního stáří je sádrovec-v oblasti Opavy, Sudic a Kobeřic.

Obr. U17: Sádrovec těžen na Opavsku

Čtvrtohorní

usazeniny, které přinesl kontinentální ledovec spatříme hlavně mezi Opavou a Hlučínem. Nachází se zde obrovské zásoby písku, šterku a stěrko-písku, které se snadno povrchově těží.

Obr. U18: Pískovna Závada

Pískovny jsou především u obcí Bělá, Bolatice, Kozmice Ludgeřovice, Pišť a Závada.

Mezi vyhledávaný stavební materiál patří šterky nacházející v nivách řeky Opavy (tzv. fluvioglaciální šterky). Na severní části Opavska jsou naleziště sprašových hlín.

Na Opavsku se nachází také naleziště vzácnějších minerálů jako například kalcit, pyrit, křemen, křišťál a granát.

Obr. U19: Šterkovna Hlučín

TAB. Č. 2.: GEOLOGICKÝ VÝVOJ OKRESU OPAVA. Zdroj: FRANK, M. a kol.: *Opavsko zblízka*, s. 6-7.

GEOLOGICKÁ ETAPA		ABSOLUTNÍ STÁŘÍ	OBLAST OPAVSKA
STAROHORY		1600-570 milionu let	
PRVOHORY	Kambrium-silur	570-395 milionu let	Území bylo součástí variského horstva.
	Devon	395-345 milionu let	Území bylo zalito mořem a vytvořily se zde vrstvy usazenin – pískovce, slepence a břidlice.
	Karbon-perm	345-225 milionu let	V tomto období se vytvořily horniny podloží opavské pahorkatiny.
DRUHOHORY		225-80 milionu let	Území se stává souší, celkově klidné období. Z tohoto období jsou známy horniny z vrhu u Hněvošic.
TŘETIHORY		80-1,8 milionu let	Území bylo opět zaplaveno mořem. Během vrásnění byla parovina Nízkého Jeseníku rozlámána a na zlomových liniích se projevila sopečná činnost. Vznikly sopečné tvary. Nejznámější jsou neovulkanity, které najdeme u Otic – Kamenná Hora, nebo Hůrka u Štěplovce. Došlo také k výlevům čediče u Koberčic a Budišovic.
ČTVRTOHORY	Pleistocén	1,8 milionu -10. tisíc let	Opavsko bylo téměř z poloviny své rozlohy pokryto ledovcem. Pozůstatkem zalednění jsou ledovcové uloženiny – glacigenní sedimenty. Nejznámější jsou souvkové hlíny, které se vyskytují v okolí Uhlířova, Opavy, Kravař, Štěpánkovic, Piště a Vřesiny, písky, jíly a varity a horniny skalního podkladu. Největší bludný balvan o hmotnosti 11,7 t byl nalezen v Palhanecké pískovně a v současnosti je umístěn v Opavě.
	Holocén	10 tisíc -dosud	

SHRNUTÍ

Z hlediska geologického vývoje okres rozdělíme na tři části. Západní část je součástí Českého masivu, východní část náleží k Západním Karpatům. V prvohorách bylo území součástí variského horstva, následně bylo území zalito mořem a vytvořily se zde usazeniny pískovců, slepenců a břidlic. Poté bylo území souší. V období třetihor bylo území znovu zaplaveno mořem a ve čtvrtohorách území zasáhl pevninský ledovec. Celá oblast Opavska má charakter vysočiny, na tomto území nenajdeme téměř žádné nížiny. Nejvyšší horou Opavska je Červená hora, která měří 750 m n. m.

KONTROLNÍ OTÁZKY A ÚKOLY

1. Jak se nazývají dva základní geologické celky na našem území? Který z celků je starší?

2. Doplň správně text:

SEVERNÍ ČÁST ÚZEMÍ OKRESU JE NÍŽE
POLOŽENA A JE TVOŘENA OPAVSKOU .....,
KTERÁ JE SOUČÁSTÍ.....NÍŽINY.
MÁ MALÉ VÝŠKOVÉ ROZDÍLY A MŮŽEME ŘÍCI, ŽE JE
MÍRNĚ ZVLNĚNÁ. NA JIHOZÁPADĚ OPAVSKA NAJDEME
PLOŠINU .....

3. Napiš dvě místa, kde se těží břidlice.

4. Napiš jedno místo, kde se těží sádrovec.

5. Napiš jedno místo, kde se těží pískovec.

Otestuj se, jaká
jsi hvězdička,
když odpovíš na
všechny otázky.

II. VODSTVO

S vodou je to těžké, nikdy jí není „tak akorát“. Lidé, kteří bydlí na území, kde je častý výskyt povodní, by si přáli bydlet spíše na území, kde se nevyskytují. Naopak, například zemědělci, zahrádkáři, lesníci by uvítali v období sucha na svém území více srážek, aby byla půda úrodnější. Určitě jste slyšeli, že voda je dobrý sluha, ale špatný pán. Lidem škodí, když její mnoho nebo naopak málo. Období sucha a povodní nás střídají od nepaměti, v posledních letech bývají častější. Nejčastější příčinou jsou zásahy člověka do přírody.

Kamenná moře:

*Kamenný
pokryv na
horských
svazích.
Vznikají
většinou
výsledkem
říčením, poté
hromaděním a
hornin na
svazích.*

Česká republika je území náležící úmoří Baltského moře, Severního moře a Černého moře. Územím českého státu procházejí tři hlavní evropská rozvodí oddělující již zmíněná úmoří.

Obr. U2o.: Úmoří v Evropě

Všechna tři rozvodí se sbíhají na vrcholu Klepý (1 143 m). Tento vrchol najdeme v našem třetím nejvyšším pohoří - Králickém Sněžníku.

Zmíněnému vrcholu se proto také říká trochu neskromně „Střecha Evropy“.

Obr. U21.:
Kamenné moře pod vrcholem
Klepého

Obr. U22.:
Informační tabule na hoře Klepý

Zajímavostí tohoto území je, že se na vrcholu Králického Sněžníku setkávaly hranice tří historických zemí: Čech, Moravy a Slezska.

Kamenná moře:
Kamenný
pokryv na
horských
svazích.
Vznikají
většinou
výsledkem
řícením, poté
hromaděním a
hornin na
svazích.

Místo, na kterém se řeka vlévá do moře se nazývá?

Místo, na kterém se dvě řeky (resp. Vodní toky) setkávají, se nazývá?

Řeky Opavska

Opavsko náleží úmoří Baltského moře a je odvodňováno řekou Odrou. Všechny řeky mají tzv. dešťovo-sněhové napájení, jsou zásobeny srážkami v létě a tajícím sněhem na jaře.

Na Opavsku nepramení žádná významnější řeka, všechny větší toky jím jen protékají.

Nejvýznamnějším tokem tohoto území je řeka Opava, dlouhá 129 km, která vzniká soutokem zdrojnic Bílé, Černé a Střední Opavy ve Vrbně pod pradědem ve výšce 540 m n. m, ústí zleva do Odry v Ostravě-Třebovicích. Řeka Opava je největším přítokem Odry na území severní Moravy.

Obr. U23.: Soutok Střední a Černé Opavy

Největším pravostranným přítokem řeky Opavy je řeka Moravice která do ní ústí u města Opavy v nadmořské výšce 240 m n. m. Mezi další méně významné přítoky z pravé strany patří Čížina, Herlatický potok, Raduňka, Sedlinka. Levostrannými přítoky jsou v Polsku pramenící Ostrá, dále pak Jesénka, Opavice a Opusta.

Obr. U24.: Soutok Moravice a Opavy

Průběh toku řeky Opavy

Z Vrba pod Pradědem teče řeka k jihovýchodu. Řeka na tomto území vytváří četné meandry, štěrkové terasy a ostrůvky. V Nových Heřminovech se obrací k severovýchodu, v krajině teče hlubokým údolím s četnými peřejemi až do města Krnov. Dále teče řeka nížinou zhruba jihovýchodním směrem až k místu, kde ústí do Odry.

Obr. U25: Řeka Opava protékající městem Krnov

Mezi městy Opava a Ostrava vytváří řeka několik meadrovitých úseků se štěrkovými lavicemi, a vysokými hlinitými břehy. Mezi Hájem ve Slezsku a Dolním Benešovem napájí levostranná ramena Opavy spolu s říčkou Štěpánkou Dolnobenešovské rybníky.

Obr. U26: Ústí řeky Opavy do řeky Odry u Třebovické elektrárny v Ostravě

Mezi Jilešovicemi a Děhylovem byla řeka zkrácena regulacemi o 2,5 km v souvislosti s těžbou štěrkopísku - jejímž důsledkem je vznik tzv. Hlučínského jezera. Dále teče mezi obcí Bobrovníky a přírodní rezervací rybníka Štěpán. Celý tok teče zemědělsky využívanou krajinou.

Řeka Moravice

Moravice je pravostranným přítokem řeky Opavy a ústí do ní v poopavské nížině u města Opavy v nadmořské výšce 240 m n. m.

Řeka Moravice, pramení v Hrubém Jeseníku v nadmořské výšce 1 134 m ve Velkém Kotli, zhruba 3 km jižně od vrcholu Pradědu. Soutok Moravice s Opavou najdeme v obci Branky u Opavy.

Obr. U27: Podhradí- řeka Moravice

Soutok Moravice s Opavou je zvláštní stejně jako soutok Labe s Vltavou. Odhadnete čím?

Řeka Opava je u soutoku s Moravicí kratší – má 94,4 km, Moravice má délky u soutoku 99,1 km. Moravice má také většinou více vody (průměrný průtok má 7,67 m³/s), kdežto řeka Opava 6,45 m³/s. Pouze plochu povodí má Opava v místě soutoku větší, činí 945 km², Moravice jen 901 km².

ÚKOL PRO BYSTRÉ HLAVIČKY:

Na internetu najdi informace ohledně řeky Vltavy a Labe a srovnej vybrané charakteristiky těchto vodních toků.

	LABE	VLTAVA
DÉLKA PŘI SOUTOKU		
PLOCHA POVODÍ		
PRŮMĚRNÝ PRŮTOK		

*Jezero: přírodní
deprese
vyplněná vodou
rybník: umělá
deprese
vyplněná vodou.*

Vodní nádrže

Učili jste se, že v naší „rozlohou“ malé republice je mnoho umělých vodních ploch a také, že vodní nádrže rozdělujeme do dvou kategorií podle výšky hráze:

- *do 6 m - rybník*
- *nad 6 m - přehradní nádrže*

Na Opavsku je poměrně hodně vodních nádrží, ať už rybníků, nebo přehradních nádrží. Nejvíce rybníků se rozprostírá okolo dolního toku řeky Opavy. Největším je vypustit Nezmar u Dolního Benešova, který zaujímá plochu 73,65 ha. Další velký rybník na Opavsku je Štěpán, který leží jižně od Hlučína. U železniční stanice v Děhylově leží Poštovní rybník. Velké množství rybníků se také nachází mezi Bohuslavicemi a již zmiňovaným Dolním Benešovem, např. Chobot, Rakovec, Bezedno a další. U obce Raduň, kde můžeme navštívit i krásný zámek, se rozprostírá několik rybníků na řece Raduňce.

Obr. U28: Rybník Nezmar v Dolním Benešově

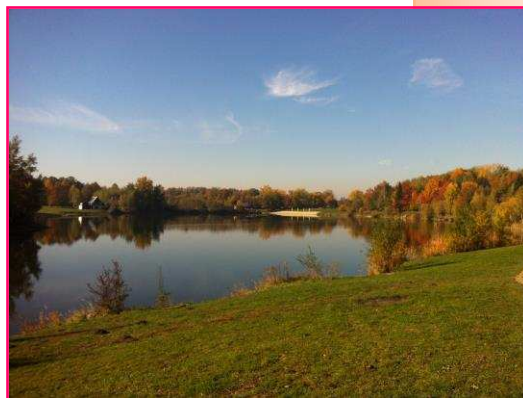

Obr. U29: Poštovní rybník v Děhylově

Na Opavsku jsou ještě kromě rybníků další vodní plochy, a to například zatopené opuštěné lomy - největší je Stříbrné jezero u Opavy- zatopený sádrovcový lom.

Nemalý význam na Opavsku mají umělé vodní nádrže. Ty se stavěly s prvotním cílem zabránit povodním. Postupem času začaly nabývat i funkci vodohospodářskou,

staly se zdrojem pitné vody pro Opavsko a průmyslové Ostravsko.

Obr. U30: Stříbrné jezero u Opavy

Další funkcí vystavěných nádrží bylo získání zdroje levné energie a v neposlední řadě plnily také funkce rekreační. Přehled největších přehradních nádrží na Opavsku zachycuje následující tabulka.

TABLKA Č. 3: PŘEHLED VYBRANÝCH PŘEHRADNÍCH NÁDRŽÍ NA OPAVSKU. Zdroj: Povodí Odry, státní podnik, Ostrava.

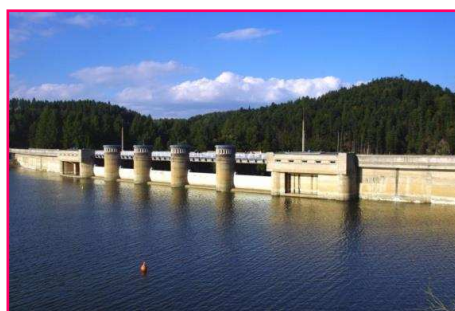
Bc. Šárka Vlčková

NÁZEV	VODNÍ TOK	PLOCHA (km ²)	MAX. HLOUBKA	VÝŠKA HRÁZE	OBJEM
SLEZSKÁ HARTA	Moravice	10,72 km ²	90 m	64,8 m	218,7 mil. m ³
KRUŽBERK	Moravice	3,16 km ²	31 m	34,5 m	45,965 mil. m ³
PODHRADÍ	Moravice	1,44 km ²	neuveďeno	6,5 m	0,381 mil. m ³
POCHEŇ	Čížina	0,23 km ²	neuveďeno	9,5 m	352 000 m ³

Co to je podzemní voda?

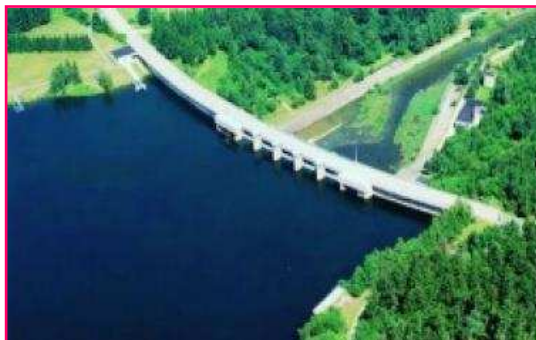
Co to je minerální voda? kde na Opavsku se vyskytují?

Nejvýznamnější umělou vodní nádrží je bezesporu vodní nádrž Kružberk, nacházející se 5 km severovýchodně od Budišova nad Budišovkou na toku řeky Moravice. Projekt byl vypracován už v letech 1930 – 1932. Stavba však byla realizována téměř o 20 let později, po druhé světové válce, v letech 1948 až 1955.

Obr. U31: Vodní nádrž Kružberk

Nádrž slouží jako zdroj pitné vody pro Ostravu a část Opavska, původní záměr výstavby byl však jiný, nádrž byla postavena zejména pro potřeby průmyslu. Další funkcí Kružberku je ochrana před povodněmi, hydroenergetika. V minulosti byla také využita pro rekreační sportovní rybářství.

Obr. U32: Letecký pohled na vodní nádrž Kružberk

Severně nad Kružberskou přehradou je vybudovaná největší vodní nádrž na Severní Moravě, která se nazývá Slezská Harta, jelikož

je postavena u obce se stejným názvem. Hlavním důvodem výstavby této údolní nádrže na Moravici byly úvahy o nutnosti posílení níže ležícího vodárenského zdroje Kružberk. Stavba byla zahájena v roce 1987, a

Obr. U33: Vodní nádrž Slezská Harta

dokončena v roce 1997. Přehrada se využívá k výrobě energie, dodává užitkovou vodu pro Ostravsko, využívá se pro chov ryb, sportovní rybolov, má rovněž funkci rekreační (slouží ke koupání, využití pro vodní sporty např. jachting).

A jedna zajímavost ze světa filmu: natáčel se zde velkofilm Johanka z Arku.

Johanka z Arku byla Francouzka, která v čele francouzských vojsk stála proti Angličanům za Stoleté války. Dlouho po smrti byla po ospravedlnění prohlášena mučednicí, roku 1909 blahořečena a roku 1920 prohlášena za svatou.

Obr. U34: Johanka z Arku

Co to je podzemní voda?

Co je to minerální voda? kde na Opavsku se vyskytuje?

SHRNUTÍ

Územím České republiky prochází jedno z hlavních evropských rozvodí, oddělující Baltské, Černé a Severní moře. Všechna tři rozvodí se sbíhají na vrcholu Klepý (1 143 m n.m.). Opavsko náleží úmoří Baltského moře a je odvodňováno řekou Odrou. Nejvýznamnějším tokem území je řeka Opava, dlouhá 129 km, vzniká soutokem Černé a Střední Opavy ve Vrbně pod Pradědem. Největším pravostranným přítokem řeky Opavy je řeka Moravice, pramení v Hrubém Jeseníku v nadmořské výšce 1 134 m n.m.

Rozlohou největším rybníkem je Nezmar u Dolního Benešova. známý je i zatopený sádrovcový lom u Opavy - Stříbrné jezero. Na Opavsku také leží největší vodní nádrž na Severní Moravě, která se nazývá Slezská Harta. Další významnou vodní nádrží na Opavsku je Kružberk ležící na řece Moravici.

KONTROLNÍ OTÁZKY A ÚKOLY

1. Kterou významnou řekou je Opavsko odvodňováno?
2. Jaký název nese nejvýznamnější řeka Opavska? Ve kterém městě vzniká?
3. U kterého vrcholu pramení řeka Moravice?
4. Vyjmenuj oblasti, kde se nachází velké množství rybníků a uveď název největšího rybníku na Opavsku.
5. Která přehrada byla vystavěna v 50. letech 20. století? těch byla spousta – myslíte na Opavsku? Jakou má funkci?
6. Nedaleko této přehrady leží další velká přehrada, jaký nese název? Čím je zajímavá?

Otestuj se, jaká jsi hvězdička, když odpovíš na všechny otázky.

III. PODNEBÍ

*Česká republika se nachází v mírném podnebném pásu.
Pro podnebí jsou určující vlivy Atlantského oceánu a vzduchových hmot z Východní Evropy. Kdybychom republiku rozdělili na historické země, tak pak Čechy jsou spíše pod vlivem oceánského podnebí – mají vlhčí vzduch a menší rozdíly teplot mezi létem a zimou, kdežto Morava a Slezsko pod vlivem kontinentálního podnebí
Pro Českou republiku je typická velká proměnlivost počasí během roku.*

JAKÉ JSOU VLIVY NA PODNEBÍ OKRESU OPAVA?

- Je to otevřenost území k severu ke Slezské nížině.
- Poloha okresu východně od masivu Hrubého Jeseníku.

Velký vliv na území má také Baltské moře, které způsobuje pomaleji rostoucí teploty na jaře a teplé, suché a slunné podzimy - tak zvaný Slezský podzim. Dále podnebí výrazně ovlivňuje nadmořská výška. Když vystoupáme výš o 200 m, zima se u nás prodlouží téměř až o 14 dní.

Český hydrometeorologický ústav shromažďuje data o počasí v celé České republice. V okrese Opava máme 3 meteorologické automatické amatérské stanice, které najdeme v Opavě, ve Vítkově a v Bohdanovicích. Data o počasí Opavska získáváme z pobočky ČHMÚ Ostrava-Poruba.

Jaký je rozdíl mezi počasím a podnebí?

Podnebí závisí na několika faktorech:

*Zeměpisná šířka.
Cirkulace atmosféry,
Vzdálenost od moří a oceánů.
Oceánské proudy.
Podoba reliéfu.*

Které faktory mají na podnebí České republiky největší vliv? uveď 3 příklady.

*Heliograf je
přístroj pro
měření
slunečního
svitu.*

Ted' si popíšeme jednotlivé klimatické prvky

I. **Sluneční svit:** Průměrně slunce svítí 1645 hodin za rok, což je v přepočtu na dny celých 64 dnů v roce. Maximum slunečního svitu můžeme zaznamenat v měsíci červenci a v srpnu, kdy hodnoty se pohybují okolo 223 hodin za měsíc. Minimum slunečního svitu si užijeme v měsíci prosinec, je to pouze 44 hodin. Nejvíce dní bez slunečního svitu připadá na měsíc prosinec a leden - asi 17 dní. Nejvíce prosluněných dní v roce si užijeme bývá na Opavsku v měsíci srpnu - asi 27 dnů.

Obr. U35: Heliograf

II. **Oblačnost:** Nejvyšší průměrná oblačnost je v měsíci listopad a prosinec - až 71% pokrytí oblohy a nejmenší v srpnu - jen 52% pokrytí oblohy.

III. **Teplota vzduchu:** Nejvyšší průměrná teplota vzduchu je v měsíci červenci: 18,3 °C, nejmenší pak v měsíci lednu: -2,2 °C. Nejteplejším měsícem je dlouhodobě červenec, poté srpen a červen. Nejchladnějším měsícem je leden, poté únor a prosinec. Nejvyšší průměrná měsíční teplota byla zaznamenána v roce 1895: 21,5 °C. Nejnižší měsíční teplota vzduchu byla zaznamenána v roce 1929: -14,3 °C. Roční průměrná teplota je 8,2 °C.

Obr. U36: Standardní meteorologická budka

Maximální teplota vzduchu byla naměřena v Opavě 11. 8. 2015, kdy rtuť teploměru se zastavila na hodnotě 37 °C.

*Teploměrem
měříme venkovní
teplotu vzduchu
ve výšce 2 metrů
nad zemí
v meteorologické
budce umístěné
ve stínu.*

IV. **Srážky:** Srážkové poměry na Opavsku jsou proměnlivé od severozápadu k jihovýchodu díky takzvanému opavsko-krnovskému dešťovému stínu. Převládající západní větry na západní návětrné straně Hrubého Jeseníku zbavují oblast vlhkosti a na závětrné východní části Hrubého Jeseníku se projevují jako suché padavé větry. Nejméně srážek zaznamenáváme v obcích Brumovice a Holasovice, nejvíce srážek na Červené Hoře. Průměrně za rok spadne na Opavsku 621 mm vody. Deštivých dní za rok zaznamenáváme od 14 do 160 dnů. Nejdelší srážkové období bylo zaznamenáno v roce 1894 a to od 18.11. do 12.12 (pršelo 25 dnů soustavně). Nejdelší období bez srážek bylo zaznamenáno v roce 1893 od 10. února do 14 března, kdy bylo 33 dnů bez deště.

Obr. U37:
ombrograf

V. **Vítr:** Na Opavsku převládají asi z 19 % jihozápadní a západní větry. Méně často se vyskytují větry východní, pouhých 6 %.

Obr. U38:
anemometr

Pro popis podnebí v ČR se používá Quittova klasifikace podnebí. Systém klasifikace vytvořil český klimatolog Evžen Quitt. V roce 1971 vydal svou odbornou publikaci „Klimatické oblasti Československa“. Shromažďoval data z období 1901-1950. Rozlišoval 23 území v Československu s různým typem podnebím, které se liší podle 14 různých charakteristik:

- počet letních dní
- počet dní s průměrnou teplotou 10 °C a více
- počet dní s mrazem

Ombrograf- druh
přístroje pro
měření
atmosférických
srážek.

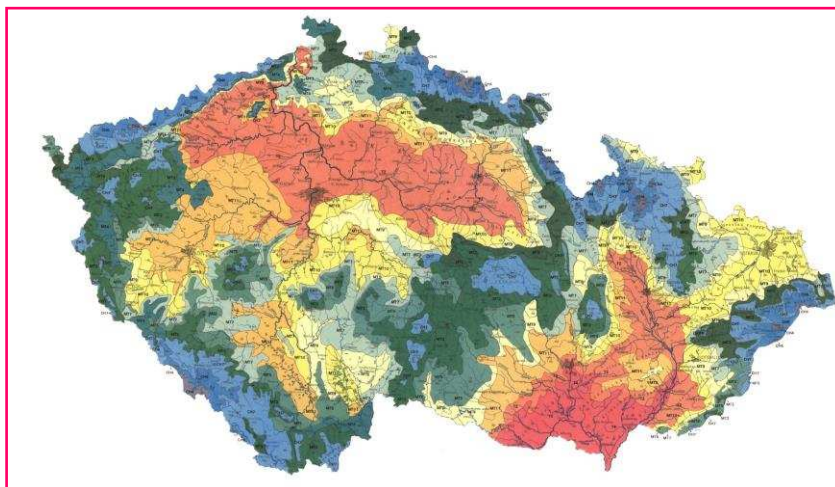
Anemometr
je přístroj pro
měření
rychlosti
větru.

- počet ledových dní
- průměrná lednová, červencová, dubnová a říjnová teplota
- průměrný počet dní se srážkami 1 mm a více
- suma srážek ve vegetačním období
- suma srážek v zimním období
- počet dní se sněhovou pokrývkou
- počet zatažených dní
- počet jasných dní

Území České republiky se dělí do třech klimatických oblastí:

- *W-teplá oblast*
- *MW-mírně teplá oblast,*
- *C- chladná oblast.*

Klima výše položených oblastí rozdělil na 5 teplých klimatických jednotek (T₁ je nejchladnější a nejvlhčí, T₅ je nejteplejší a nejsušší), na 11 mírně teplých klimatických oblastí (MT₁ je nejchladnější a nejvlhčí, MT₁₁ je nejteplejší a nejsušší) a na 7 chladných klimatických jednotek (CH₁ je nejchladnější, CH₇ je nejteplejší). Na území samostatné ČR se nachází pouze 13 jednotek.

Obr. U39: Quittova klasifikace podnebí

W=
z anglického
slova warm;

MW=
z anglického
slova
moderately
warm;

C= z anglického
slova cold;

Většina území okresu Opava patří do mírně teplé oblasti: (MT 10: oblast mírně teplá, která se vyznačuje dlouhým létem a krátkou zimou). Nachází se převážně na severovýchodním území okresu a v okolí města Opavy. Následuje podél dolního toku řeky Opavy, podél řeky Moravice, na Hlučínsku a kolem obce Hrabyně. Oblast MT 9 (taktéž mírně teplá oblast s dlouhým létem a krátkou zimou) se rozprostírá jihozápadně od města Opavy. V 15 km širokém pásu se táhne od obce Brumovice až k Jakartovicím, odtud východním směrem přes Hradec nad Moravicí až k hranicím okresu. Od této oblasti, stejným směrem, se rozprostírá rozsáhlá oblast MT 7 (oblast mírně teplá s normálně dlouhým létem a zimou). Rozkládá se kolem obcí Pustá Polom, Skřipov, Březová, Vítkov, Melč. MT 3 (oblast mírně teplá s krátkým létem a normálně dlouhou zimou) je oblast rozprostírající se na města Budišov nad Budišovkou a u vodní nádrže Kružberk. Západně od oblasti MT 3 se nachází oblast CH 7, charakteristická chladným a krátkým létem a dlouhou zimou. V této oblasti můžeme navštívit nejvyšší místo, Červenou horu.

SHRNUTÍ

Vlivy na podnebí Opavska jsou následující: otevřenost území k severu ke Slezské nížině a poloha okresu východně od masivu Hrubého Jeseníku. Podnebí také ovlivňuje Baltské moře, které způsobuje pomaleji rostoucí teploty na jaře a teplé, suché a slunné podzimy - tak zvaný Slezský Podzim. Dále významně podnebí ovlivňuje nadmořská výška. Průměrně slunce svítí 1 645 hodin za rok. Nejvyšší průměrná teplota vzduchu je v měsíci červenci: 18,3 °C, nejmenší pak v měsíci lednu: -2,2 °C. Srážkové poměry na Opavsku jsou proměnlivé od severozápadu k jihovýchodu působením opavsko-krnovského dešťového stínu. Největší část území náleží do mírně teplé klimatické oblasti.

KONTROLNÍ OTÁZKY A ÚKOLY

1. Vyjmenuj dva vlivy působící na podnebí okresu Opava?
2. Co způsobuje Baltské moře na území?
3. Popiš vlastními slovy podnebí Opavska.
4. K čemu se používá heliograf?
5. Ke které klimatické části patří největší část Opavska?

VI. PŮDY

- *Půda tvoří nejsvrchnější vrstvu zemské kůry.*
- *Je tvořena vodou, vzduchem a organismy.*
- *Vzniká vlivem vnějších faktorů a je produktem přeměn minerálních a organických látek.*
- *Poskytuje životní prostředí rostlinám, živočichům a člověku.*

Velmi rozšířeným půdním typem v okrese Opava jsou hnědé půdy. Nejrozšířenější jsou v oblasti Nížkého Jeseníku a Opavské pahorkatiny. Pro jejich vznik nemají velký vliv klimatické podmínky, a proto se nachází ve všech klimatických částech opavského okresu.

Jsou to písčitohlinité až hlinité půdy, které jsou mělké, velmi propustné a vysychavé.

Nejrozšířenějším půdním typem v severní části Opavska jsou hnědozemě. Jsou to půdy s dobrými vlastnostmi, vhodné k pěstování většiny hospodářských plodin, zejména obilovin, při dodržování správného obdělávání a hnojení. Tyto půdy jsou rozšířené v rovinném až mírně zvlněném terénu při nadmořské výšce 250-300 m. Mezi oblasti hnědozemě patří např. okolí města Opava a Holasovice.

Illimerizované půdy se nachází na celém území Opavské pahorkatiny, částečně i na Vítkovské vrchovině v nadmořské výšce 250-300 m, v okolí obcí Hlučínska a Opavy. Pěstují se zde také obilniny, ale i kukuřice, řepka olejná.

Hnědozemě zaujímají asi 25 %, hnědé půdy 37 % a illimerizované půdy 19 % území obdělávané půdy.

V okolí Sudic se nachází černozemě, která je pro pěstování náročných plodin, např. cukrovky, ječmene, ale také zeleniny.

Nivní půdy jsou nejvíce rozšířené v Hlučínské pahorkatině a v Poopavské nížině u obcí Otice, Hradec nad Moravicí a Melč. Nebývají převlhčené, mají vysokou úrodnost. Pěstují se zde náročnější plodiny, např. zelenina. V údolích neregulovaných vodních toků tvoří luční porosty.

Půda glejová je velmi převlhčená, málo provzdušněná. Nachází se v oblastech vodních toků, využívána jako luční porost.

*Zjistí, co je to
matečná
hornina.*

*Víš, která
zelenina se
pěstuje a
zpracovává
v obci Otice?*

*Vzpomeneš
si, kde se
v České
republice
nachází velká
rašeliniště?*

V malé lokalitě v okolí Kravař, Dolního Benešova a Kozmic se rozprostírá i půda rašeliništní, která vznikla zarůstáním slepých ramen a meandrů.

SHRNUTÍ

Nejrozšířenějším půdním typem v severní části Opavska jsou hnědozemě, které se nachází v Polomské plošině, v oblasti katastrů Opava a Holasovice. Pěstují se zde zejména obiloviny. Velmi rozšířeným půdním typem v okrese Opava jsou hnědé půdy v oblasti Nízkého Jeseníku a Opavské pahorkatiny. Dalším typem, jsou illimerizované půdy v obcích okolo Hlučínska a Opavy. Pěstuje se také obilniny, kukuřice a řepka olejná. V okolí Sudic se rozkládají černozemě, kde pěstuje cukrovka, ječmen a zelenina. V Hlučínské pahorkatině a v Poopavské nížině jsou nejvíce rozšířené půdy nivní, na kterých se pěstuje zelenina. Půda glejová se nachází v oblastech vodních toků s využitím pro luční porost. V malé lokalitě v okolí Kravař, Dolního Benešova a Kozmic je i půda rašeliništní, která vznikla zarůstáním slepých ramen a meandrů.

KONTROLNÍ OTÁZKY A ÚKOLY

1. Vyjmenuj alespoň tři půdní typy Opavska.
2. Jaká půda se nachází v okolí Sudic a jaké plodiny se zde pěstují?
3. Na kterých půdách rostou luční porosty v okolí vodních toků?
4. Jsou v okrese rašeliniště? Pokud ano, u kterých obcí?

Otestuj se, jaká jsi hvězdička, když odpovíš na všechny otázky

V. Chráněná území okresu Opava

Každé území naší republiky má své typické přírodní lokality, které se vyznačují určitými specifickými zvláštnostmi. V oblasti Opavska se nenachází žádný národní park ani chráněná krajinná oblast, ale je zde 20 maloplošných zvláště chráněných území. Mezi zajímavosti patří i památné stromy. V okrese je jeden přírodní park, který se řadí mezi obecně chráněné území.

Stromy se na dvorech u chalup vysazovaly od nepaměti a měly pro jejich majitele mnoho významů. Nejčastěji se vysazoval náš národní strom lípa. V létě poskytovala stín, sloužila jako hromosvod, z lipového květu se vařil čaj, opylením květů včely získaly nektar a pyl pro med. Po několik staletí se lidé drželi moudrosti svých předků.

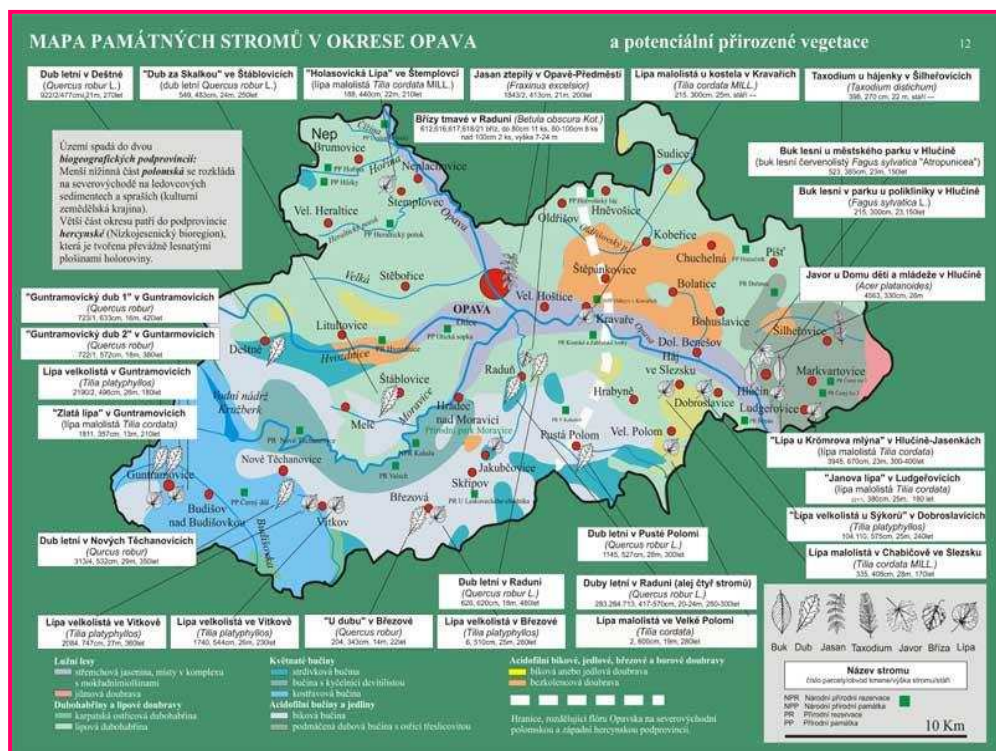
Stromy jsou součástí našeho života, a kdo ví, kolik by jich mohlo vyprávět příběhy lidí, kteří pod nimi sedávali a odpočívali. Strom roste a žije. Staletím a stářím roste jeho hmotná i kulturní hodnota.

Mezi významné stromy můžeme zařadit lípu, javor, jasan, dub. Na Opavsku najdeme významné stromy např. v Opavě, kde je jasan ztepilý, v Raduni břízy a duby, v Jakubčovicích, Velké Polomi Chabičově, Kravařích lípu, v Pusté Polomi, Deštné dub, v Hlučíně najdeme javor, Janovu lípu v Ludgeřovicích a mnoho vzácných stromů v přírodě okolo Hlučínska, přírodním parku Moravice a dalších chráněných území.

*Pamatuješ si,
který je
národní
strom ČR?*

*Zkus
vyhledat na
internetu
další obce,
kde se
nachází
památný
strom
například
buk.*

Obr.U40.: Mapa památných stromů v okrese Opava

ROZDĚLENÍ MALOPLOŠNÝCH CHRÁNĚNÝCH ÚZEMÍ

Přírodní park (PP)

Území, které je chráněno zákonem o ochraně přírody, má významnou přírodní, historickou a kulturní hodnotu. V okrese Opava máme Přírodní park Moravice. PP Moravice byl vyhlášen v roce 2002 okresním úřadem v Opavě a přešel pod správu Moravskoslezského kraje. Je to oblast, která slouží k rekreaci pro obyvatele opavského okresu i dalekého okolí. Přírodní park lemuje meandr řeky Moravice na rozloze 14 215 ha. Okolní svahy vegetačně bohaté a pestré, příkré těžko schůdné.

Národní přírodní rezervace (NPR)

Maloplošné území, které není téměř vůbec ovlivněné lidským zásahem, je cenné z vědeckého hlediska, anorganických, rostlinných a

Vzpomeneš si,
co je to meandr?

živočišných složek je národní přírodní rezervace. Na Opavsku se nachází NPR Kaluža, která byla vyhlášena v roce 1969. Nachází se na území Lesní Albrechtice a Žimrovice, v nadmořské výšce 320 – 482 m. n. m. Přírodní lesní porost se rozprostírá na pravém břehu řeky Moravice a přilehlé polorovině asi 4 km směrem na jihozápad od Hradce nad Moravicí. Rostou zde lesní porosty buků, které převažují nad porosty javorů a jedlí.

Národní přírodní památka (NPP)

Jedná se rozlohou o menší přírodní útvar s výskytem vzácných druhů rostlin, živočichů a nerostů. Mohou zde být i území po zásahu člověka např. po těžbě nerostů. V našem regionu máme od roku 1966 Národní přírodní památku Odkryv v Kravařích. Leží v nadmořské výšce 254–275 m. n. m., 1 km severozápadně od města Kravaře.

Přírodní rezervace (PR)

Je to menší chráněné území regionálního významu, které je málo zasaženo a pozměněno lidským zásahem a je rovněž cenné z vědeckého hlediska. Zajišťuje celkový rovnovážný ekosystém rostlin, živočichů a anorganických prvků. Na území Opavska máme 11 přírodních rezervací např. Přírodní rezervace Černý les u Šilheřovic, Přírodní rezervace Štěpán, Přírodní rezervace Hořina.

Přírodní památka (PP)

Přírodní útvar o menší rozloze, kde se vyskytují vzácné nebo ohrožené druhy, nerosty, zkameněliny. Mohou to být i útvary vytvořené člověkem, např. štoly. Na území Opavska je 7 přírodních památek např. Přírodní památka Hůrky, Přírodní památka Černý důl.

Maloplošná zvláště chráněná území a přírodní parky jsou pod správou krajů. Z hlediska ochrany jsou na vyšším stupni Národní přírodní památky a Národní přírodní rezervace.

NATURA 2000

Je soustava chráněných území, které vytvářejí na svém území podle jednotlivých principů všechny státy Evropské unie. Cílem je zabezpečit ochranu nejcennějších, nejvíce ohrožených, vzácně nebo omezeně se vyskytujících se rostlin a živočichů nebo přírodních stanovišť.

Ochrana přírody v soustavě NATURA 2000 je deklarována právními předpisy Evropské unie:

- *Směrnice rady 2009/147/EC, o ochraně volně žijících ptáků.*
- *Směrnice Rady 92/43/EHS o ochraně přírodních stanovišť, volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin.*

Soustava NATURA 2000 začleňuje dva typy chráněných území, a to: ptačí oblasti a evropsky významné lokality.

Na území ČR je 41 ptačích oblastí o rozloze 7 034 km², které byly vládou ČR vyhlášeny nařízením v letech 2004-2005, v roce 2007 a poslední byla vyhlášena v roce 2009.

Obr. U41: Modrásek bahenní

Do národního seznamu jsou shrnuty Evropsky významné lokality. Celkem je na území ČR 1 112 lokalit o rozloze 7 951 km². V oblasti katastru Šilheřovic se nachází ptačí lokalita Heřmanský stav – Odra – Poolší. Jedná se o okraj této ptačí lokality ve východní části okresu.

Na Opavsku je deset Evropsky významných lokalit. Předmětem ochrany je zákonem chráněná fauna, jedná se od ochranu modráška bahenního, páchníka černého a různé druhy netopýrů.

TABLKA Č. 4: PŘEHLED EVROPSKY VÝZNAMNÝCH LOKALIT

NÁZEV	KATASTR	ROZLOHA (HA)	PŘEDMĚT OCHRANY
ČERMNÁ – DŮL POTLACHOVÝ	Čermná ve Slezsku	0,02	Netopýr černý
ČERNÝ DŮL	Svatoňovice	0,03	Netopýr černý
DĚHYLOVSKÝ POTOK – ŠTĚPÁN	Děhylov	80,17	Kuňka ohnivá, Piskoř pruhovaný
JAKARTOVICE	Jakartovice	13,75	Modrásek bahenní
JILEŠOVICE – DĚHYLOV	Děhylov, Dobroslavice	20,77	Modrásek bahenní
OSTRAVA – ŠILHEŘOVICE	Šilheřovice	101,48	Páchník hnědý
STARÉ OLDŘŮVKY	Staré Oldřůvky	0,04	Netopýr brvitý
ŠTOLA JAKARTOVICE	Jakartovice	0,04	Netopýr velký
ÚDOLÍ MORAVICE	Domoradovice, Hradec nad Moravicí, Lesní Albrechtice, Žimrovice	129,63	Řástevník kostivalový, Střevlík hrbolatý,
ZÁLUŽNÁ	Nové Těchanovice	0,20	Netopýr černý

*Najdi na
mapě
Evropsky
chráněné
lokality
Opavska.*

SHRNUTÍ

Okres Opava se nachází v oblasti bohaté na faunu a floru s mnoha přírodními památkami a rezervacemi, které najdeme v různých částech území. Je zde jeden přírodní park a jedna národní přírodní rezervace. Bohatá je na národní přírodní památky, národní památky a přírodní rezervace. Některé oblasti jsou zahrnuty do soustavy chráněných území v rámci Evropské unie NATURA 2000, která zahrnuje chráněnou ptačí oblast a deset Evropsky významných lokalit.

KONTROLNÍ OTÁZKY A ÚKOLY

1. Jak se jmenuje přírodní park na Opavsku?
2. Jak se jmenuje národní přírodní rezervace na Opavsku?
3. Co je natura 2000?
4. Které druhy jsou na Opavsku chráněné v evropsky chráněných lokalitách?

Otestuj se, jaká jsi hvězdička, když odpovíš na všechny otázky.

3. HISTORIE

I. DOBA PŘED PŘEMYSLOVCI

Opavsko je území s bohatou historií, která sahá do daleké minulosti. V okolí obcí Otice a Třebomí byly nalezeny pozůstatky neandrtálských lovců. Zbytky tábořišť, pohřebišť a sídlišť jsou důkazy osídlení Opavska z doby kamenné.

Na Hlučínsku máme nálezy pěstního klínu srdčitého tvaru s poškozenou bází.

Z doby paleolitu jsou nejlépe prozkoumané a nejznámější archeologické lokality na Hlučínsku. V Petřkovicích se osídlení koncentrovalo na vrchu Landek, kde byla nalezena i stejnojmenná venuše (obr. U42).

V 6.-5. tisíciletí př. Kr. se na Opavsku usídlili první zemědělci s lineární keramikou. Postupem času, asi v letech 5000-3000 př. Kr. se zdokonalovala zemědělská výroba.

V oblasti již zmíněných Otice a Třebomí byly nalezeny i sídliště doby bronzové. Ve starší době bronzové byl na území lid mohylové kultury, kterou vystřídal kultúra popelnicových polí.

Pozůstatky po Keltech, kteří přišli na toto území v průběhu 4. století př. Kr., nacházíme na katastrech obcí Rohov, Malé Hoštice a Velké Hoštice.

Okolo přelomu letopočtu byly z území vytlačeny germánské kmeny.

V 5. a 6. století přišli na území první Slované a od 9. století bylo součástí Velkomoravské říše.

Další nalezené předměty z 9. století patří pravděpodobně kmeni Holasiců, kteří se usídlili v okolí soutoků řek Opavy a Moravice už v 6. století po Kristu. Úrodná půda podél obou břehů řeky Opavy poskytovala našim předkům vždy dostatek obživy.

Obr. U42: Petřkovicická venuše

Keltové byli skupiny kmenů, kteří ve starověku obývali celou Evropu kromě severní Evropy a prezentovali tzv. laténskou kulturu.

V 10. století patřilo území Přemyslovcům, o století později opolským Piastovcům. Díky církevní instituci a šlechtě z Čech, bylo Opavsko stále více osídlováno. Místo nabízelo nejen příznivé zemědělské podmínky, ale i výhodnou polohu z hlediska obchodních cest. Od roku 1063 patřilo Hlučínsko do církevní správy arcidiecéze olomoucké.

Koncem 12. a počátkem 13. století nacházíme první zmínky o existenci města Opavy. Roku 1215 město obdrželo oficiální městské právo.

II. ÚZEMÍ ZA VLÁDY PŘEMYSLOVCŮ

V letech 1203 až 1318 bylo Opavsko součástí Markrabství Moravského. Proto si obyvatelé tohoto území ještě po další staletí říkali Moravci.

Ve 13. století získala Opava a Hlučín městská práva, bylo založeno nové město Vítkov. Po celou dobu 13. a 14 století zažívá město Opava velký rozmach, stala se významným řemeslnickým a tržním střediskem.

Velkého rozkvětu se území dočkalo za vlády krále Přemysla Otakara II., kterému se říkalo král železný a zlatý. Od roku 1269, kdy se Opavsko stalo

„apanáží“ nemanželského syna krále Přemysla Otakara II.- Mikuláše I. Opavského a začalo se odpoutávat od Moravy. Mikuláš I. byl synem Přemysla Otakara II. a jeho milenky, rakouské šlechtičny Anežky. V listinách se pak o Mikulášovi mluví, jako o „pánovi Opavy“. Přemyslu Otakarovi II. se podařilo u papeže vymoci uznání Mikuláše za svého syna, nepodařilo se prosadit Mikuláše jako dědice českého trůnu.

Obr. U43: Přemysl Otakar II.

Zjisti na internetu, co znamená slovo „apanáž“.

Přízvisko „železný“ dostal díky své udatnosti v boji a tvrdé vládě, „zlatý“ díky svému bohatství. Za dob jeho vlády se české království nedostalo do finanční krize.

Po bitvě na Moravském poli, (*stanula proti sobě spojená vojska římského krále Rudolfa I. Habsburského a uherského krále Ladislava IV. Kumána proti vojsku českého krále Přemysla Otakara II. a jeho spojenců*), zahynul Přemysl Otakar II.

Obr. U44: Pečeť Mikuláše II. Opavského z roku 1318

Mikuláš I. Opavský po prohrané bitvě strávil tři roky v uherském zajetí. Královna a vdova Kunhuta, manželka Přemysla Otakara II., zřídila dvůr v Hradci nad

Moravicí. V létě 1281 byl Mikuláš po zaplacení výkupného propuštěn ze zajetí a vrátil se zpátky na Opavsko a ujal se svých práv. Záviš, který byl milencem Kunhuty, museli Opavsko opustit.

Žádné změny nenastaly ani po roce 1306, kdy Mikuláš II. Opavský-syn Mikuláše I. Opavského se stal významným diplomatem ve službách Jana Lucemburského a později i Karla IV.

V roce 1318 Mikuláš II. Opavský obdržel toto území jako nezávislé knížectví a stal se prvním doloženým knížetem a území Opavska získalo samostatné postavení v rámci Českého království, později České koruny a začlenění do Slezska. V roce 1338 obdržel za své služby do držby i Ratibořské knížectví, které rodu zůstalo až do jeho vymření. Opavští Přemyslovci už nikdy nezískali takovou moc jako za Mikuláše II.

V letech 1336 až 1365 bylo Opavsko spojeno s Ratibořským knížectvím. Po smrti Mikuláše II. Opavského bylo území rozděleno mezi jeho čtyři syny. Dokonce i samotné město Opava bylo rozčtvrceno, vznikly čtyři na sobě nezávislé městské rady spravující čtyři části rozděleného města.

*Jak se říkalo Janu Lucemburskému?
Která významná Přemyslovna byla jeho manželkou a zároveň matkou Karla IV.?*

III. 2. POLOVINA 14. STOLETÍ - 16. STOLETÍ

V roce 1377 bylo Opavsko rozděleno na část Opavskou a Krnovskou, od kterých se později oddělila samostatná stavovská panství Albrechtice a Bruntál.

V období husitských válek se postavil opavský kníže Přemek na stranu nepřátel husitů.

V 50. letech 15. století, okolo roku 1456 se dostalo pod nadvládu Jiřího z Poděbrad. Jiřího syn Viktorín se stal na krátkou dobu novým knížetem území. Vlivem nátlaku uherského a českého krále Matyáše Korvína se roku 1458 území vzdal.

Historie se opakuje, a to i v případě Matyáše, který postupoval jako jeho předchůdce Jiří z Poděbrad a Opavsko dal svému synovi Jánošovi. Dějiny se opět zopakovaly. Jánoš bez podpory svého otce neustál Jagellonský tlak a knížectví opět měnilo majitele, tentokrát za Vladislava II. Jagellonského.

Roku 1526 přešlo po smrti Ludvíka Jagellonského a zvolení českým králem Ferdinanda I. Habsburského pod vrchnost rakouských Habsburků.

Obr. U46: Znak Opavského knížectví z 15. století

Dne 29. srpna 1526 Uherské vojsko prohrálo bitvu u Moháče. Ludvík se po prohrané bitvě na útěku utopil v bažinách. Díky této události vymřela Jagellonské dynastie na českém území.

IV. OD 17. STOLETÍ DO KONCE PRVNÍ SVĚTOVÉ VÁLKY

Po celé 17. století byl dnešní okres Opava zasažen válkami. Roku 1614 obdržel Opavsko kníže Lichtenstein. V průběhu 30. leté války na území vpadla dánská vojska. Rekatolizace a příchod jezuitů do Opavy zcela zruinovala šlechtu a měšťanstvo. Po třicetileté válce lid zažíval bídu a větší závislost na feudálech. Války pokračovaly také ve století 18., kdy území zažívalo tzv. Slezské války.

Hlučínsko zůstalo až do roku 1742 součástí Opavského knížectví. Po tomto roce bylo území Hlučínska připojeno k Prusku, po prohrané První slezské válce, za vlády Marie Terezie. Hlučínsko bylo po dobu 180 let součástí Pruského státu. Obyvatelé Hlučínska ztratili kontakt s historickým vývojem českého státu a tato situace ovlivnila do budoucna jejich myšlení a způsob života.

Zbytek území bylo dále rozděleno. Jižní část území s Krnovem, Bruntálem, Bílovcem a Opavou spadalo k Rakousku – Uhersku. Následky rozdělení se projevily snížením obchodu a odlišným hospodářským i kulturním vývojem obou částí. Hospodářské ztráty byla značné. Prohlubovaly se také rozdíly mezi venkovem a městem, lid na venkově postrádal národní, kulturní a jazykové uvědomění.

Od poloviny 19. století nastává pomalá industrializace území. Na Vítkovsku vznikají první textilní podniky.

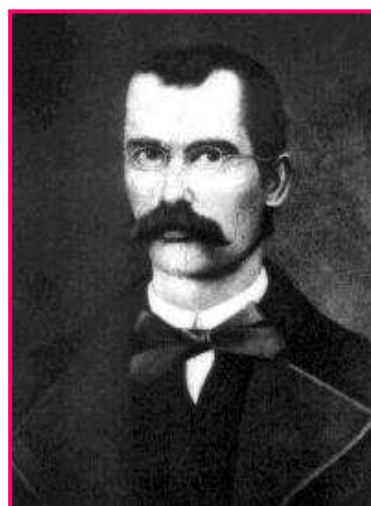
V 60. letech 19. století vznikaly první české časopisy a spolky, s nejznámější Maticí Opavskou. Za rozmach českého národního hnutí se zasloužili především profesor Antonín Vašek, novinář Jan Zaczala, historik, etnograf a jazykovědec Vincenc Praska. V roce 1883 vzniklo české gymnázium, postupně knihovny, muzea a archívy.

Obr. U48: Jan Zaczal

Obr. U49: Vincenc Praska

Obr. U47: Antonín Vašek

Antonín Vašek
byl otec jednoho
našeho
významného
spisovatele a
básníka. Víte
kterého?

V. ÚZEMÍ OD DOBY VZNIKU ČESKOSLOVENSKÉ REPUBLIKY V ROCE 1918

Po 1. světové válce a rozpadu Rakouska-Uherska a Německého císařství, vznikla 28.10.1918 Československá republika. Versaillská smlouva, která oficiálně ukončila I. světovou válku, byla také jedna z pařížských mírových smluv uzavřených v roce 1919. Podle článku 83 Versailleské mírové smlouvy, která vstoupila v platnost 10. ledna 1920, byla nakonec Československu přiřknuta pouze jižní část hornoslezského okresu Ratiboř, která následně vešla ve známost jako Hlučínsko.

Ve 20. letech 20. století Opavsko prodělávalo velké hospodářské, sociální a národnostní problémy.

V letech 1938 - 1945 bylo Opavsko opět rozděleno. Převážná část patřila k říšské župě Sudety, Hlučínsko patřilo k pruské části Slezska. Lidem začalo neradostné období. Potýkali se opět s hospodářským, sociálním a národnostním útlakem. Byly zrušeny spolky, školy a v nacistickém vězení a koncentračních táborech zemřelo mnoho obyvatel. V dubnu roku 1945, začaly osvobozené boje Opavska.

Po válce, byly vcelku rychle odstraněny škody způsobené válkou, začala nová výstavba obcí a města Opavy. Po násilném odsunu Němců, lidé z vnitrozemí začali obydlovat pohraniční území. Vrátili se také obyvatelé, kteří v roce 1938 uprchli před Nacisty.

Po převratu v roce 1948 nastala tzv. socialistická výstavba. Začaly vznikat nové podniky, zlepšovaly se životní podmínky, postupně se zlepšovala zdravotní i sociální situace, vylepšoval se kulturní a společenský život obyvatel Opavska.

Důsledkem které události vypukla I. světová válka?

Které státy patřily do tzv. Států dohody a které do tzv. Trojspolku?

Které mocnosti vyhrály druhou světovou válku?

Který koncentrační tábor se nachází nejbližší Opavsku?

SHRNUTÍ

Historie Opavska je velmi rozsáhlá. V okolí obcí Otic a Třebomi byly nalezeny pozůstatky neandrtálských lovců. Z doby paleolitu jsou nejlépe prozkoumané a současně také nejznámější archeologické lokality Hlučínsko. V 6.-5. tisíciletí př. Kr. se na Opavsku usídlili první zemědělci. Ve 4. století př. Kr. území osídlili Keltové.

Okolo přelomu letopočtu byly z území vytlačeny germánské kmeny. V 5. a 6. století přišli na území první Slované a od 9. století bylo území součástí Velkomoravské říše.

V 10. století patřilo území Přemyslovcům a v 11. století opolským Piastovcům. Území bylo více osídlováno díky výhodným zemědělským podmínkám a také skvělé poloze pro obchodní cesty.

Ve 13. století získala Opava a Hlučín městská práva. Velkého rozkvětu dosáhlo za vlády krále Přemysla Otakara II. Nemanželskému synovi Přemysla Otakara II. Mikulášovi I. Opavskému se mluví, jako o „pánovi Opavy“. Jeho syn Mikuláš II. Opavský obdržel v roce 1318 toto území jako nezávislé knížectví a stal se prvním doloženým knížetem.

Za vlády Marie Terezie bylo území rozděleno, přičemž hlučínská část připadla Prusku. Následky rozdělení se projevíly snížením obchodu a odlišným hospodářským i kulturním vývojem obou částí. Hospodářské ztráty byla značné. Prohlubovaly se také rozdíly mezi venkovem a městem, lid na venkově postrádal národní, kulturní a jazykové uvědomění. V 60. letech 19. století vznikaly první české časopisy a spolky, nejvíce známou je Maticе Opavská. Za rozmach českého národního hnutí se zasloužili především profesor Antonín Vašek, novinář Jan Zaccpala, historik, etnograf a jazykovědec Vincenc Praska.

V roce 1921 bylo připojeno Hlučínsko k ČSR. Ve 20. letech 20. století Opavsko prodělávalo velké hospodářské, sociální a národnostní problémy. V letech 1938-1945 bylo Opavsko opět rozděleno. Převážná část patřila k říšské župě Sudety, Hlučínsko patřilo k pruské části Slezska. V roce 1945, v dubnu, zažívalo území začátek osvobozeneckých bojů. Vrátili se také obyvatelé, kteří v roce 1938 uprchli před Nacisty. Po válce populace začala žít v lepších životních podmínkách, postupně se zlepšovala zdravotní i sociální situace, vylepšoval se kulturní a společenský život obyvatel Opavska.

Otestuj se, jaká jsi hvězdička, když odpovíš na všechny otázky.

KONTROLNÍ OTÁZKY A ÚKOLY

1. *Jak se jmenuje nejznámější předmět z doby paleolitu který byl nalezen na vrcholu u Petřkovic?*
2. *Bylo Opavsko v 9. století součástí velkomoravské říše?*
3. *Ve kterém století získalo město Hlučín a Opava městská práva?*
4. *Je tato věta pravdivá? Velkého rozkvětu území zažilo za vlády Přemysla Otakara II. ANO-NE*
5. *Jak se jmenoval nemanželský syn Přemysla Otakara II.?*
6. *Jak se jmenoval první doložený kníže opavského knížectví?*
7. *Stalo se Opavsko někdy územím, které ovládal Jiří z Poděbrad?*
8. *Jak se nazývala válka, ve které ztratila Marie Terezie území Hlučinska?*
9. *Jak se nazýval nejznámější národní spolek, který vznikl v 60. letech 19. století?*
10. *Ve kterých letech 20. století prodělalo Opavsko hospodářské, sociální a národnostní problémy?*
11. *Bylo Opavsko rozděleno za druhé světové války?*
12. *Vrátili se na území Opavska i obyvatelé, kteří uprchli v roce 1938 před nacisty?*

4. HLUČÍNSKO A JEHO ZVLÁŠTNOSTI

HUČÍN

*Odru jsem přešel. A na Střebovice,
na Děhylovo a Dobroslavice.
Žlutý lán řepky mi zalehl cestu,
skřivánčích písní jsem počítal ke stu,
buď zdráva, má země! Tiše svou dýcháme řečí,
sekyru v ruce Prus za stromem klečí,
na modré straně je Hučín.*

*Vid', moje země, my měli se rádi?!
Na rtech a v očích mi smálo se mládí,
daleko, daleko za hory přešlo.
Zvadlých co květů a listů se vešlo
v podjeseň žití! Ticho a teskno je ve mně,
jak večer pod Beskydem: vid', moje země!
Na modré straně je Hučín.*

*Tam nad Těšínem, kde Lucina šumí,
děvucha rostla, co rozbila v rumy
tesklivý život, jej sklíčila tísní:
měl jsem jen duši a trochu těch písní,
on dům ve Frydku a prsteny zlaté...
koho si vzala? A co se mě ptáte?!
Na modré straně je Hučín.*

*Kam to šlo všecko, kam se to dělo?
v cizině žiju. V dál uletělo
do nevrátima mé mládí, ma láska
jiskra vzpomínky.
Daleko jsou Stržbovice,
v dáli Děhylovo, Dobroslavice,
na modré straně je Hučín,*

(Ze sbírky Slezské písně, Petr Bezruč)

Hlučínsko, aneb „Prajzská“ je území na Opavsku, které je silně ovlivněno historickým vývojem a zaslouží si větší pozornosti. Je to jediný region dnešní České republiky, který prošel historií úplně jinou, než zbytek České republiky. Hlučínsko je malebným koutem republiky, obývaný lidem s nezaměnitelnou mentalitou, která byla formována jak českými, tak německými vlivy.

*Obr. U50: Letecký pohled na město
Hlučín*

Území se nachází v Moravskoslezském kraji, mezi okresy Ostrava-město (sídla na jihovýchodě regionu) a Opava (tvoří jeho východní čtvrtinu) o rozloze 316,76 km² s největším sídlem, městem Hlučínem. Počet obyvatel je necelých 72 tisíc. Rozkládá se na levém břehu řeky Opavy v pásu Hlučínské pahorkatiny, která se lehounce vlní v krajině a posléze padá do údolí Poopavské nížiny. Hlučínsko je na obrázku U51. vyznačeno oranžovou barvou.

Obr. U51: Hlučínsko na mapě ČR

I. HISTORICKÝ VÝVOJ OD ROKU 1742 DO ROKU 1989

Hlučínsko bylo v minulosti územím Země Koruny České. Do roku 1742, území spadá pod nadvládu Marie Terezie. Nástup Marie Terezie na slezský vévodský stolec se stal záminkou k vyvolání Rakousko - Pruského válečného konfliktu. Panovnice od roku 1740 do roku 1748 vede Války o dědictví rakouské. První rakousko-pruský spor, takzvaná 1. Slezská válka byla v roce 1742 uzavřena Vratislavským mírem.

Obr. U52: Marie Terezie

Marie Terezie se musela vzdát Slezska včetně levobřežní krajiny při řece Opavě mezi Opavou a Ostravou a území připadlo Prusku. Součástí Slezska bylo i Hlučínsko, které také připadlo pruskému státu.

Na počátku 19. století, přesněji v roce 1807, v období Napoleonských válek bylo v celém Prusku, tedy i na Hlučínsku zrušeno poddanství.

Po 1. světové válce, při vzniku Československé republiky byla podepsaná Versaillská smlouva. Byla to jedna z důležitých pařížských mírových smluv uzavřených roku 1919 jako výsledek šestiměsíčního jednání na Pařížské mírové konferenci, která oficiálně ukončila první světovou válku. Rozhodlo se, že Hlučínsko bude opět připojeno k tehdejšímu Československému státu.

Území bylo postupně připojeno k ČSR, jednalo se o 38 obcí. Posledními připojenými obcemi byly Hať a Píšť v roce 1923.

Obr. U53:
Československá
armáda a úředníci
přebírají správu města
Hlučína.

Oblast, patřící téměř 200 let k Prusku, byla odlišná sociálními, kulturními i jazykovými znaky, měla po připojení k ČSR obrovské problémy.

- ***Nejzávažnějším byl problém začlenění, který se také označuje jako tzv. hlučínská otázka (jádrum této otázky bylo určování národnosti a státní příslušnosti u značné části hlučínského obyvatelstva po roce 1945 na němž závisela konfiskace majetku a odsun Němců). Otázka se řešila nejvíce po 2. světové válce a dále ještě počátkem 50. let.***

Dalšími problémy Hlučína za první republiky byly především hospodářské obtíže, sociální neklid, ale i neochota „přizpůsobit“ se novým podmínkám.

Roku 1935, při parlamentních volbách dala většina voličů (74 % voličích občanů) svůj hlas nacionalistickým stranám, především Sudetoněmecké straně - SdP.

Na základě podepsání Mnichovské dohody bylo československé pohraničí připojeno k Sudetám. Hlučínsko bylo 8. října 1938 připojeno přímo k Třetí říši, jako součást Pruského Slezska. Bylo součástí okresu Ratiboř v opolském vládním obvodu

Co znamená
význam slova
„konfiskace“?

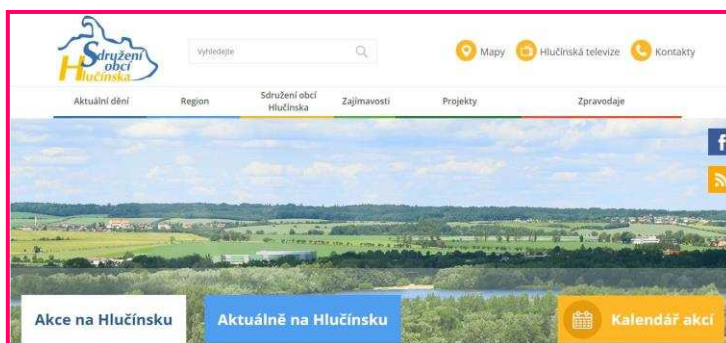

pruské provincie Slezsko (od roku 1941 provincie Horní Slezsko). V průběhu 2. světové války byla i povinná služba mužů ve Wehrmachtu. Důsledek povinné služby byl katastrofální: mnoho obětí na životech a strádání obyvatelstva. V roce 1945, po 2. světové válce, bylo Hlučínsko připojeno k Československé republice. V roce 1946 při prvních volbách zvítězila Československá strana lidová - ČSL. Komunistická strana Československá skončila na posledním místě. S celorepublikovým porovnáním byl tento výsledek ojedinělý.

II. HLUČÍNSKO PO ROCE 1989

Po roce 1989 došlo stejně, jako v celé republice, k reformě veřejné správy. Obce neměly k dispozici dostatek finančních prostředků. V roce 1991 vzniklo sdružení, které hájilo zájmy oblasti. Členy sdružení jsou všechny historické obce Hlučínska. Dalším krokem k vylepšení spokojenosti občanů byla i spolupráce se sousedním Polskem. Otevřely se hranice malých pohraničních styků.

V dnešní době se Sdružení Hlučínska zajímá především o spolupráci v cestovním ruchu, v kultuře a v propagaci celého regionu. Členy sdružení jsou všechna samostatná města a obce. Nyní začleňuje 27 obcí. S tímto sdružením spolupracují také městské části statutárního města Ostrava - Petřkovice, Hošťákovice, Lhotka a městské části statutárního města Opava - Malé Hoštice.

Obr. U54: Výřez webových stránek Sdružení Hlučínska.

Wehrmacht= německy branná moc byly ozbrojené síly Třetí říše v letech 1935-1945.

Měla tři složky:

Heer- německá armáda

Luftwaffe- letectvo

Kriegsmarine- námořnictvo

SHRNUTÍ

Hlučínsko je území na Opavsku, mezi okresy Ostrava-město (sídla na jihovýchodě regionu) a Opava (tvoří jeho východní čtvrtinu). Území zaujímá rozlohu 316,76 km² s největším sídlem městem Hlučínem. Počet obyvatel je necelých 72 tisíc.

Území, patřilo v minulosti Zemi Koruny České. Za vlády Marie Terezie bylo připojeno po dobu téměř 180 let k Prusku. Marie Terezie území prohrála v roce 1742 v 1. Slezské válce. Po 1. světové válce, ze závěrů Versaillské smlouvy bylo rozhodnuto, že Hlučínsko bude opět připojeno k tehdejšímu Československému státu. Oblast, která byla odlišná sociálními, kulturními i jazykovými znaky, měla po připojení k ČSR obrovské problémy. Největší byl určování národností a státní příslušnosti u značné části hlučínského obyvatelstva. Tento problém se řešil až do 50. let 20. století.

8. října 1938 bylo území připojeno přímo k Třetí říši, jako součást Pruského Slezska. V roce 1945, po 2. světové válce, bylo Hlučínsko připojeno k Československé republice.

V dnešní době se Sdružení Hlučína zajímá především o spolupráci v cestovním ruchu, v kultuře a v propagaci celého regionu.

KONTROLNÍ OTÁZKY A ÚKOLY

1. Mezi kterými okresy se nachází Hlučínsko?
2. Jak se nazývá největší sídelní město?
3. Svými slovy popiš jednoduše historický vývoj Hlučína.
4. Čím se v dnešní době zajímá sdružení Hlučína?

Otestuj se, jaká jsi hvězdička, když odpovíš na všechny otázky

5. OBYVATELSTVO

Měli byste znát...

- Naše republika měla k 30. 6.2017 celkem 10 588 063 obyvatel.
- Nárustem obyvatelstva roste průměrná hustota zalidnění. V porovnání s průměrnou hustotou zalidnění v Evropě, která činí **72 ob./km²**, má naše republika dvojnásobnou hustotu zalidnění, a to **134 ob./km²**.
- Rozmístění obyvatelstva v republice není rovnoměrné, záleží na přírodních podmínkách a v dnešní době, také na pracovních příležitostech a dalších socioekonomických faktorech.

V okrese Opava žije k datu 1. 1. 2017 celkem 176 600 obyvatel. Okres je 4. nejlidnatější v Moravskoslezském kraji a řadí se jako 11. nejlidnatější okres v republice. Co se týče rozlohy okresu, rozkládá se na ploše 1 113,11 km². Na žebříčku rozlohy se okres řadí na 30. příčku ze všech okresů v republice. Více než polovina obyvatel Opavska žije ve městech.

Údaje o počtu obyvatel získáváme ze sčítání lidu, které se koná zpravidla jednou za 10 let. Sčítání zajišťuje Český statistický úřad. Poslední sčítání lidu, domů a bytů (SLDB) proběhlo v České republice v roce 2011. Sčítání můžeme provést v papírové nebo elektronické podobě.

Kromě údajů o obyvatelstvu, ze sčítání lidu, domů a bytů vyčteme další informace. Zkus přijít na to jaké informace ze SLDB vyčteme.

Vypočítej hustotu obyvatel okresu Opava.

SČÍTACÍ LIST OSOBY Z ROKU 2011

SČÍTACÍ LIST OSOBY

Sčítání lidu, domů a bytů v roce 2011 probíhá na základě zákona č. 296/2009 Sb. Český statistický úřad Vás žádá o spolupráci formou vyplnění údajů do sčítacích formulářů, případně formou kontroly předvyplněných údajů. Ochrana individuálních a osobních údajů podle příslušných zákonů je zajištěna. Údaje budou využity výhradně ke statistickým účelům.

PŘED VYPLNĚNÍM SČÍTACÍHO FORMULÁŘE SI, PROSIM, POZORNĚ PŘEČTĚTE POKYNY K VYPLNĚNÍ A PŘILOŽENÉ VYSVĚTLIVKY

K vyplnění formuláře použijte černou nebo modrou propisovací tužku. Z uvedených možností vyberte vždy **pouze jednu odpověď**, pokud není uvedena možnost více odpovědí.

Vybranou odpověď označte **X**; chybně označené pole zcela přeškrtněte **■** a označte správně **X**. Text i číselné údaje zapisujte dle vzorů do určených vyplňovacích polí. Chybně napsaný údaj přeškrtněte a správný napište na volné místo u příslušné otázky.

Vzory vyplnění: X 0 1 2 3 4 5 6 7 8 9

A Á Ā Ą B C Č Ď ě E Ě ě F G H I Í J K L Ľ M N Ń
O Ó Ő P Q R Ŕ Ś S T Ť U Ú Ů V W X Y Z Ž

Příjmení			
Jméno			
Datum narození		Pohlaví	
den	měsíc	rok	muž ☐ žena ☐
Bydliště v rozhodný okamžik (26. 3. 2011) Uvedte, zda místo, kde skutečně bydlíte a kde jste členem domácnosti (bez ohledu na místo trvalého pobytu), je:			
okres			
obec			
č. popis.	část obce	ulice	
č. orient.	v jiném státě uveďte název →		
Rodinný stav svobodný/svobodná ☐ ženatý/vdaná ☐ rozvedený/rozvedená ☐ vdovec/vdova ☐			
Mateřský jazyk Je možné uvést dva jazyky. český ☐ slovenský ☐ romský ☐ polský ☐ německý ☐ znaková řeč ☐			
jiný ☐ uveďte jaký →			
Základní škola Uveďte přesný název školy			
Třída			
1. třída ☐	4. třída ☐	7. třída ☐	
2. třída ☐	5. třída ☐	8. třída ☐	
3. třída ☐	6. třída ☐	9. třída ☐	
Ředitel		Třídní učitel	
Příjmení		Příjmení	
Jméno		Jméno	
O každodenní dojíždě nebo docházce do školy uveďte:			
Dopravní prostředek Uveďte dopravní prostředek/prostředky, které obvykle používáte při jedné cestě do školy.			
autobus (kromě MHD) ☐	automobil - spolucestující ☐	motocykl ☐	
městská hromadná doprava ☐	vlak ☐	jiný ☐	
automobil - řidič ☐	kolo ☐	žádný (pouze pěšky) ☐	
Doba trvání dojíždě/docházky Uveďte, jak dlouho Vám trvá jedna cesta do školy.			
do 14 min. ☐	15 - 29 min. ☐	30 - 44 min. ☐	45 - 59 min. ☐ 60 - 89 min. ☐ 90 a více min. ☐
Uveďte, jak často dojíždíte z obce svého bydliště do obce pracoviště:			
Frekvence dojíždě do školy denně ☐ týdně ☐ 1 - 2x měsíčně ☐ jinak ☐			
Osobní vlastnictví Uveďte, které z těchto věcí vlastníte			
osobní počítač s internetem ☐	kolo ☐	mobil na dobíjení ☐	
osobní počítač bez internetu ☐	koloběžka ☐	mobil paušál ☐	
bez počítače ☐	kolečkové brusle ☐	bez telefonu ☐	

Dalším zdrojem dat je průběžná evidence obyvatel, kde jsou zaznamenávány údaje o počtech narozených, zemřelých, přistěhovaných a vystěhovaných osob během jednoho roku.

Datum, jméno a příjmení osoby, která formulář vyplnila

DĚKUJEME VÁM ZA VYPLNĚNÍ SČÍTACÍHO LISTU OSOBY

Obr. U55: Sčítací list osoby ze SLBD 2011.

Na internetových stránkách Českého statistického úřadu najdeme všechna potřebná data k obyvatelstvu. V sekci statistiky, podsekcí obyvatelstvo najdeme potřebné tabulky s daty o údajích obyvatelstva od roku 1869.

I. VÝVOJ POČTU OBYVATELSTVA

TABLKA Č. 5: VÝVOJ POČTU OBYVATEL NA OPAVSKU OD ROKU 1869 DO ROKU 2011. Zdroj: czso.cz

ROK SČÍTÁNÍ	POČET OBYVATEL
1869	115 560
1880	125 364
1890	132 321
1900	141 959
1910	149 943
1921	152 943
1930	161 971
1950	130 606
1961	153 562
1970	161 085
1980	172 981
1991	177 370
2001	177 970
2011	177 173

V tabulce si můžete povšimnout jedné zvláštnosti a to té, že z roku 1940 nemáme žádná data. Dokážete odhadnout, kvůli které historické události, která se odehrála na území naší země -tehdy Protektorátu Čechy a Morava sčítání neproběhlo? V tomto období se naší republice říkala také tzv. „Druhá republika“.

Píše se rok 1754. Marie Terezie provedla systematické sčítání obyvatelstva. Sčítání prováděli faráři a vrchnosti. Tento model sčítání nebyl úspěšný, zájem každým rokem klesal. Z předchozí kapitoly víte, že území Opavska v roce 1754 nepatřilo Marii Terezii, ale Prusku.

Při prvním oficiálním sčítání lidu v roce 1869 žilo v okrese Opava 115 560 obyvatel. Obyvatelstvo od té doby postupně narůstalo až do roku 1930, kdy na Opavsku žilo 161 971 obyvatel. Vlivem první

světové války, epidemii španělské chřipky a emigrace, se v období od roku 1910-1921 zvýšil počet obyvatel jen o 3 000.

Nárůst obyvatelstva byl značný po roce 1921 do roku 1931 důsledkem zvýšení životní úrovně lidí a vyšší porodnosti.

Během druhé světové války došlo na celém území republiky k přirozenému úbytku obyvatel, převážně vojáků, ale i civilistů.

Po druhé světové válce zaznamenáváme stálý nárůst populace až do roku 2001. Navýšení ovlivnila změna sociální politiky státu, například příspěvky rodinám s dětmi, rekreační pobyty pro rodiny, zvýšení zdravotní úrovně (zavedení povinného očkování např. proti tuberkulóze). Celkově se zvyšovala životní úroveň a vzdělání.

Po roce 2001 nastal úbytek obyvatelstva, poklesl v souvislosti s druhým demografickým přechodem. Věkový průměr se začal zvyšovat. Oddálila se průměrná věková hranice narození prvního dítěte. Lidé více začali cestovat, podnikat, studovat. Souhrnně můžeme toto období označit, jako nový životní trend.

Od posledního sčítání lidu a domů populace nepatrně vzrůstá.

Změny v počtu obyvatel jsou dány dvěma faktory: první je přirozený pohyb obyvatelstva a druhý je mechanický pohyb obyvatelstva.

K základním aspektům přirozeného pohybu obyvatelstva patří počet narozených a zemřelých obyvatel daného území. Tyto údaje jsou k roku 2015. Počet zemřelých v okrese byl 1 839, živě narozených dětí bylo méně-1 795. Z toho vyplývá, že v okrese byl takzvaný přirozený úbytek obyvatelstva (-44 obyvatel). Jedna z možných příčin je ta, že mladí lidé netouží po dítěti, ale spíše řeší svůj kariérní růst, nejsou sezdáni, cestují a jsou zvyklí na vyšší životní standart. Vyšší míra úmrtnosti je spojena s historickými hledisky. Lidé narození v meziválečné době, se dožívají věku, kdy umírají.

Naděje na dožití, neboli střední délka života je údaj udávající průměrný, předpokládaný věk, jehož dosahují členové dané populace.

*Muži: 74, 38 let,
Ženy 81, 04 let*

V roce 2015 byl počet přistěhovalých 1 745 a počet vystěhovalých 1 766. Úbytek stěhováním činí 21 osob.

Celkově v okrese Opava v roce 2015 byl celkový úbytek obyvatelstva o 65 osob méně.

V posledních letech se zvedá počet sňatků a zmenšuje se počet rozvodů. Roku 2015 uzavřelo manželství celkem 797 párů a naopak své manželství rozvázalo 380 sezdaných párů.

II. STRUKTURA OBYVATELSTVA DLE BIOLOGICKÝCH ZNAKŮ

Celkový počet obyvatel v okrese je 176 600. Rozdíl v počtu žen a mužů činí necelé čtyři tisíce. Jako v celé České republice, tak i v okrese Opava je více žen než mužů.

ÚKOL PRO BYSTRÉ HLAVIČKY:

Doplň správně tabulky s čísly vyjadřující počet obyvatel jednotlivého pohlaví, nebo celkový počet obyvatel okresu Opava.

	POČET ŽENSKÉHO POHLAVÍ	POČET MUŽSKÉHO POHLAVÍ	CELKEM POČET OBYVATEL
R. 1970	84 314		161 085
R. 1980		85 754	172 981
R. 1991		88 071	177 370
R. 2001	92 833		177 970
R.2005	90 343	85 137	
R. 2011	90 383		177 173
R.2016	90 045		176 600

Další údaje, které v demografii získáváme, je věk obyvatel. Populaci rozdělujeme do tří skupin podle produktivity.

- Obyvatelstvo v předproduktivním věku: **0-14 let**
- Obyvatelstvo v produktivním věku: **15-64 let**
- Obyvatelstvo v postproduktivním věku: **64 a více let**

Mezi biologické znaky obyvatelstva patří: pohlaví, věk, vzhled.

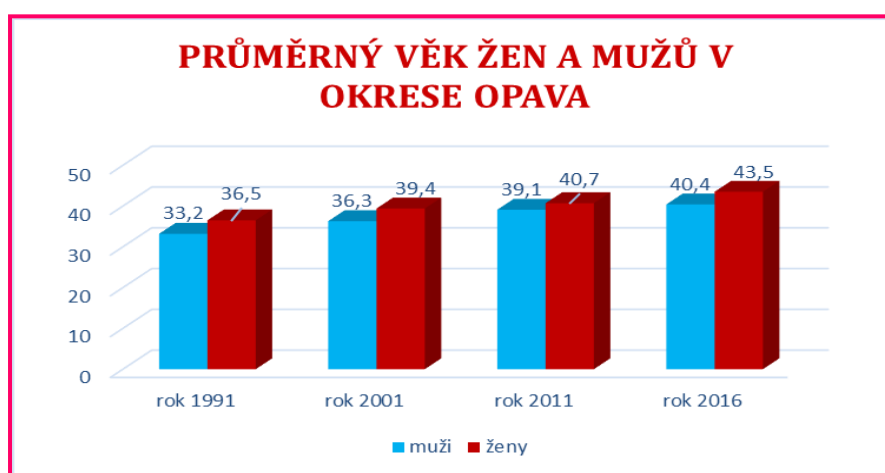

V následující tabulce naleznete data obyvatelstva dle věkové aktivity v procentech.

TABLKA Č. 6: OBYVATELSTVO DLE POHLAVÍ A EKONOMICKÉ AKTIVITY Z ROKU 2016. Zdroj: czso.cz

	0-14 LET	15-64 LET	64 A VÍCE LET
ČR	15,6 %	65,6 %	18,8 %
OKRES OPAVA	15,5 %	66,3 %	18,2 %

Průměrný věk žen v okrese je 43,5 let, u mužů to je o 3 roky méně, tedy 40,4 let. V grafu vidíte průměrný věk žen a mužů v předešlých letech.

Obr. U56: Průměrný věk žen a mužů v okrese Opava.

III. NÁRODNOSTNÍ SLOŽENÍ A NÁBOŽENSKÁ VÍRA

Při sčítání obyvatelstva ve 21. století přišla i změna vyplnění otázky národnosti spolu s náboženskou vírou. Je dobrovolná a je zakotvena v zákoně.

Českou republiku můžeme obecně označit jako homogenní stát, znamená to, že na území ČR převažuje stejnorodost národa. Údaje o národnosti jsou ovlivněny dosti vysokým počtem nezjištěných osob, který je 2 486 (1,4 %).

TABLKA Č. 7: OBYVATELSTVO NÁRODNOSTI Z ROKU 2016. Zdroj: czso.cz

NÁRODNOST	PROCENTUÁLNÍ ZASTOUPENÍ OBYVATELSTVA	CELKOVÝ POČET OBYVATEL
ČESKÁ	91,3 %	165 243
MORAVSKÁ	1,4 %	2 575
SLEZSKÁ	2,5 %	4 486
SLOVENSKÁ	1,3 %	2 355
NĚMECKÁ	1,2 %	2 171
POLSKÁ	0,2 %	297
ROMSKÁ	0,1 %	211
OSTATNÍ	0,6 %	1 581

Cizinci v okrese Opava

V roce 2015 žilo na Opavsku celkem 1 651 cizinců. Nejpočetnější skupinou cizinců jsou Slováci, kterých je 460 osob. Na druhém místě se umístili Vietnamci s počtem 343 osob. Poláků žilo na Opavsku 241. Z Ukrajiny se na Opavsko přistěhovalo 102 osob a k občanům ruské národnosti se přihlásilo 43 osob.

Náboženské vyznání

V okrese Opava žilo v roce 2011 celkem 177 173 obyvatel. Měli bychom si připomenout, že tyto hodnoty neodpovídají až tak skutečnosti, jelikož tyto otázky společně s otázkou národnosti byla zcela dobrovolná a vycházela z vlastního přesvědčení a pocitu každé osoby.

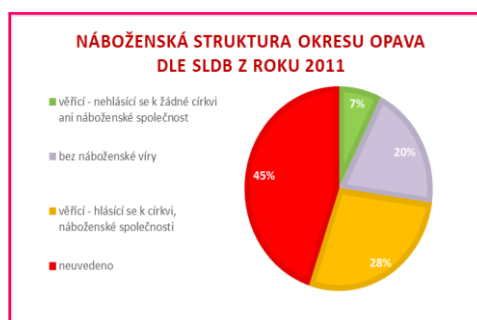
Populace uvedla ze 7,4 % - tj. 13 215 osob, že jsou věřící, ale nehlásící se k žádné církvi ani náboženské společnosti. Věřících a hlásících se k církvi, náboženské společnosti bylo 4 8 210, což činí 28 % obyvatel okresu. Bez náboženské víry v okrese žilo 37 047 osob, tj. 20 % obyvatel. Díky dobrovolnosti otázky tento údaj neuvedlo celkem 45 % obyvatelstva, celkem 79 411 osob.

TABLKA Č8 : POČTY VĚŘÍCÍCH NA OPAVSKU Z ROKU 2016. Zdroj: czso.cz

NÁZEV CÍRKVE	POČET VĚŘÍCÍCH (OSOB)	PODÍL VĚŘÍCÍCH
ŘÍMSKOKATOLICKÁ	41 615	86 %
ČESKOBRATRSKÁ CÍRKEV EVANGELICKÁ	381	0,8 %
NÁBOŽENSKÁ SPOLEČNOST SVĚDKOVÉ JEHOVOVI	214	0,4 %
KŘESŤANSKÉ SBORY	143	0,3 %
CÍRKEV BRATRSKÁ	105	0,2 %
CÍRKEV ŘECKOKATOLICKÁ	112	0,2 %
OSTATNÍ	5640	11,7 %

Obr. U57: Počet věřících v roce 2011

Obr. U58: Náboženská struktura z roku 2011

Otestuj se, jaká jsi hvězdička, když odpovíš na všechny otázky

SHRNUTÍ

Počtem 177 tisíc obyvatel se okres Opava v Moravskoslezském kraji řadí na 4. příčku v počtu obyvatel z celkových 6 okresů. Dle SLBD se počet od roku 1991 nijak nezměnil, pohybuje se stále okolo 177 tisíc obyvatel. Počet žen převyšuje počet mužů zhruba o 4 tisíce.

Průměrný věk obyvatelstva je u žen 43,5 let, u mužů o 3 roky méně - 40,4 let. V okrese převažuje počet zemřelých nad počtem narozených.

Co se týče národnosti, převažuje v okrese národnost česká, dále slezská, moravská a německá. Nejvíce cizinců na území jsou lidé ze Slovenska, Vietnamu a Polska.

V okrese uvedlo 35 % obyvatelstva, že jsou věřící, 20 % populace nevěřící a 45 % obyvatel otázku nevyplnilo díky dobrovolnosti otázky.

KONTROLNÍ OTÁZKY A ÚKOLY

1. Jaký je počet obyvatel okresu v roce 2017? Klesá tento počet, nebo roste v porovnání s ostatními roky?
2. Odkud získáváme údaje o počtu obyvatel?
3. Popiš svými slovy vývoj počtu obyvatel.
4. Je tato věta pravdivá? Sčítání v roce 1940 neproběhlo díky 1. světové válce. ANO-NE
5. V okrese Opava máme takzvaný přirozený příbytek, nebo úbytek? svou odpověď zdůvodni.
6. Z jakých zemí pocházejí přistěhovalci, kteří žijí na území okresu?
7. K jaké církvi se hlásí nejvíce obyvatel?

6. ADMINISTRATIVNÍ ČLENĚNÍ

Víte že...

- Česká republika je unitární parlamentní republikou ve střední Evropě.
- Hlavní město je Praha.
- Od roku 2000 se republika dělí na 14 vyšších územních samosprávných celků, nebo-li krajů.
- Základním územním samosprávným celkem je obec, kterých je k 27. květnu 2016 dle Českého statistického úřadu celkem 6258. Jsou zde zahrnuty i vojenské újezdy.
- Okresy v České republice jsou územní jednotky středního stupně, tj. okresů, kterých je 76. Hlavní město Praha nepatří do žádného z nich.
- Od roku 2003 je zřízeno 393 obcí s pověřenými obecními úřady - „obec 2. stupně“ a z nich dále 205 obcí s rozšířenou působností - „obec 3. stupně“.

Píše se rok 1960. Vyhlášením zákona č. 36/1960 Sb., o územním členění státu vzniklo 8 krajů. Počet okresů se snížil ze 180 na 76.

V tomtéž roce vznikl okres Opava sloučením bývalých okresů: Statutární město Opava, Opava – venkov, Hlučín a Vítkov a části okresů Bílovec a Moravský Beroun a Ostrava-okolí. Okres Opava patřil do takzvaného Severomoravského kraje se sídlem v Ostravě.

Píše se rok 1976. V tomto roce byla zaznamenána první změna hranic Okresu Opava. Obce Antošovice, Hošťálkovice, Koblou, Krásné Pole, Lhotka u Ostravy, Petřkovice a Plesná se staly součástí města Ostrava.

*POU- správní
obvody obcí s
pověřeným
obecním
úřadem.
Označují se
jako „dvojkové
obce“.*

*V Okrese Opava
jsou POÚ
shodné s ORP.*

Píše se rok 2000. Česká republika již není spojena s naším sousedem Slovenskem, ale od 1.1.1993 je samostatná Česká republika. S touto změnou přišla i změna s územním rozdělení. Kraje definitivně vznikly 1. ledna 2000, samosprávné kompetence získaly na základě zákona č. 129/2000 Sb., o krajích (krajské zřízení). 12. listopadu 2000, proběhly první volby do jejich nově zřízených zastupitelstev.

Okres Opava patřil do Ostravského kraje, který k 31. květnu 2001 byl přejmenován z Ostravského kraje na Moravskoslezský kraj.

Píše se rok 2003. V České republice se zrušily okresní úřady (okresy jako územně-orientační a statistické jednotky stále existují) a vznikly Obce z rozšířenou působností podle Zákona o stanovení obcí s pověřeným obecním úřadem a stanovení obcí s rozšířenou působností č. 314/2002 Sb.

Okres se dělí na 4 obvody obcí s rozšířenou působností, které jsou zároveň pověřenými obcemi.

- *Správní obvod obce s rozšířenou působností Hlučín*
- *Správní obvod obce s rozšířenou působností Kravaře*
- *Správní obvod obce s rozšířenou působností Opava*
- *Správní obvod obce s rozšířenou působností Vítkov*

Píše se rok 2007. Došlo k další územní změně v okrese. Do 1. ledna 2007 byly v okrese Opava také obce:

- *Čavisov*
- *Dolní Lhota*
- *Horní Lhota*
- *Velká Polom*

Poté tyto obce byly připojeny k okresu Ostrava-město.

SHRNUTÍ

Současná administrativní podoba Opavska je podle členění z roku 1960, kdy došlo ke sjednocení okresů Statutární město Opava, Opava – venkov, Hlučín a Vítkov a části okresů Bílovec a Moravský Beroun. K 1. 1. 2000 se tento okres, spolu s dalšími pěti, stal součástí dnešního Moravskoslezského kraje. Okres se dále dělí od roku 2003 na 4 správní obvody obcí s rozšířenou působností (SO ORP) a to Hlučín, Kravaře, Opava a Vítkov. V roce 2007 došlo k další územní změně v okrese. Do 1. ledna 2007 byly v okrese Opava také obce: Čavisov, Dolní Lhota, Horní Lhota a Velká Polom. Poté tyto obce byly připojeny k okresu Ostrava-město.

KONTROLNÍ OTÁZKY A ÚKOLY

1. Doplň správně následující text:

REFORMOU Z ROKU 1960 VZNIKL OKRES SLOUČENÍM BÝVALÝCH....., KTERÝMI BYLY: STATUTÁRNÍ MĚSTO ....., OPAVA - ....., HLUČÍN A ..... A ČÁSTI OKRESŮ .....A MORAVSKÝ ..... A .....-OKOLÍ. OKRES OPAVA PATŘIL DO TAKZVANÉHO .....KRAJE SE SÍDLEM V .....

2. Ve kterém roce byly zrušeny okresy?
3. Čím byly nahrazeny?
4. Kdy naposledy byla úprava hranic okresu Opava? Kterých obcí se to týkalo?

Otestuj se, jaká jsi hvězdička, když odpovíš na všechny otázky

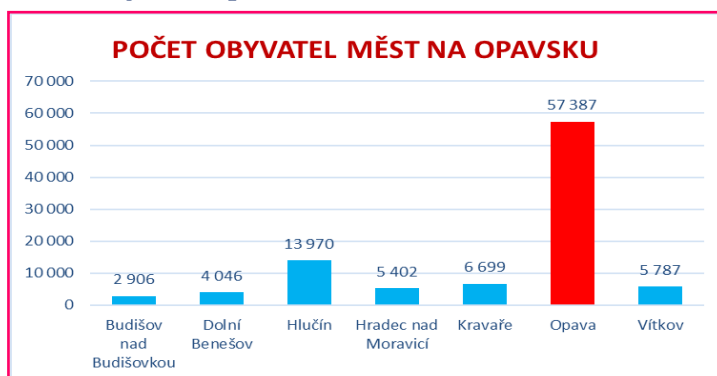
7. SÍDLA

Už jste slyšeli, že...

- *Základ pro sídla je spojen s dlouhodobým historickým procesem.*
- *Trvalé osídlení na našem území bylo v době kamenné.*
- *První sídla byla zakládána v nižších nadmořských výškách, u řek, u úrodné půdy.*
- *Velkého rozkvětu sídelní struktury bylo za vlády Přemyslovců v 13. a 14. století.*
- *V minulosti převládala venkovská sídla se zemědělskou funkcí, dnes je tomu jinak, dominuje funkce obytná.*
- *Co se týče rozdílů mezi venkovským a městským sídlem, rozdíl se zmenšují.*
- *V 2. polovině 20. století začal rozvoj městských sídel, města začala plnit funkci obytnou, kulturní a stala se střediskem průmyslu.*
- *ČR má hustou síť menších měst.*
- *Český statistický úřad uvádí celkem 6 258 obcí a újezdů, z toho počtu 603 měst a 215 městysů.*
- *Největším městem v ČR hlavní město Praha, mezi další velkoměsta můžeme zahrnout Brno, Liberec, Olomouc, Ostrava, Plzeň.*
- *Nejmenší město má cca 80 obyvatel a jmenuje se Přebuz.*

Na začátku učebnice v první kapitole jste se dočetli, že okresu Opava náleží 77 obcí, z toho 7 měst a 1 městys. Administrativně je okres Opava rozdělen do 4 správních obvodů- ORP Opava, ORP Hlučín, ORP Kravaře a ORP Vítkov.

Největším sídlem, co se týče rozlohy i počtu obyvatel v okrese Opava je Statutární město Opava. Dalšími městy Opavska jsou města Budišov nad Budišovkou, Dolní Benešov, Hlučín, Hradec nad Moravicí, Kravaře a Vítkov. Malé obce jsou především v západní a jihozápadní části okresu. Počtem obyvatel přes 177 tis. je čtvrtým v rámci kraje a desátým v republice.

Obr. U59: Počet obyvatel měst Opavska k roku 2016

Největší počet obcí je o velikosti 500 – 1999 obyvatel, to je 49 obcí. Na druhém místě se umístily obce o velikosti do 499 obyvatel, celkem 17 obcí. Při spočítání průměrného počtu obyvatel v obci se dostaneme na číslo 2 253 obyvatel.

TABLKA Č 9 : STRUKTURA OBCÍ A OBYVATEL OKRESU OPAVA Z ROKU 2016. Zdroj: czso.cz

ROZMEZÍ POČTU OBYVATEL V OBCÍCH	POČET OBCÍ V TOMTO ROZMEZÍ	POČET OBYVATEL V TĚCHTO OBCÍCH
DO 199	4	650
200-499	12	3 823
500-999	20	14 287
1 000-1 999	27	37 699
2 000-4 999	9	30 684
5 000- 9 999	3	17 903
10 000- 19 999	1	14 020
20 000- 49 999	-	-
50 000- 99 999	1	57 676
NAD 100 000	-	-

Jaká kritéria musíme splnit, abychom mohli území nazvat městem? Uveďte alespoň 3.

Na internetu najdi, co znamená statutární město.

Zjisti, která města České republiky jsou statutární?

I. MĚSTO OPAVA

ZÁKLADNÍ ÚDAJE MĚSTA

TABULKA Č. 10: ZÁKLADNÍ ÚDAJE MĚSTA OPAVA Z ROKU 2016. Zdroj: czso.cz

KRAJ	<i>Moravskoslezský</i>
OKRES	<i>Opava</i>
KATASTRÁLNÍ VÝMĚRA	<i>90, 61 km²</i>
POČET OBYVATEL	<i>57 387</i>
ZEMĚPISNÉ SOUŘADNICE	<i>49°56' s. š., 17°53' v. d.</i>
POČET MĚSTSKÝCH ČÁSTÍ	<i>9</i>
ADRESA MAGISTRÁTU MĚSTA OPAVY	<i>Magistrát města Opavy Horní nám. 69 746 01 Opava</i>

P

Opava leží v Opavské pahorkatině. Městem protéká řeka Opava. Většina území města leží historicky ve Slezsku, ale čtyři z jeho částí (Kravařov, Suché Lazce, Vlaštovičky a Jaktař) patřily k tzv. moravským enklávám ve Slezsku. Opava byla od roku 1742 do 30. listopadu 1928 hlavním městem Českého Slezska se zemskými úřady. Od roku 1990 je statutárním městem.

Obr. U60: Budova radnice v Opavě

Obr. U61:
Znak města
Opava

Obr. U62: Vlajka města
Opava

V čele statutárního města stojí primátor. Tím že je Opava statutární město, dělí se na městské obvody. Má jich celkem 8. V čele městských částí stojí starosta.

- *Komárov*
- *Malé Hoštice*
- *Milostovice*
- *Podvihov*
- *Suché Lazce*
- *Vávrovice*
- *Vlaštovičky*
- *Zlatníky*

Obr. U63: Primátor statutárního města Opava

Jak se jmenuje
nynější primátor
města Opavy?

Kdo je to
hejtman?

VÝZNAMNÉ INSTITUCE SÍDLÍCÍ V OPAVĚ

- Státní úřad inspekce práce s celorepublikovou působností.
- Zemský archiv v Opavě s oblastní působností
- (pro kraj Moravskoslezský a Olomoucký)
- Katastrální úřad Moravskoslezského kraje.
- Okresní soud v Opavě a Okresní státní zastupitelství v Opavě.

Obr. U64: Budova
okresního soudu v Opavě

Obr. U65: Budova
Zemského archivu v Opavě

SHRNUTÍ

Opavsku náleží 77 obcí, z toho 7 měst a 1 městys. Největším sídlem dle rozlohy i počtu obyvatel v okrese Opava je Statutární město Opava. Dalšími městy Opavska jsou města Budišov nad Budišovkou, Dolní Benešov Hlučín, Hradec nad Moravicí, Kravaře, Vítkov. Největší počet obcí je o velikosti 500 – 1999 obyvatel, to je 49 obcí. Nejvíce obyvatel po městě Opava žije v obcích od 1 000 do 1 999 obyvatel, naopak nejméně v obcích do 199 obyvatel. Statutární město Opava má 57 387 obyvatel. Leží v Opavské pahorkatině. Městem protéká řeka Opava. Opava se dělí na městské části, které se jmenují: Komárov, Malé Hoštice, Milostovice, Podvihov, Suché Lazce, Vávrovice, Vlastovičky a Zlatníky.

KONTROLNÍ OTÁZKY A ÚKOLY

1. Vyjmenuj všechny města okresu Opava.
2. Kdo stojí v čele statutárního města?
3. Doplň správně následující text:

OKRESNÍM MĚSTEM OKRESU OPAVA JE
MĚSTO..... TOTO MĚSTO JE-NENÍ STATUTÁRNÍM
MĚSTEM. DALŠÍ STATUTÁRNÍ MĚSTA
V MORAVSKOSLEZSKÉM KRAJI JSOU
NAPŘÍKLAD.....
VOJENSKÝ ÚJEZD NA OPAVSKU SE VYSKYTUJE-
NEVYSKYTUJE. NA ZMIŇOVANÉM ÚZEMÍ NAJDEME .....
OBCÍ, 7-9 MĚST A 1 MĚSTYS, KTERÝ SE
JMENUJE.....

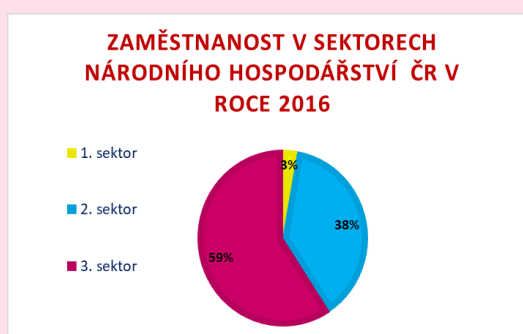
Otestuj se, jaká
jsi hvězdička,
když odpovíš na
všechny otázky.

8. HOSPODÁŘSTVÍ

Z předchozího učiva máte znát...

- Česká republika je průmyslově rozvinutý stát s intenzivním zemědělstvím.
- Je členem EU, NATO, OSN.
- Nejvíce zaměstnaných osob pracuje v 3. sektoru, naopak nejméně osob v 1. sektoru.

Obr. U66:
Zaměstnanost
v sektorech
národního
hospodářství

Hospodářství České republiky prošlo v historii několika změnami. Největší změna nastala v 90. letech 20. století po pádu komunistického režimu v Česko-Slovensku.

Po ustanovení nové vlády dne 27. července 1990 se stal ministrem financí federální vlády Václav Klaus a prosadil privatizaci ekonomiky v plném rozsahu. Privatizace se dělila na tři základní procesy, známé jako restituce, malá privatizace a velká privatizace.

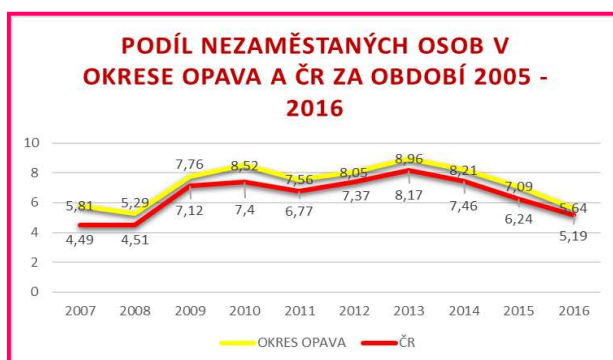
- **Restituce:** navrácení majetků bývalým majitelům
- **Konfiskace:** zabavení majetku

- **Malá privatizace:** Pomohla znovu vystavět živnostenský sektor, který v Československu prakticky žádný nebyl. Jednalo se o převody především jednotlivých provozoven maloobchodu a služeb z vlastnictví státu jiným, nestátním subjektům.
- **Velká privatizace:** Měla za úkol privatizovat střední a větší podniky především v oblasti průmyslu.

V 90. letech postupně dochází k přechodu od centrálně řízené ekonomiky do tržní ekonomiky. Rozvíjel se soukromý sektor a lidé měli svobodnou volbu podnikání. Začaly vznikat malé a střední podniky, které před rokem 1990 v tehdejší Československu vůbec nebyly. Neexistovalo ani soukromé vlastnictví, vše vlastnil stát. Došlo také k otevření trhu zahraničním investorům. Lidé se na trhu práce přesunuli do sektoru služeb a průmyslu, zemědělství začalo upadat. S tímto procesem se ale také bohužel zvyšovala nezaměstnanost.

Obecná míra nezaměstnanosti v posledních letech v České republice klesá. Nejvyšší nezaměstnanost od roku 2005 byla v roce 2010, kdy bylo celkově v Moravskoslezském kraji 10,2% populace nezaměstnaných. Celorepublikový průměr v tomto roce byl nižší, o práci žádalo 7,3 % obyvatel.

V druhém čtvrtletí roku 2017 se vyšplhala celorepublikově obecná míra nezaměstnanosti na 3 %. V Moravskoslezském kraji se hodnota nezaměstnanosti vyšplhala výše, na 4,5 %. Podíl nezaměstnaných osob v okrese Opava v září 2017 byl 3,8%.

Obr. U67: Podíl nezaměstnaných v okrese Opava a v ČR v letech 2005-2016

I. PRŮMYSL NA OPAVSKU

Z předchozího učiva máte znát...

- *Je významným výrobním odvětvím světového hospodářství.*
- *V dnešní době v průmyslu stoupá podíl vědeckých objevů a technických vynálezů. Nové výrobky stále více ulehčují lidem život.*
- *V Česku je průmysl (sekundární sektor) jedním z nejvýznamnějších odvětví národního hospodářství. Podíl zaměstnaných osob v průmyslu se pohybuje okolo 37 %. V minulosti se podíl osob pracujících v průmyslu pohyboval ve dva krát vyšších hodnotách. Zaměstnaní pracují v dnešní době nejvíce v terciárním sektoru-službách.*
- *Základní rozdělení průmyslu:*
  - *těžební průmysl-zisk prvotních surovin*
  - *zpracovatelský průmysl-průmysl, který tyto suroviny zpracovává*
  - *energetický- z primárních surovin vyrábí elektrinu a teplo*

Od 19. století na Opavsku vznikaly podniky zaměřené na kovodělnou, potravinářskou a textilní výrobu.

Opavsko patřilo do konce druhé světové války spíše k zemědělským oblastem. Průmysl v této historické etapě byl zastoupen velmi málo. Největší koncentrace průmyslu bylo v městě Opava a přilehlém okolí-například chemické závody v Opavě-Komárově, Branecké železárny. Převládá spíše lehký průmysl-hlavně potravinářský. Z východní části okresu dojížděli lidé spíše pracovat za hranice státu, a nebo do průmyslově vyspělejšího města Ostravy.

Po osvobození Opavska v roce 1945 se obyvatelstvo vzpamatovávalo z následků války a postupně byla také rozšířena výroba v průmyslových závodech. V Opavě byl vybudován závod n.p.Ostroj, který vyráběl drobné důlní stroje a součásti celků pro důlní mechanizaci, jako např. hydraulické stojky a transportéry. V současnosti je centrum průmyslové výroby koncentrováno v Opavě. Převažuje strojírenský, farmaceutický, papírenský a potravinářský průmysl. Firem, které se zabývají průmyslovou výrobou je na Opavsku mnoho, my si blíže představíme ty nejznámější.

STROJÍRENSKÝ PRŮMYSL

OSTROJ a.s. akciová společnost

Strojírenský podnik v Opavě. Zabývá se především výrobou důlních strojů, nakládacích hydraulických jeřábů, válců, lisů, převodových skříní. Je významným vývozcem produktů do zahraničí.

Historie podniku sahá do roku 1878, kdy byl podnik zřízen jako strojírna a slévárna. Zakladatelem byl Eduard Tatzel.

Po druhé světové válce, roce 1949, byl podnik znovu vybudován a dostal název n.p. Ostroj. Specializovali se na výrobu důlních zařízení a strojů. V roce 1977 byl podnik součástí Ostravsko-Karvinských dolů. Osamostatnění se podnik dočkal ke konci roku 1988 jako státní podnik Ostroj. V letech 1993-1994 byl podnik privatizován díky kuponové privatizaci.

Obr. U68:
Budova firmy
Ostroj

Brano Group a.s.

Podnik, který má hlavní sídlo poblíž Opavy, v Hradci nad Moravicí a další pobočky má

Obr. U69: Logo
firmy Brano
group

nejen po celé republice, ale také v zahraničí. Zabývá se výrobou pro automobilový průmysl, elektromechanické výrobky, zavírací a zamykací systémy.

28. října 1862 byla založena továrna na výrobu drobného železářského zboží. Během druhé světové války továrna vyráběla výrobky pro potřeby Německé armády. Roku 1946 vznikl podnik

Obr. U70:
Hydraulický
dveřní zavírač

Branecké železářny n.p. Branka u Opavy, zabývali se především výrobou zadlabávacích a visacích zámků a stavebním kovááním. Roku 1988 vzniká BRANO - Branecké železářny a strojířny, státní podnik se sídlem v Hradci nad Moravicí.

MSA a. s.

Podnik sídlí mezi městy Opavou a Hlučínem, ve městě Dolní Benešov. V dnešní době se soustřeďuje na výrobu průmyslových armatur pro potřeby dopravy a zpracování ropy a zemního plynu, energetiky, teplárenství a vodárenství.

Obr. U71:
Produkt firmy
MSA a. s. -
průmyslové
armatury

Místní podnikatel Jan Holuscha v roce 1890 založil nynější podnik jako továrnu na zpracování dřeva. Na začátku 20. století došlo k rozšíření kovárenských, slévárenských a zámečnických výrobků. Po druhé světové válce, v roce 1947 se výroba soustředila na výrobu průmyslových armatur. V roce 1975 byla výroba rozšířena o produkci armatur pro jadernou energetiku. V letech 1979 až 1990 patřil podnik k podniku Sigma se sídlem v Olomouci. Roku 1990 došlo k osamostatnění a od roku 1993 nese firma současný název MSA, a.s.

Obr. U72: Hlavní
budova podniku

FARMACEUTICKÝ PRŮMYSL

Významnou firmou, která se zabývá produkcí léků a potravinových doplňků je **Teva Czech Industries s.r.o.** Dříve byla tato společnost známá jako IVAX Pharmaceuticals s.r.o., nebo Galena.

Píše se rok

1869. Do Opavy se stěhuje PhMr. Gustav Hell a nastupuje jako provizor do lékárny U Bílého anděla.

1879 a Dr. Hell zakládá u lékárny velkou laboratoř.

1883, Dr. Hell založil společnost G. Hell & Comp v Kylešovicích.

1885 a Hellova firma kupuje zrušenou Glassnerovu

továrnu na výrobu krevní soli v Komárově. Tímto rokem byl položen základní kámen

dnešní společnosti Teva Czech

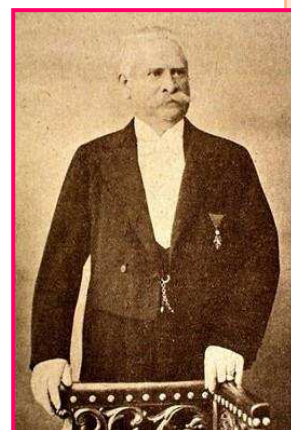
Industries s.r.o. Mezi výrobky,

kteřé byly vyrobeny v této době patří extrakty, vaseliny, obvazy i cukrovinky.

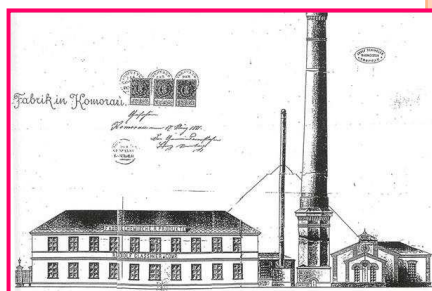
1914-1918- období první světové války. Společnost zažívá úpadek.

1921 a bohužel Gustav Hell umírá, firmu přebírá jeho syn, lékárnou získal Hellův zeť.

1945. Opava byla osvobozena Rudou armádou. Lékárna U Bílého anděla je zcela zničena. Továrna utrpěla bombardováním. V říjnu je závod zestátněn.

Obr. U73:
PhMr. Gustav
Hell

Obr. U74: Nová
zakoupená
budova podniku
v roce 1885.

1952 je zřízen národní podnik Galena. Jméno firma dostává po řeckém lékaři Galénovi z Pergamu. Podnik se specializuje například na zpracování rostlinných drog.

1989 nastal největší úspěch vývoje a výzkumu. Začátek výroby substance, vzestup továrního výzkumu a vývoje – originální postup výroby substance cyklosporin – základ pro léčbu pacientů po transplantacích a s autoimunitními onemocněními.

1994. Firma byla privatizována americkou firmou IVAX Corporation.

SPOLEČNOST JE OD ROKU 2006 SOUČÁSTÍ NADNÁRODNÍ SKUPINY TEVA.

Obr. U75:
Současná budova
firmy

TEVA PHARMACEUTICAL INDUSTRIES LTD. – ZKRÁCENĚ JEN TEVA, je nadnárodní izraelská farmaceutická společnost, která patří mezi dvacet největších farmaceutických společností světa.

V roce 1901 vzniká v Jeruzalémě **Salomon, Levin and Elstein Ltd. (předchůdce Tevy),** jako malá společnost, která rozváží léky na hřbetech velbloudů a oslů. Za doby druhé světové války byla firma jediným výrobcem v této oblasti. postupem času v 70. a 80.

Obr. U76:
Budova podniku
v Izraeli.

letech získala dominantní postavení v Izraeli. V roce 1985 vstoupila společnost na Americký trh a následně do celého světa kromě Austrálie a Oceánie.

PAPÍRENSKÝ PRŮMYSL

Model Obaly a.s.

Firma zabezpečuje výrobu, velkoobchod a maloobchod kancelářských potřeb, přepravních obalů, displejů, speciálních obalů, papírů na vlnitou lepenku a také trendy výrobků a ocenění. V této společnosti je více než 4 000 zaměstnanců. Nachází se celkem v devíti zemích Evropy: Švýcarsko, Německo, Rakousko, Francie, Česká republika, Polsko, Slovensko, Ukrajina a Chorvatsko. Sídlo Skupiny Model se nachází ve Weinfeldenu ve švýcarském kantonu Thurgau.

Obr. U77:: Logo
firmy Model
Obaly a.s.

Obr. U78:
Budova firmy
Model Obaly a.s.

TEXTILNÍ PRŮMYSL

Lanex a.s.

Je společnost se sídlem v Bolaticích. Specializuje se především na lodní lana, jachtařská lana, elektrické ohradníky, šicí nitě, umělé trávníky, popruhů, technických vláken a vázacích prostředků. Tradice výroby textilních lan sahá v Bolaticích až do roku 1949. Největší úspěšný rozvoj firma zažívá od počátku 90. let 20. století. Dodává své produkty celosvětově do více jak padesáti zemí, nejvíce však do zemí Evropské unie a Ruska.

Obr. U79:
Budova firmy
Lanex

Obr. U80:
Postroj při práci
na konstrukcích,
stožárech a při
evakuaci osob

FIREMNÍ SLOGAN ZNÍ: „YOU CAN BE SURE“

POTRAVINÁŘSKÝ PRŮMYSL

Mondelēz International

Obr. U81:
Logo firmy
Mondelēz

Původně **OPA VIA – LU, a.s.** je největším výrobcem potravinářského průmyslu, působí na trhu již od roku 1840, kdy Kašpar Melhior Baltasar Fiedor a jeho žena Amálie založili firmu Fiedor a začal prodej oplatek pečené nad ohněm. V roce 1901 byla továrna přemístěna do průmyslového objektu Olomoucké ulici. Tam pak se výrobky vyráběly až do roku 1997. Poté se podnik přestěhoval do areálu ve Vávrovičích.

Obr. U82:
Výrobek Fidorka

Po druhé světové válce, roku 1947 získal podnik státní podnik Čokoládovny Praha. Jeho součástí se stala i opavská pekárna. Roku 1992 byl podnik privatizován. Novým majitelem se stala společnost Danone a švýcarská firma Nestlé. V lednu roku 1999 se rozdělily Čokoládovny na dvě části. Nestlé Čokoládovny se specializovaly na výrobu čokoládových cukrovinek, Danone Čokoládovny na výrobu trvanlivého pečiva. V roce 2001 nastala změna názvu společnosti Danone Čokoládovny na Opavia – LU, která spadala do celosvětové sítě LU a stala se největším výrobcem trvanlivého pečiva ve střední a východní Evropě.

Obr. U83:
výrobek piškoty

Od roku 2007 je bývalý podnik OPA VIA – LU, a.s. pod záštitou celosvětové společnosti Mondelēz International současnou společností dodává široký sortiment sušenek, oplatek a slaného pečiva a dalších pochutin, ze známých výrobků lze jmenovat 3Bit, BeBe Brumík, BeBe Dobré ráno, BeBe Rodinné, Carte Noire, Dadák, Disko, Fidorka, Figaro, Figaro Čokopiškoty, Halls, Horalky, Jacobs, Kolonáda, Milka, Millicano, Miňonky, Oreo, Piškoty, Siesta, Tassimo, Tatranky, TUC a Zlaté.

NOWACO mrazírny a.s.

Patří mezi přední výrobce potravinářského průmyslu v Opavě. Dánská firma, která od roku 1900 má také zastoupení

Obr. U84: Logo firmy Nowaco mrazírny a.s.

v České republice. První produkty, které firma začala vyvážet bylo máslo, hovězí a drůbeží maso. V roce 1992 bylo založeno Nowaco Czechoslovakia s.r.o. v sortimentu přibily hranolky, chlazená šunka a dovoz ryb. Následně byla vystavěna

Obr. U85: výrobky firmy Nowaco a.s.

první mrazírna a skladovací prostory v Kralupech nad Vltavou, kde se začaly zpracovávat také čerstvé a zmrazené ryby. V dalších letech začala firma na trh dodávat i pečivo, zmrazené ovoce a zeleninu, hotová jídla.

Seliko Opava a.s.

Firma vyrábějící především paštiky, ovocné pomazánky, hotová jídla, instantní těstoviny a polévky, omáčky k těstovinám. Původně firma Emanuel LICHTWITZ byla založena v roce 1861 v Opavě od roku 1863 pod názvem "Em LICHTWITZ". Po druhé světové válce byl závod začleněn do majetku podniku Slezský lihovárenský průmysl, později Slezské lihovary, národní podnik Ostrava. Následně docházelo k útlumu a poté ke zrušení lihovin. Následovala konzervářskou výrobou-výroba sterilovaných okurek, zelí, kompotů, octa a masových konzerv. Roku 1999 vznikla akciová společnost SELIKO Opava a.s.

Obr. U86: Logo firmy Seliko Opava a.s.

Obr. U87: výrobky firmy Seliko a.s.

SHRNUTÍ

Podíl nezaměstnaných osob v okrese Opava byl v září 2017 3,8% z počtu ekonomicky aktivních obyvatel a nezaměstnanost v okrese Opava klesá.

Od 19. století na Opavsku vznikaly podniky zaměřené na kovodělnou, potravinářskou a textilní výrobu. Opavsko patřilo do konce druhé světové války spíše k zemědělským oblastem.

Strojírenský průmysl patří k nejvýznamnějším. Významnými firmami jsou OSTROJ a.s. akciová společnost, Brano Group a.s. a podnik MSA a. s. Dlouholetou tradici na Opavsku má také farmaceutický průmysl se známým podnikem Teva Czech Industries s.r.o., je která se zabývá produkcí léků a potravinových doplňků. Dalším důležitým průmyslovým odvětvím je potravinářský. Mezi významné závody patří Mondelēz International (původně OPAVIA – LU, a.s), NOWACO mrazírny a.s. a Seliko Opava a.s. Dalšími firmami působícími na Opavsku jsou textilní firma Lanex a.s, a Model Obaly a.s. patřící k průmyslu papírenskému.

KONTROLNÍ OTÁZKY A ÚKOLY

1. Jakou proměnou prošel průmysl po roce 1989? Vyjmenuj základní body.
2. Jak se vyvíjela nezaměstnanost v okrese?
3. Jakou specializací výroby se zabývá společnost Brano Group a.s.?
4. Kde a co vyrábí firma Teva Czech Industries s.r.o.? Kde má sídlo tato nadnárodní společnost?
5. Kdo a kdy začal s výrobou a prodejem oplatek pečené nad ohněm?

Otestuj se, jaká jsi hvězdička, když odpovíš na všechny otázky.

II. ZEMĚDĚLSTVÍ NA OPAVSKU

Z předchozího učiva máte znát...

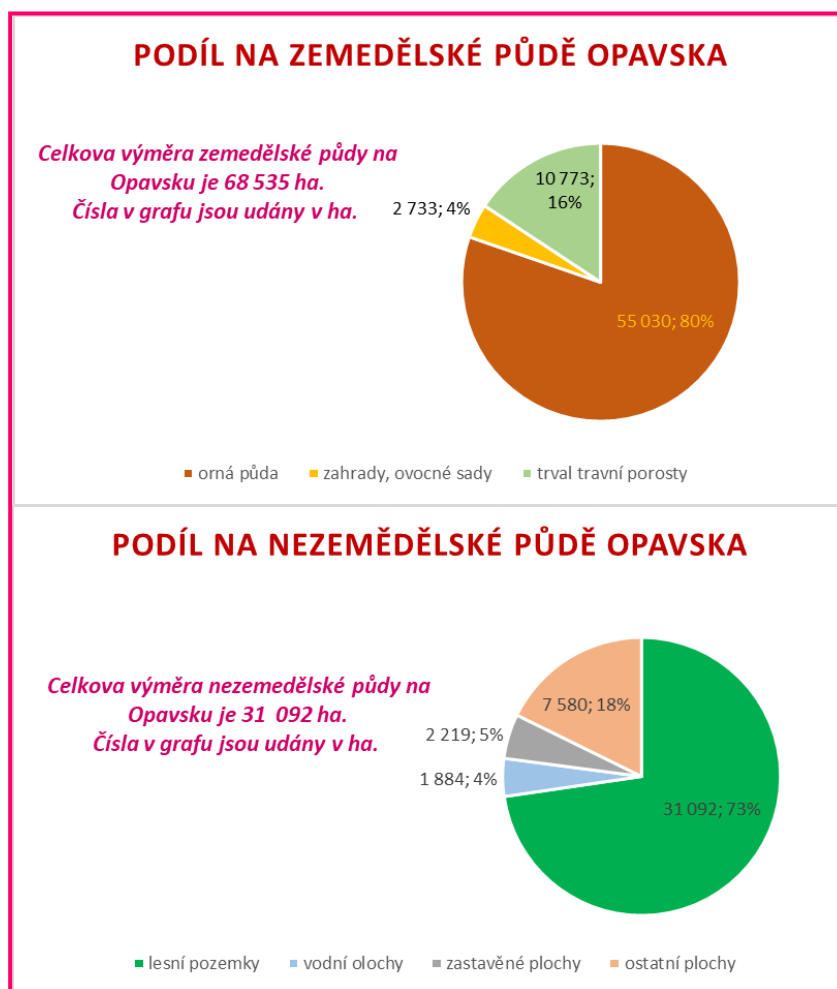
- *Zemědělství v minulosti tvořilo významný sektor státního hospodářství.*
- *V současnosti je tento sektor útlumový, v zemědělství pracuje asi 3 % ekonomicky aktivních obyvatel.*
- *Zemědělství je spojeno s přírodními podmínkami závislými na charakteru reliéfu - nejvýhodnější jsou nížiny, dále kvalitou půd a na klimatických podmínkách.*
- *Zemědělská výroba se dělí na rostlinnou a živočišnou výrobu.*
- *Česká republika je významná zejména pěstováním obilovin-nejvíce pšenice, následuje pěstování olejnin-řepka olejka a ve vyšších nadmořských výškách pěstování brambor.*
- *V živočišné výrobě je významný chov skotu, prasat, drůbeže a ovcí a také rybolov*
- *V ČR převažuje živočišná výroba nad rostlinnou.*

V minulosti bylo Opavsko významnou zemědělskou oblastí s významným podílem obyvatel pracujících v tomto sektoru. Od nástupu industrializace v polovině 19. století tento podíl klesal, nejvíce ve 20. století, kdy populace začala pracovat v průmyslu a službách. V roce 2016 pracovalo v primárním sektoru na Opavsku celkem 1 386 ekonomicky aktivních obyvatel.

Z celkové výměry cca 68 416 ha zemědělské půdy připadá zhruba 80 % (55 030 ha) na ornou půdu. Výrobou se zabývají menší společnosti. V minulosti patřily pod velké Státní statky a velká družstva. V roce 2015 bylo v okrese 615 zemědělských podniků.

Z největších z nich lze jmenovat ZP Otice, a. s., Výrobní a obchodní družstvo Stěbořice, Školní statek, Opavice a.s.

Obr. U88: Podíl na zemědělské a nezemědělské půdě Opavska

Tradiční plodinou pěstovanou v okrese Opava jsou obiloviny, které zaujímají 29 443 ha. Dále se zde pěstuje cukrovka technická, kukuřice, míře brambory, luskoviny a ostatní zelenina. Největší podíl tvoří pšenice ozimá, ječmen jarní, kukuřice, naopak nejmenší podíl tvoří oves nahý a ostatní obiloviny.

Největší podíl chovu zaujímá chov drůbeže, prasat a skot. S malým podílem se na Opavsku chovají kožešinová zvířata, králíci, včelstva a ovce.

SHRNUTÍ

Podíl zaměstnaných osob v sektoru zemědělství stále klesá. Zemědělství patří do primárního sektoru hospodářství. V roce 2016 v zemědělství pracovalo 1 386 ekonomicky aktivních obyvatel. Výrobou se zabývají menší společnosti.

Z celkové výměry cca 68 416 ha zemědělské půdy připadá zhruba 80 % (55 030 ha) na ornou půdu. Tradiční plodinou pěstovanou v okrese Opava jsou obiloviny, které jsou osety na celkové ploše 29 443 ha.

Ze zvířectva největší podíl chovu zaujímá chov drůbeže, prasat a skot.

KONTROLNÍ OTÁZKY A ÚKOLY

- 1. Proč klesá podíl pracujících v zemědělství?*
- 2. Jaké zemědělské podniky podle velikosti v okrese převažují?*
- 3. Charakterizujte rostlinou výrobu okresu.*
- 4. Která plodina se pěstuje nejvíce?*
- 5. Charakterizuj jednou větou živočišnou výrobu Opavska.*

9. CESTOVNÍ RUCH

Z předchozího učiva máte znát...

- *Cestovní ruch je významným odvětvím české ekonomiky.*
- *Patří do terciárního sektoru hospodářství.*
- *Rozlišujeme domácí a zahraniční cestovní ruch.*
- *Patří zde přírodní památky a památky kulturně historické.*
- *Některé památky jsou zapsány na Seznamu světového kulturního a přírodního dědictví UNESCO.*
- *Praha je pátým nejnavštěvovanějším městem Evropy, po Londýnu, Paříži, Istanbulu a Římu.*
- *CzechTourism je státní příspěvková organizace, kterou v roce 1993 zřídilo ministerstvo hospodářství, a která dnes spadá pod Ministerstvo pro místní rozvoj České republiky. Jejím cílem je propagace České republiky jakožto turistické destinace, a to jak v zahraničí, tak v České republice.*

*Vyjmenujte
základní
rozdělení
předpokladů
cestovního ruchu.*

Navštěvovaná místa Opavska jsou spíše regionálního významu (týkají se určité oblasti, lokálního, tedy místního významu).

Nejznámější a nejvýznamnější historicko-kulturní centrum je město Opava, kde můžeme navštívit církevní památky, Slezské zemské muzeum Slezské divadlo či kino. K relaxaci a sportu slouží zimní stadion, krytý plavecký bazén, městské koupaliště a přírodní koupaliště v Kateřinkách.

TECHNICKÉ ZAJÍMAVOSTI

Areál Čs. opevnění v Darkovičkách (cca 25 km od Opavy)

V polích severně od Hlučína, u Darkoviček, byly vybudovány obranné

stavby a obnovená pevnost „Alej“. Jedná se o významnou technickou památku na evropské úrovni, která vznikla v letech 1936-1937. Můžeme zde navštívit muzeum, ale i vojenský skanzen Areálu čs. opevnění, který je pod správou Slezského zemského muzea v Opavě.

tel.: 595 051 110

e-mail: opevneni@szm.cz

web: www.szm.cz

Obr. U89: Tank a bunkr v areálu opevnění

Obr. U90: Tabule Muzeu v areálu

Památník armády ČR a Čs. opevnění Opava – Milostovice (cca 8 km od Opavy)

Najdeme zde tři pevnosti a dvě pevnůstky čs. opevnění. Je to jedinečná stavební a technická památka z třicátých let minulého století.

tel.: 603 733 737

e-mail: chrpaop@seznam.cz

*web: http://www.opevneni-
milostovice.com/*

Obr. U91: Opevnění Opava-Milostovice

***Smolkov - Dělostřelecká tvrz Háj
ve Slezsku (cca 16 km od Opavy)***

Smolkov patří mezi další československé pohraniční opevnění vybudované v letech 1935 – 1938. V současnosti je tvrz Smolkov

využívána armádou České republiky jako skladiště.

Obr. U92: Tvrz Smolkov

email: petr.kovar@centrum.cz

web: <http://www.smolkov.web2001.cz/>

***Památník II. světové války
v Hrabyni (Hrabyně: cca 13 km od Opavy)***

Expozice patří Slezskému zemskému muzeu v Opavě. Můžete navštívit expozici II. světové války, která se zaobírá lety 1935-1938, kdy začalo v Česko-Slovenské republice budování stálého opevnění. Další

část expozice je věnována Československým letcům od roku 1939 až po osvobození Ostravska v roce 1945. Součástí areálu je symbolický hřbitov, v němž je uloženo 13 tisíc destiček se jmény sovětských vojáků a příslušníků československých vojenských jednotek. Neopomeňme skanzen bojové techniky, který se nachází v lipové aleji.

Obr. U93: Památník Hrabyně

tel.: 553 775 091

e-mail: pamatnik-valky@szm.cz

web: <http://www.szm.cz/>

Weissshuhnův kanál (Žimrovice: cca 12 km od Opavy)

Kanál je dodnes funkční a sloužil od přelomu 19. a 20. století, kdy byl vystavěn jako splav pro papírenský průmysl. Je 3,5 km dlouhý, obsahuje tři vodní tunely a dva akvadukty. Zajímavostí je, že kanál je po celé své délce veden ve svazích zdejších skalnatých kopců.

Obr. U94: Weissshuhnův kanál

Co to je
akvadukt?

Letiště v Zábřehu (Dolní Benešov - Zábřeh: cca 13 km od Opavy)

Letiště se zaměřuje především na provozování a rozvoj leteckých sportů pro motorové sportovní a soukromé létání, létání na bezmotorových letadlech (kluzácích) a parašutismus. V nabídce najdeme vyhlídkové lety, aerotaxi, výcvik pilotů a parašutistů.

Obr. U95: Letiště Zábřeh

tel.: 553 655 077

e-mail: aeroklub@lkza.cz

web: <http://www.lkza.cz/>

ÚKOL PRO BYSTRÉ HLAVIČKY: Vyhledej několik zajímavých informací o níže uvedených památkách.

Skanzen lidových tradic v Bolaticích, Větrný mlýn v Hlavnici, Rozhledna Hanse Kudlicha v Úvalně, přehrada Kružberk (použij i učebnici, kapitola vodstvo) nebo Choltický mlýn.

PŘÍRODNÍ KRÁSY

Arboretum Nový Dvůr (Stěbořice-Nový dvůr: cca 14 km od Opavy)

Arboretum je součástí Slezského zemského muzea. Uvidíme zde sbírku domácích a cizokrajných dřevin, subtropických a tropických rostlin, zástupců dřevin a bylin ze všech

kontinentů světa. V arboretu roste cca 7 000 druhů rostlin, dřevin a bylin.

Obr. U96: Arboretum Nový dvůr

Arboretum (lat. arbor = strom) je sbírka živých dřevin - zvláštní botanická zahrada specializující se na výzkum a pěstění dřevin.

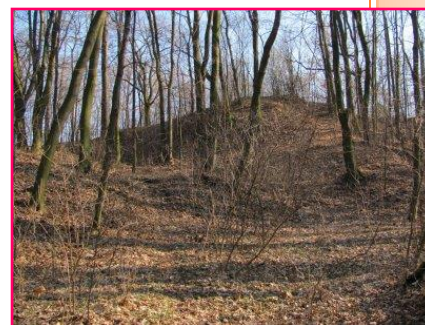
tel.: 553 661 975 (pracovní dny), 553 661 031 (sobota, neděle, svátky)

e-mail: arbotretum@szm.cz

web: www.szm.cz

Otická sopka (Otice: cca 5 km od Opavy)

Přírodní památka Otická sopka se nachází na svazích Kamenné hory u obce Otice. Je to terénní vyvýšenina se zalesněným severním svahem, tvořící hranici mezi Nízkým Jeseníkem a Opavskou pahorkatinou. V třetihorách byl Nízký Jeseník rozlámán na kry a zlomové linie byly vyzvednuty, jiné se naklonily, nebo propadly. Na těchto zlomových vrstvách probíhala v období mezi 65-2 miliony let vulkanická činnost.

Obr. U97: Otická sopka

Dalšími přírodními krásami Opavska je naučná stezka Hanuše, Hvozdnice, Moravice, Hněvošický ráj a Bezručova vyhlídka.

Dalšími zámky a hrady na Opavsku jsou: Zámek Dolní Benešov, Zámek Hlučín, Zámek Kravaře, Zámek Šilheřovice a Zámek Velké Hoštice.

Obr. U99: Zámek Hradec nad Moravicí- Bílý zámek

Obr. U100: Zámek Hradec nad Moravicí- Červený zámek

Obr. U101: Hrad Vikštejn

ZÁMKY A HRADY

Státní zámek Raduň (7 km od Opavy)

Obr. U98: Zámek Raduň

Původně gotická tvrz byla v 16. století přestavěna na renesanční zámek s pivovarem, sladovnou a hospodářským dvorem. Do dnešní podoby, empírového stylu, byl zámek přestavěn na začátku 19. století. Je chráněn jako kulturní památka České republiky. Je ve vlastnictví státu (správu zajišťuje Národní památkový ústav).

Zámek Hradec nad Moravicí (Hradec nad Moravicí: cca 9 km od Opavy)

Areál s tzv. Bílým zámkem, Červeným

zámkem a Bílou věží je od roku 2001 národní kulturní památkou České republiky. Je ve vlastnictví státu (správu zajišťuje Národní památkový ústav).

Základní kámen byl položen v roce 1078. V 80. letech 16. století došlo k pozdně renesanční přestavbě zámku. V únoru 1796 zámek vyhořel. Zničeno bylo celé druhé patro. Oprava zámku byla dokončena v roce 1895.

Vikštejn (Vítkov - Podhradí: cca 23 km od Opavy)

Hrad vznikl v 13. století a jeho hlavní funkcí byla ochrana Opavského knížectví. Od roku 1958 je chráněno kulturní památkou ČR.

SHRNUTÍ

Na území Opavska se nachází mnoho zajímavých historicko-kulturních památek.

Najdeme tady technické památky z předválečného období, kterými jsou především vojenská opevnění. Mezi další památky zde zařadíme Letiště v Zábřehu a Weissahnův kanál.

Z přírodních velmi navštěvovaných památek můžeme uvést arboretum Nový Dvůr a Otickou sopku. Více informací o přírodních oblastech najdeme v kapitole Chráněná území okresu Opava.

Mezi nejnavštěvovanější zámky na Opavsku patří Státní zámek Raduň, Hradech nad Moravicí a hrad Vikštejn.

KONTROLNÍ OTÁZKY A ÚKOLY

- 1. U kterého města můžeme navštívit Areál Čs. opevnění?*
- 2. Kde se nachází podobné památky?*
- 3. Čím je zajímavý Weissahnův kanál?*
- 4. Kolik druhů rostlin najdeme v arboretu Nový Dvůr?*
- 5. Na internetu najdi u vybraných zámků návštěvnost v roce 2016.*

Otestuj se, jaká jsi hvězdička, když odpovíš na všechny otázky.

10. VÝZNAMNÉ OSOBNOSTI

Na Opavsku se narodilo nebo strávilo svůj život mnoho významných osob, které vynikají nebo vynikaly v různých oborech.

Nejstarším opavským spisovatelem a autorem tzv. Římské kroniky byl M. Opaviensis, který zemřel v roce 1279.

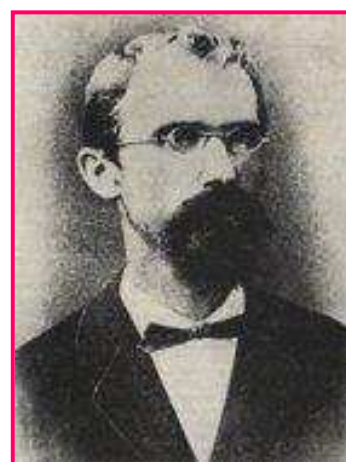
Konrád z Benešova byl mistrem Karlovy Univerzity, jeden z prvních vzdělavců, kteří užívali jazyk český. Narodil se v Dolním Benešově.

Obr. U102:
Cyprián Lelek

Cyprián Lelek se narodil 20.10.1812 v Dolním Benešově a byl významným buditelem, knězem a pedagogem, který na Hlučínsku v době, kdy patřilo v Prusku, šířil znalosti české kultury.

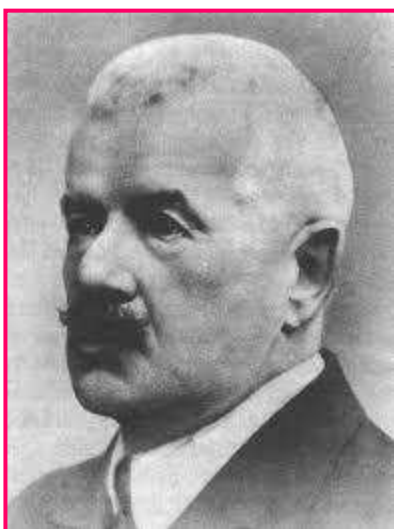
Antonín Vašek, rodák z Háje ve Slezsku se stal profesorem češtiny na gymnáziu v Opavě, byl významný propagátor českého národního hnutí a mimo jiné otec spisovatele Petra Bezruče.

Obr. U103:
Antonín Vašek

Vincenc Praska byl profesorem a ředitelem Matičního gymnázia v Opavě, jazykovědec, historik a také významný propagátor českého národního hnutí.

Petr Bezruč byl slavný básník, autor básnické sbírky původně nazvané Slezské číslo, později známé jako Slezské písně. Básně jsou velmi často spojeny s národní a sociální tematikou, neopomněl i na básně milostné.

Obr. U104: Petr Bezruč

Jaké bylo vlastní
jméno Petra
Bezruče?

Vladislav Vančura se narodil také v Háji ve Slezsku v roce 1891. Byl původně lékařem, prozaikem a filmovým režisérem. Jeho život byl násilně ukončen. V roce 1942 byl nacisty popraven v období heydrichiády. Byl členem a prvním předsedou Devětsilu. Stal se předsedou Československé filmové společnosti (1936-1938). V roce 1946 byl in memoriam jmenován národním umělcem. Mezi nejznámější díla patří Markéta Lazarová a Rozmarné léto.

Obr. U105:
Vladislav
Vančura

IN MEMORIAM
= na památku,
posmrtně

Ludmila Hořká byla spisovatelka, která se ve své tvorbě zaměřila na prostý venkovský život lidí na Hlučínsku.

Velmi významnou spisovatelkou byla Joy Adamsonová, vlastním jménem Friederika Victoria, rozená Gessnerová. Narodila se v roce 1910 v Opavě a zemřela v Keni roku 1980. Se svým prvním mužem Viktorem von Klarwillem se rozhodla v roce 1937 odcestovat do Afriky, kde poznala svého druhého muže, Petera Ballyho. V Africe

*George Adamson
byl zakladatel
významných
národních parků
v Africe.*

začala malovat a její rozsáhlý cyklus portrétů příslušníků keňských kmenů dnes tvoří stálou expozici Keňského národního muzea v Nairobi. V roce 1944 si vzala George Adamsona, se kterým se začala starat o malou lvici. Po velkém úsilí se jim lvici podařilo „znovuzdivočet“ a navrátit do přírody. Příběh lvice popsala v knize „Příběh lvice Elsy“. Mezi další známé knihy patří také autobiografie „Volání divočiny“, která byla v roce 1966 zfilmována. Založila nadaci Elsa Wild Animal Appeal, která má dodnes pobočky v USA, Kanadě, Japonsku a Keni. Prostřednictvím této nadace byly založeny národní parky Meru a Samburu. Zemřela na následky ubodání bývalého zaměstnance, kterého propustila za krádež.

*Obr. U106: Joy
Adamsonová*

Ne jezuitské koleji v Opavě přednášel spisovatel a historik Bohuslav Balbín. Opavské gymnázium navštěvoval v letech 1835-1840 vědec Gregor Mendel. Na počátku 20. let 20. století byl ve vojenské službě v Hradci nad Moravicí budoucí prezident Klement Gottwald.

Mezi významné hudebníky, kteří strávili nějaký čas na Opavsku, nebo se zde narodili patří Pavel Josef Vejvanovský. Byl významným skladatelem české hudby chrámového i světového charakteru. S Adamem Michnou z Otradovic jsou považováni za nejvýznamnější české hudebníky 17. století.

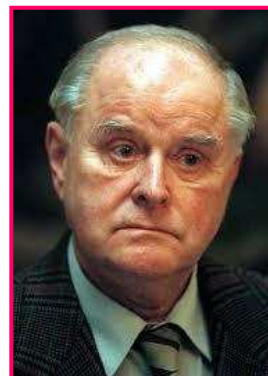

*Obr. U107:
Pavel Josef
Vejvanovský*

Pavel Křížkovský, zakladatel sborového zpěvu, učitel Leoše Janáčka, první dirigent mužského pěveckého sboru Beseda brněnská se narodil roku 1820 v Holasovicích.

Solistou Národního divadla v Praze byl Ivo Žídek, který se narodil roku 1926 v Kravařích.

Obr. U108: Ivo
Žídek

Známým výtvarníkem byl Jan Janda, který pracoval v dílně slavného sochaře Kristiana Raucha.

Jan Bochenek byl malíř pocházející z Hlučina. Hlučinský kostel je vyzdoben jeho malbami. Jeho obrazy najedeme například v Itálii, nebo Austrálii.

Ještě něco málo ze světa krásy... Monika Žídková, je česká bývalá modelka, Miss České republiky 1995 a Miss Europe 1995.

Obr. U109:
Monika Žídková

Ze světa sportu... Alois Hadamczik je známý český hokejový trenér. V letech 2006–2008 a v 2010–2014 vedl českou hokejovou reprezentaci. Byl také trenérem HC Železárny Třinec, HC Vítkovice a HC Sparta Praha.

Obr. U110: Alois
Hadamczik

Tomáš Valík, byl český herec, který ztvárnil role například v seriálu Ulice, Rodinná pouta a nebo Pojišťovna štěstí a ve filmu Copak je to za vojáka a Byl jednou jeden polda III - Major Maisner a tančící drak. Narodil se v Opavě roku 1964. V roce 2016 nečekaně zemřel.

Obr. U111:
Tomáš Valík

SHRNUTÍ

České území je bohaté na osobnosti, které jsou buď celorepublikově, nebo i celosvětově významné. Pár takových se narodilo, nebo působilo v nynějším okrese Opava.

Mezi nejznámější osobnosti této doby patří hokejový trenér Alois Hadamczik, který pochází z Kravař. z téhož města pochází i bývalá Česká miss Monika Žídková. Rok zesnulý herec, který hrál například v nekonečném seriálu ulice se jmenoval Tomáš Valík a narodil se v Opavě,

Ke známým výtvarníkům na Opavsku patřil Jan Janda a Jan Bochenek. Mezi významnými hudebníky můžeme na toto území zařadit Pavla Josefa Vejvanovského, který je považován za nejvýznamnějšího hudebníka 17. století. Dalším hudebníkem byl Pavel Křížkovský, učitel Leoše Janáčka. v Kravařích se narodil Sólista Národního divadla v Praze, Ivo Žídek.

Velmi významnou spisovatelkou byla Adamsonová Joy, proslavena svou autobiografií Volání divočiny. Vladislav Vančura se narodil v Háji ve Slezsku v roce 1891. Byl původně lékařem, prozaikem a filmovým režisérem. Mezi nejznámější díla patří Markéta Lazarová a Rozmarné léto. Petr Bezruč- vlastním jménem Vladimír Vašek se vryl lidem do paměti jako autor Slezských písní.

Jeho otec, Antonín Vašek, byl profesorem češtiny na gymnáziu v Opavě, a také významný propagátor českého národního hnutí . Dalším propagátorem tohoto hnutí byl Vincenc Prasek, jazykovědec, historik. Nejstarší opavským spisovatelem a autorem tzv. Římské kroniky byl M. Opaviensis.

KONTROLNÍ OTÁZKY A ÚKOLY

1. Vyber si jednu osobnost ze současnosti a jednu z minulosti a řekni o ni všechny informace, které sis zapamatoval/a.

Otestuj se, jaká jsi hvězdička, když odpovíš na všechny otázky.

11 PŘÍLOHY

ZDROJE OBRÁZKŮ V UČEBNÍM TEXTU

Obr. U1:

https://cs.wikipedia.org/wiki/Okres_Opava#/media/File:Okres_opava.PNG

Obr. U2:

https://cs.wikipedia.org/wiki/Okres_Opava#/media/File:Okres_opava.PNG

Obr. U3:

<https://www.czso.cz/documents/11288/17832729/cz0805geo16.png/c553147c-8014-4152-be91-f95f9fa96347?version=1.1&t=1503923716856>

Obr. U4:

<https://www.czso.cz/documents/11288/17832729/cz0805adm16.png/c48d390a-132f-4048-b4ef-c9ce3ec99a55?version=1.1&t=1503925315674>

Obr. U5: <http://www.opava-city.cz/cs/symboly-mesta-opavy>

Obr. U6: <http://mapio.net/o/5026273/>, vlastní zpracování

Obr. U7: vlastní zpracování:

- <http://doprava.nafoceno.cz/BRUNTAL.html>,
- <https://mapy.cz/zakladni?x=18.3411692&y=49.6762437&z=18&gallery=1&source=stre&id=86946>
- https://ostrava.idnes.cz/nestehujte-se-vyzyva-karvina-na-domek-daruje-150-tisic-korun-por-/ostrava-zpravy.aspx?c=A111110_1683037_ostrava-zpravy_jog
- https://cs.wikipedia.org/wiki/Nov%C3%BD_Ji%C4%8D%C3%ADn
- <https://tema.novinky.cz/opava>
- <http://2015.ostravskamuzejninoc.cz/cesky-ostravske-muzeum/>

Obr. U8: [http://www.euroregion-](http://www.euroregion-silesia.eu/show_text.php?language=2&id=en-index)

[silesia.eu/show_text.php?language=2&id=en-index](http://www.euroregion-silesia.eu/show_text.php?language=2&id=en-index)

Obr. U9: http://www.euroregion-silesia.cz/show_text.php?id=programy-EU-interreg-III-publicita

Obr. U10:

<https://www.google.cz/search?q=slepa+mapa+mšk&source=lnms&tbm=isc>

h&sa=X&ved=0ahUKEwiwzNGA1J3XAhVP6aQKHdOgBTEQ_AUICigB
&biw=1366&bih=588#imgcr=VfwqfLOgs85-7M:

Obr. U11: <https://eluc.kr-olomoucky.cz/verejne/lekce/298>

Obr. U12: <http://history-if.blog.cz/en/1110/hydrosfera-cr>

Obr. U13: <http://www.natura-opava.org/opavsko/chranena-uzemi-opavska-23.html>

Obr. U14: <http://phenomena.nationalgeographic.com/2013/03/12/the-promise-and-pitfalls-of-resurrection-ecology/>

Obr. U15: https://www.geocaching.com/geocache/GC74CMK_bludny-balvan-oldrisov?guid=09195dce-cbd6-4205-9c3c-b18c2f6a4cff

Obr. U16: <http://www.budisov.eu/volny-cas/muzeum-bridlice/>

Obr. U17: <http://www.natura-opava.org/opavsko/zpravy/sadrovec-ktery-se-tezi-na-opavsku-v-kobericich-vznikl-ve-trethorach.html>

Obr. U18: <http://geologie.vsb.cz/loziska/exkurze/exkurze2012/index.htm>

Obr. U19: https://ostrava.idnes.cz/hlucinske-jezero-oprava-0ws-/ostrava-zpravy.aspx?c=A170210_2305099_ostrava-zpravy_woj

Obr. U20:

https://www.google.com/search?biw=1366&bih=599&tbm=isch&sa=1&ei=QO35WannOIfHsAfRgKmoAw&q=%C3%BAmo%C5%99%C3%AD+evropy&oq=%C3%BAmo%C5%99%C3%AD+evropy&gs_l=psy-ab.3..0i30k1.22152.164650.0.165336.29.29.0.0.0.0.670.3950.5j12j5j5-1.23.0....0...1.1.64.psy-

ab..6.12.2804...0j0i10i19k1j0i19k1j0i30i19k1j0i24k1.0._ieqQ0jkhzQ#imgcr=c=hyiIhNpMQaCVQM:&spf=1509551593788

Obr. U21: <http://www.sneznik.cz/cz/klepy-strecha-evropy/>

Obr. U22: <https://www.turistika.cz/vylety/vylet-z-hermanic-na-trojmorski-wierch/foto?id=752473>

Obr. U23: http://www.pod.cz/atlas_toku/opava.html

Obr. U24: http://www.pod.cz/atlas_toku/opava.html

Obr. U25: http://www.pod.cz/atlas_toku/opava.html

Obr. U26: http://www.pod.cz/atlas_toku/opava.html

Obr. U27: <http://mapio.net/pic/p-58567906/>

Obr. U28: Kludková Miriam, 26.11.2017

- Obr. U29: https://www.edpp.cz/deh_fotodokumentace/
- Obr. U30: https://www.vyletnik.cz/mistopisny-rejstrik/severni-morava/opavsko/5325-stibrne_jezero_u_opavy/
- Obr. 31: http://www.pod.cz/atlas_toku/moravice.html
- Obr. U32: <https://www.krasnecesko.cz/lokality/10472-vodni-nadrz-kruzberk-prehrada.html>
- Obr. U33: <https://www.i60.cz/clanek/detail/17154/slezska-harta-romantika-jako-nekde-v-kanade>
- Obr. U34: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/10158979644-legendy/208382541370005-johanka-z-arku/>
- Obr. U35: <http://www.ekotechnika.cz/heliograf-slunecniho-svitu?kat=rucne-ovladane-pristroje>
- Obr. U36: <http://www.branadovesmiru.eu/odborne-clanky/meteorologie.html>
- Obr. U37: <https://www.flickr.com/photos/7620187@N07/2371978998>
- Obr. U38: <https://leporelo.info/anemometr>
- Obr. U39: <http://www.ovocnarska-unie.cz/sispo/?str=klima-mapa>
- Obr. U40: <http://www.natura-opava.org/opavsko/pamatne-stromy-opavska-8.htm>
- Obr. U41:
https://cs.wikipedia.org/wiki/Modr%C3%A1sek_bahenn%C3%AD
- Obr. U42:
https://cs.wikipedia.org/wiki/Pet%C5%99kovick%C3%A1_venue%C5%A1e
- Obr. U43: <http://www.edejiny.cz/kral-zelezny-a-zlaty-premysl-otakar-ii/>
- Obr. U44:
https://cs.wikipedia.org/wiki/Mikul%C3%A1%C5%A1_II._Opavsk%C3%BD
- Obr. U45: https://www.geocaching.com/geocache/GC47VWG_jirikuv-kamen-kamen-jiriho-z-podebrad?guid=6744b589-b09e-48c9-aa94-1ec09afee49e

Obr. U46:

https://cs.wikipedia.org/wiki/Opavsk%C3%A9_kn%C3%AD%C5%Bectv%C3%AD

Obr. U47: https://cs.wikipedia.org/wiki/Anton_Va%C5%A1ek

Obr. U48: https://cs.wikipedia.org/wiki/Jan_Zacpal

Obr. U49: https://cs.wikipedia.org/wiki/Vincenc_Prasek

Obr. U50: <http://www.hlucin.cz/cs/mesto-hlucin/tiskove-zpravy/hlucin-ma-novy-uzemni-plan.html>

Obr. U51: <https://vltava.rozhlas.cz/patecni-vecer-road-movie-hlucinskym-slezskem-5044791>

Obr. U52: <http://www.zelenavystava.cz/126-vladci-nasi-zeme-08-marie-terezie>

Obr. U53:

https://cs.wikipedia.org/wiki/P%C5%99ipojen%C3%AD_Hlu%C4%8D%C3%ADnska_k%C4%8Ceskoslovensku

Obr. U54: <http://www.hlucinsko.com/>, vlastní zpracování

Obr. U55: <http://www.zslenesice.com/cl634.php>

Obr. U56: <https://www.czso.cz/>, vlastní zpracování

Obr. U57: <https://www.czso.cz/>, vlastní zpracování

Obr. U58: <https://www.czso.cz/>, vlastní zpracování

Obr. U59: <https://www.czso.cz/>, vlastní zpracování

Obr. U60: <http://www.opava-city.cz/cs/hlaska-2>

Obr. U61: <http://www.opava-city.cz/cs/symboly-mesta-opavy>

Obr. U62: <http://www.opava-city.cz/cs/symboly-mesta-opavy>

Obr. U63: <http://www.opava-city.cz/cs/primator>

Obr. U64:

https://cs.wikipedia.org/wiki/Okresn%C3%AD_soud_v_Opav%C4%9B

Obr. U65: <http://mapio.net/pic/p-8478427/>

Obr. U66: <https://www.czso.cz/>, vlastní zpracování

Obr. U67: <https://www.czso.cz/>, vlastní zpracování

Obr. U68: Kludková Miriam, 26.11.2017

Obr. U69: <https://www.vzdelavaniaprace.cz/zamestnavatel/brano-a-s-hradec-nad-moravici/362>

- Obr. U70: <http://www.brano-zz.cz/vyroba/zavirace-dveri/>
- Obr. U71: <http://www.prumysldnes.cz/strojirenstvi/page-21>
- Obr. U72: Kludková Miriam, 26.11.2017
- Obr. U73: <http://www.tevapharm.cz/historie-58.html>
- Obr. U74: <http://www.tevapharm.cz/historie-58.html>
- Obr. U75: Kludková Miriam, 26.11.2017
- Obr. U76: <http://www.tabletmag.com/scroll/148478/todays-news-fbi-raids-ny-yeshiva-more-price-tag-attacks>
- Obr. U77: <http://www.modelgroup.com/cs>
- Obr. U78: Kludková Miriam, 26.11.2017
- Obr. U79: <http://www.lanex.cz/>
- Obr. U80: <http://www.totalprotect.cz/zachycovaci-postroj-flxp-profi>
- Obr. U81:
http://www.nuffoodsspectrum.in/inner_view_single_details.php?page=1&content_type=&vrtcl_panel_nm=&ele_id=NOR_59ae632debf053.51376832
- Obr. U82: <https://www.ebay.com/itm/Traditional-Czech-Round-Chocolate-Wafer-Fidorka-10pieces-/292039252252>
- Obr. U83: <https://nakup.itesco.cz/groceries/cs-CZ/products/2001000009299>
- Obr. U84: <https://www.kupi.cz/znacka/nowaco>
- Obr. U85: <http://www.nowaco.sk/>
- Obr. U86: <https://www.akcniceny.cz/znacka/seliko/>
- Obr. U87: <http://www.hame.cz/brand/show/cs?id=739>
- Obr. U88: <https://www.czso.cz/>, vlastní zpracování
- Obr. U89: Kludková Miriam, 16.9.2017
- Obr. U90: Kludková Miriam, 16.9.2017
- Obr. U91: <http://www.opava-city.cz/cs/technicke-zajimavosti>
- Obr. U92: <https://www.treking.cz/regiony/smolkov.htm>
- Obr. U93: <http://www.radio.cz/cz/rubrika/udalosti/nejdele-se-v-ostravske-operaci-bojovalo-o-hrabyn>
- Obr. U94: https://ostrava.idnes.cz/zvolte-unikat-moravskoslezskeho-kraje-fce-/ostrava-zpravy.aspx?c=A140529_141032_ostrava-zpravy_jog
- Obr. U95: Kludková Miriam, 26.11.2017
- Obr. U96: <http://www.steborice.cz/arboretum-novy-dvur/>

Obr. U97: <http://m.taggmanager.cz/880>

Obr. U98: <https://www.zamek-radun.cz/cs>

Obr. U99: <http://www.opava-city.cz/cs/zamky-hrady>

Obr. U100: <https://www.treking.cz/regiony/hradec-nad-moravici-zamek.htm>

Obr. U101: <https://www.vyletnik.cz/hrady-a-zamky/severni-morava/opavsko/5320-vikstejn/>

Obr. U102: https://opavsky.denik.cz/zpravy_region/cyprian-lelek-velky-cesky-buditel-ve-slezsku.html

Obr. U103:

<https://cs.wikipedia.org/wiki/Anton%20Vana%20ek>

Obr. U104: <https://citaty.net/autori/petr-bezruc/>

Obr. U105: <http://knihovna.turnov.cz/2016/06/vladislav-vancura/>

Obr. U106: <https://www.novinky.cz/cestovani/262301-na-navsteve-u-joy-adamsonove-a-lvice-elsy-u-jezera-naivasha.html>

Obr. U107: <https://www.fdb.cz/lidi/496866-pavel-josef-vejvanovsky.html>

Obr. U108: https://kultura.zpravy.idnes.cz/zemrel-operni-pevec-ivo-zidek-d2o-/hudba.aspx?c=A030521_093334_hudba_vlk

Obr. U109: https://ostrava.idnes.cz/monika-brzeskova-zidkova-miss-europe-starostka-kravare-p26-/ostrava-zpravy.aspx?c=A150223_2141960_ostrava-zpravy_jog

Obr. U110: <http://www.ahaonline.cz/clanek/sport/79849/kouc-hokejoveho-narodaku-alois-hadamczik-pole-za-2-miliardy.html>

Obr. U111: <http://www.blesk.cz/clanek/celebrity-ceske-celebrity/423710/zesnuly-tomas-valik-51-z-ulice-detstvi-v-ustavu-pro-dusevne-chore.html>

8 OVĚŘENÍ UČEBNÍHO TEXTU VE VYUČOVÁNÍ

Vytvořený text na téma Návrh regionální učebnice Opavska byl ověřen v hodinách zeměpisu a v zájmovém zeměpisném kroužku na *Základní škole Hlučín, Hornická 7, škola s rozšířenou výukou matematiky a přírodovědných předmětů*. Byla jsem žákyní školy a od 28.8.2017 jsem se stala zaměstnankyní a vyučuji zde předměty zeměpis a občanskou výchovu. Text byl ověřen s žáky 8. tříd, ve výběrové třídě, tzv. matematické a v klasické třídě. Ověření proběhlo formou vypracováním pracovních listů, které jsou k nahlédnutí na stránce 138. Dále je vyhodnocení evaluace listů a také ukázky doplněných pracovních listů.

8.1 *TESTOVÁNÍ VĚDOMOSTI ŽÁKŮ ZÁKLADNÍ ŠKOLY, 8. TŘÍDA*

Testování vědomostí žáků proběhlo v 8. ročníku (třída, která nemá rozšířenou výuku matematiky a přírodovědných předmětů) Základní školy Hornická 7, po probrání učiva o místním regionu-Opavsku. Třidu navštěvuje 12 žáků, z toho 8 děvčat (jedna dívka má diagnostikovaný autismus) a 4 chlapců. Učivo bylo probráno v průběhu měsíce ledna a února a následně žáci vyplnili pracovní list, který se skládal z otevřených, polootevřených a uzavřených otázek. Následovalo vyhodnocení a diskuze.

Reakce žáků byly pozitivní, jak z didaktického hlediska, tak i nad předloženým návrhem regionální učebnice. Výuka je zajímavá, měli zvědavé otázky a rádi pracovali, vyhledávali a ověřovali informace, diskutovali nad problémy.

8.1.1 *VYHODNOCENÍ KAPITOLY ÚVOD*

První otázka, na kterou žáci odpovídali byla otevřená: *zda si myslí, že znají dobře svůj rodný kraj a zda jim záleží na tom, aby ho poznali*. Žáci odpovídali většinou ve dvou rozvitých větách a každá odpověď byla originální a zajímavá. Otázka druhá byla zaměřena na *vymezení oblasti v rámci republiky formou doplnění slov do vět*. S touto otázkou žáci neměli problém. S problémem jsem se nesetkala ani u otázky číslo tři, kdy žáci měli *barevně vyznačit okres Opava a ostatní okresy MSK pojmenovat*.

Ve čtvrté otázce žáci měli *utvořit správné dvojice s číselnými údaji* okresu Opava (*rozloha, počet obyvatel, hustota a počet obcí*). Žáci byli velmi šikovni a 10 žáků utvořilo správné dvojice.

8.1.2 **VYHODNOCENÍ KAPITOLY RELIÉF, VODSTVO, KLIMA, PŮDY A VEGETACE**

Tato část byla stěžejní částí pro většinu žáků ve třídě. Žáci se shodli, že učivo nebylo pro ně zajímavé. Největší problémy měli s otázkou první: *Které tři geologicky významné celky se rozprostírají v okrese Opava?* Správně odpověděly pouze tři žákyně. Na otázku, která se týkala názvu nejvyššího vrcholu i s nadmořskou výškou odpovědělo správně 10 žáků. Otázka číslo tři se týkala *zalednění oblasti, které bylo celkem zaledněno 3 x*. Odpověď zaznamenali všichni žáci správně. Čtvrtou otázku k *nerostným surovinám* doplňovali žáci do tabulky. Překvapivě 10 žáků tuto odpověď zvládlo bez obtíží. Otázka číslo pět se ptala žáků, *kterému úmoří náleží Opavsko a kterou řekou je území odvodňováno*. Žáci si nejdříve museli ujasnit, co znamená pojem úmoří, poté odpověděli všichni správně. V šesté otázce měli za úkol žáci zhodnotit, *zda věty jsou obsahově správně*. Velmi mě překvapili a 11 žáků odpovědělo správně na všechny podotázky, zbylý jeden žák odpověděl špatně jen u jedné podotázky ze tří. Sedmá otázka se zabývala fakty *o vodní přehradě Kružberk a Slezské Hartě*. Žáci neměli sebemenší problém z odpovědí. Správně odpovědělo 9 žáků, tři zbylí žáci si spletli informace vždy u jednoho bodu odpovědi. Co se týče další otázky ohledně *doplnění slov do textu o podnebí*, žáci odpověděli bez problému. Devátá otázka byla otevřená a *týkala se klimatických oblastí*. Tato otázka byla asi nejproblémovější, ze všech. Žáci mi poté sdělili, že kapitola klima byla pro ně nezáživná a nezajímavá. V otázce číslo deset, k půdám a k chráněným územím, měli žáci za úkol *zhodnotit, zda jsou daná tvrzení správná*. Šest žáků odpovědělo na všechny otázky správně, zbylých šest mělo chyby. Nejvíce chyb měl žák, který má problémy s prací s textem a poté mi sdělil, že si nechte důkladně otázky.

8.1.3   ***VYHODNOCENÍ KAPITOLY HISTORIE, OBYVATELSTVO A SÍDLA***

V této části testování bylo celkem 14 otevřených otázek. Stěžejními otázkami byly otázky o historii. Žáci s následné diskuzi řekli, že dějiny jsou pro ně nezáživné a po konzultaci s učitelem dějepisu mě bylo potvrzeno, že žáci doslova o dějiny nemají zájem. Byla jsem velmi zklamaná. Jen 2 žákyně odpověděly správně na všechny otázky z oblasti historie. Dobrou znalost prokázali u otázek o obyvatelstvu, až na otázku: *Má Opavsko tzv. přirozený přírůstek, nebo přirozený úbytek?* Žákům dělalo problém odpověď zdůvodnit. V poslední otázce, kdy měli *vypsat všechna města Opavska* žáci v 5 případech zapomněli na město Budišov nad Budišovkou.

8.1.4   ***VYHODNOCENÍ KAPITOLY HOSPODÁŘSTVÍ, VÝZNAMNÍ RODÁCI***

V první otázce této části měli žáci doplnit do tabulky název firmy, nebo odvětví průmyslu. Žáky celkově toto učivo zajímalo a správně odpovědělo 10 žáků. V druhé otázce měli určit, zda jsou tvrzení o zemědělství pravdivá. Překvapilo mě, že správně odpovědělo jen 7 žáků. Otázka číslo tři se zabývala vědomostmi o památkách na území. Žáci měli problém nejvíce u otázky, kde se nachází Weissshahlův kanál. Všichni odpověděli správně u otázky, kde se nachází areál Čs. opevnění na Hlučínsku, jelikož 5 žáků bydlí v Darkovičkách. V poslední otázce měli žáci za úkol vytvořit správné dvojice slavných osobností Opavska. Žáci tuto otázku zvládli bez problémů.

8.1.5   ***CELKOVÉ HODNOCENÍ PRÁCE ŽÁKŮ***

Při ověřování učebního textu dotazníkem a následné závěrečné diskuzi nad tématem „Místní region“ byly ohlasy od žáků pozitivní, až překvapivé, s jakou ctí žádostí a zaujetím žáci v hodinách pracovali. Výuka tématu má opodstatněný význam, pro žáky je přínosná, protože se zajímají o region, ve kterém vyrůstají.

Žáci pracovali samostatně, při nejasnostech pokládali otázky přímo vyučujícímu, popřípadě si psali poznámky, které využili k následné diskuzi.

Žáci se v následující diskusi rozpovídali a sdělili, že nejméně zajímavým učivem pro ně bylo učivo o podnebí a historií. Nejvíce žáky bavilo vodstvo a obyvatelstvo a sídla. Celkově bych žáky zhodnotila kladně, u některých odpovědí jsem byla mile překvapená.

PRACOVNÍ LIST K UČEBNICI MÍSTNÍHO REGIONU OKRESU OPAVA:

„MŮJ DOMOV, MOJE OPAVSKO“.

Jméno:

Třída:

Ahoj milí žáci základní školy a studenti gymnázia.

Před vámi leží pracovní list, který se skládá z otázek a úkolů. Odpovědi na tyto otázky a úkoly byste měli již umět z hodin zeměpisu a měla by vám k tomu dopomoci učebnice místního regionu pod názvem „Můj domov, moje Opavsko“ . Neotálejte a vzhůru do práce.

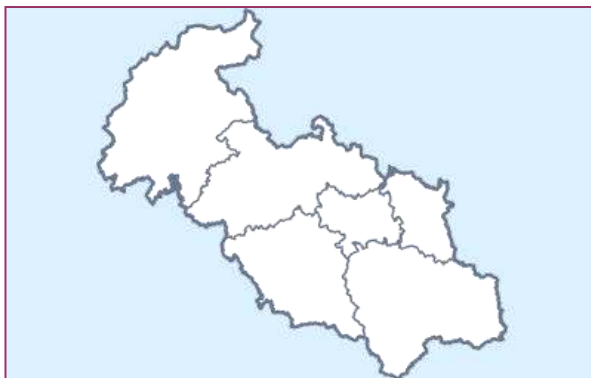
ÚVOD

1. *Myslíte si, že znáte dobře svůj rodný kraj? Záleží vám na tom, abyste ho poznali?*

2. *Doplň správně následující text:*

Okres Opava leží na hranici dvou historických zemí a to ..... a ....., kde se z větší části rozkládá. Je jeden z šesti okresů ..... kraje se sídelním městem ..... Okres se nachází v regionu soudržnosti..... Je součástí euroregionu.....

3. *Vyznač barevně v obrázku č. 1 okres Opava a ostatní okresy pojmenuj.*

Obr. č. 1

4. *Utvoř správné dvojčky.*

1. Rozloha okresu Opava.	A. 176 742
2. Počet obyvatel okresu Opava.	B. 77
3. Hustota zalidnění okresu Opava.	C. 1 113 km ²
4. Počet obcí okresu Opava.	D. 159

RELIEF, VODSTVO, KLIMA, PŮDY A VEGETACE

1. *Které tři geologicky významné celky se rozprostírají v okrese Opava?*
2. *Napiš název i s nadmořskou výškou nejvyššího vrcholu na vybraném území Opavska.*
3. *Kolikrát bylo Opavska pokryto pevninským ledovcem? 1x-2x-3x.*
4. *Doplň správně tabulku:*

NEROSTNÁ SUROVINA	VÝSKYT
Břidlice	
	Dolní Životice
	Kobeřice, Sudice
Pískovec	

5. *Kterému úmoří náleží Opavska? Kterou řekou je odvodňováno?*
6. *Jsou tato tvrzení pravdivá? Jestli-že ne, správně ho oprav.*
  - Řeka Opava je dlouhá 129 km a vzniká soutokem zdrojnic Bílé, Černé a Střední Opavy.
  - Největším levostranným přítokem řeky Opavy je řeka Moravice.
  - Největším rybníkem je Nezmar, který leží v Děhylově.

7. *Napiš tři fakta o vodní přehradě Kružberk a o Slezské Hartě.*

Kružberk

Slezská Harta

8. *Doplň správně následující text:*

Velký vliv na území má ..... moře, které způsobuje pomaleji rostoucí teploty na .....a teplé, ... a ..... podzimy - tak zvaný ..... podzim. Dalším vlivem je ..... území k severu ke Slezské ..... a .....okresu východně od masivu .....

9. *Vyhledej v textu učebnice (s. .... až .....) klimatické oblasti, které se rozkládají na Opavsku a jednoduše popiš, kde se nacházejí.*

10. *Jsou tato tvrzení pravdivá?*

- Velmi rozšířeným půdním typem Opavska jsou hnědé půdy. **A/N**
- Nejrozšířenějším půdním typem v severní části Opavska jsou černozemě. **A/N**
- Nivní půdy najdeme v Hlučínské pahorkatině a v Poopavské pahorkatině. **A/N**
- Mezi významné stromy můžeme zařadit lípu, javor, jasan, dub. **A/N**
- V okrese Opava máme Přírodní park Opavice. **A/N**
- V oblasti katastru Šilheřovic se nachází ptačí lokalita Heřmanský stav – Odra – Poolší. Jedná se o okraj této ptačí lokality ve východní části okresu. **A/N**

HISTORIE, OBYVATELSTVO, SÍDLA,

1. Odpověz správně na tyto otázky:

- 1.1 Na území kterých dvou dnešních obcí se našly pozůstatky neandrtálských lovců?
- 1.2 Na konci kterého století nacházíme první zmínky o městě Opava?
- 1.3 Kterého roku se stal Mikuláš II. Opavský prvním doloženým knížetem?
- 1.4 Proč události Marie Terezie ztratila část Opavska- tzv. Hlučínsko?
- 1.5 Kdy bylo Hlučínsko navráceno k Opavsku? Před, a nebo až po 1. světové válce?
- 1.6 Kterému státu náležela v minulosti tzv. „Prajzská“?
- 1.7 Kolik členů má sdružení Hlučínska?
- 1.8 Odkud vyčteme údaje o obyvatelstvu?
- 1.9 Proč v roce 1940 nemáme žádné údaje o počtu obyvatel?
- 1.10 Opavsko má tzv. přirozený přírůstek, nebo přirozený úbytek? Odpověď zdůvodni.
- 1.11 Jaký původ mají cizinci, kteří jsou na Opavsku nejpočetnější skupinou. Uveď tři nejpočetnější skupiny.
- 1.12 Kolik procent obyvatel uvedlo, že jsou nevěřící? Kolik procent nevyplnilo odpověď?
- 1.13 Kolik osob se hlásilo k římskokatolické církvi?
- 1.14 Vypiš všechna města Opavska.

HOSPODÁŘSTVÍ, VÝZNAMNÍ RODÁCI

1 *Doplň správně tabulku:*

NÁZEV FIRMY	ODVĚTVÍ PRŮMYSLU
<i>OSTROJ a.s. akciová společnost</i>	
<i>Teva Czech Industries s.r.o.</i>	
	<i>Potravinářský průmysl</i>
	<i>Textilní průmysl</i>

2. *Jsou tato tvrzení pravdivá?*

- V roce 2016 pracovalo v primárním sektoru na Opavsku celkem 1 386 ekonomicky aktivních obyvatel. V minulosti v zemědělství pracovalo více ekonomicky aktivních obyvatel. **A/N**
- Největší podíl tvoří oves nahý, ječmen jarní, kukuřice, naopak nejmenší podíl tvoří pšenice ozimá a ostatní obiloviny. **A/N**

3. *Kterou obec bys navštívil, kdybys chtěl vidět:*

- Památník II. světové války:
- Areál Čs. opevnění na Hlučínsku:
- Weissshahlův kanál:
- Letiště, které se zaměřuje především na provozování a rozvoj leteckých sportů:
- Původně gotická tvrz, která byla přestavěna v 16. století na renesanční zámek:

4. *Vytvoř správné trojice*

Obr. 1

Obr. 2

Obr. 3

Obr. 4

Hudební skladatel
Spisovatelka
spisovatel
Modelka

Joy Adamsonová
Monika Žídková
Pavel Josef Vejvanovský
Petr Bezruč

Obr. 3
Obr.4
Obr.2
Obr.1

PRACOVNÍ LIST K UČEBNICI MÍSTNÍHO REGIONU OKRESU OPAVA:
„MŮJ DOMOV, MOJE OPAVSKO“.

Jméno: *Michaela Suchánková*

Třída: *8. A, Liš. Hornická, Hlučín*

Ahoj milí žáci základní školy a studenti gymnázia.

Před vámi leží pracovní list, který se skládá z otázek a úkolů. Odpovědi na tyto otázky a úkoly byste měli již umět z hodin zeměpisu a měla by vám k tomu dopomoci učebnice místního regionu pod názvem „Můj domov, moje Opavsko“. Neotálejte a vzhůru do práce.

ÚVOD

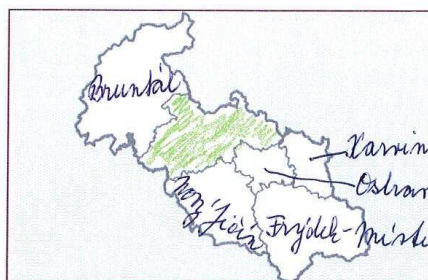
1. *Myslíte si, že znáte dobře svůj rodný kraj? Záleží vám na tom, abyste ho poznali?*

Je nevím, ale už jsem byla v Jeseníkách a jezdíme si jinou na hory s mamkou a tatínkem.

2. *Doplň správně následující text:*

Okres Opava leží na hranici dvou historických zemí a to *Morava* a *Slézska*, kde se z větší části rozkládá. Je jeden z šesti okresů *Moravskoslezského* kraje se sídelním městem *Opava*. Okres se nachází v regionu soudržnosti *Moravskoslezsko* a je součástí euroregionu *Silesia*.

3. *Vyznač barevně v obrázku č. 1 okres Opava a ostatní okresy pojmenuj.*

Obr. č. 1

4. Utvoř správné dvojčky.

1. Rozloha okresu Opava.	A. 176 742
2. Pačet obyvatel okresu Opava.	B. 77
3. Hustota zalidnění okresu Opava.	C. 1 113 km ²
4. Pačet obcí okresu Opava.	D. 159

RELIÉF, VODSTVO, KLIMA, PŮDY A VEGETACE

- Které tři geologicky významné celky se rozprostírají v okrese Opava?
Čistá rovina, Západní Karpaty, Křivopolská nížina
- Napiš název i s nadmořskou výškou nejvyššího vrcholu na vybraném území Opavska.
Černá hora 499 m. n. m.
- Kolikrát bylo Opavsko pokryto pevninským ledovcem? ~~1x~~ 3x.
- Doplň správně tabulku:

NEROSTNÁ SUROVINA	VÝSKYT
Břidlice	<i>Buditor nad Budišovicemi</i>
<i>hnědá hlína</i>	Dolní Životice
<i>světlá hlína</i>	Kobeřice, Sudice
Pískovec	<i>Bělá, Píseň</i>

- Kterému úmoří náleží Opavsko? Kterou řekou je odvodňováno?
je to Baltské moře, řeka Opava
- Jsou tato tvrzení pravdivá? Jestli-že ne, správně ho oprav.
  - Řeka Opava je dlouhá 129 km a vzniká soutokem zdrojnic Bílé, Černé a Střední Opavy. *ANO*
  - Největším levostranným přítokem řeky Opavy je řeka Moravice. *pravostřanný*
  - Největším rybníkem je Nezmar, který leží v Děhylově. *Dobrá Benšon*
- Napiš tři fakta o vodní přehradě Kružberk a o Slezské Hartě.

Kružberk

  - je na řece Moravici*
  - hluboká 31 m*
  - postavená v roce 1955*

Slezská Harta

  - výška 64,8 m*
  - řeka Moravice*
  - ločil se film Johanka z Arken*

8. Doplň správně následující text:

Velký vliv na území má ^{jeví} ~~Baltické~~ moře, které způsobuje pomaleji rostoucí teploty na ^{jeví} a teplé, ^{suché} a ^{slunné} podzimy - tak zvaný ^{slunný} podzim. Dalším vlivem je ^{slunný} území k severu ke Slezské ^{slunné} a ^{poloha} okresu východně od masivu ^{Jeseník}.

9. Vyhledej v textu učebnice (s. 57. až 67.) klimatické oblasti, které se rozkládají na Opavsku a jednoduše popiš, kde se nacházejí.

MT10 mírně - teplá oblast je nejvíce, léta jsou dlouhá, zima je krátká u Opavy a Hlučínsko

MT9 slabě mírně - teplá, ~~na Opavsku~~ na SZ od Opavy, Brumovice po Jablečnice

MT4 mírně - teplá, léta i zima je normální dlouhá, u řek Bystřice Polom, Březová, Vítkov

MT3 léta je krátká, zima normální, u Kráčkerku

~~CH7~~ dlouhá zima, krátké léta, červná hora

10. Jsou tato tvrzení pravdivá?

- Velmi rozšířeným půdním typem Opavska jsou hnědé půdy. AN
- Nejrozšířenějším půdním typem v severní části Opavska jsou černozemě. AN
- Nivní půdy najdeme v Hlučínské pahorkatině a v Poopavské pahorkatině. AN
- Mezi významné stromy můžeme zařadit lípu, javor, jasan, dub. AN
- V okrese Opava máme Přírodní park Opavice. AN
- V oblasti katastru Šilheřovic se nachází ptačí lokalita Heřmanský stav – Odra – Poolší. Jedná se o okraj této ptačí lokality ve východní části okresu. AN

HISTORIE, OBYVATELSTVO, SÍDLA,

1. Odpověz správně na tyto otázky:

1.1 Na území kterých dvou dnešních obcí se našly pozůstatky neandrtálských lovců?

Olšice a Křebom

1.2 Na konci kterého století nacházíme první zmínky o městě Opava?

12. století

1.3 Kterého roku se stal Mikuláš II. Opavský prvním doloženým knížetem?

1378

1.4 Proč události Marie Terezie ztratila část Opavska- tzv. Hlučínsko?

Slezská válka

1.5 Kdy bylo Hlučínsko navráceno k Opavsku? Před, a nebo až po 1. světové válce?

1.6 Kterému státu náležela v minulosti tzv. „Prajzská“?

Prusko

1.7 Kolik členů má sdružení Hlučínska? *27*

1.8 Odkud vyčteme údaje o obyvatelstvu? *SLDB*

Účetní listy, osm, bydlí

1.9 Proč v roce 1940 nemáme žádné údaje o počtu obyvatel?

byla válka

1.10 Opavsko má tzv. přirozený přírůstek, nebo přirozený úbytek? Odpověď zdůvodni.

Mé lidí méně a více lidí se odstěhuje

1.11 Jaký původ mají cizinci, kteří jsou na Opavsku nejpočetnější skupinou. Uveď tři

nejpočetnější skupiny. *Poláci, Slováci, a Němci*

1.12 Kolik procent obyvatel uvedlo, že jsou nevěřící? Kolik procent nevyplnilo odpověď?

20%

40%

1.13 Kolik osob se hlásilo k římskokatolické církvi?

41 615

1.14 Vypiš všechna města Opavska.

Hlučín, Dolní Benešov, Kravaň, Hradec nad Moravicí, Vítkov, Opava, Budišov nad Budišovkou

HOSPODÁŘSTVÍ, VÝZNAMNÍ RODÁCI

1. Doplň správně tabulku:

NÁZEV FIRMY	ODVĚTVÍ PRŮMYSLU
OSTROJ a.s. akciová společnost	strojírenský
Teva Czech Industries s.r.o.	farmaceutický
Mirdelox	Potravinářský průmysl
Lanex a.s.	Textilní průmysl

2. Jsou tato tvrzení pravdivá?

- V roce 2016 pracovalo v primárním sektoru na Opavsku celkem 1 386 ekonomicky aktivních obyvatel. V minulosti v zemědělství pracovalo více ekonomicky aktivních obyvatel. **AN**
- Největší podíl tvoří oves nahý, ječmen jarní, kukuřice, naopak nejmenší podíl tvoří pšenice ozimá a ostatní obiloviny. **AN**

3. Kterou obec bys navštívil, kdybys chtěl vidět:

- Památník II. světové války: *Hrabyně*
- Areál Čs. opevnění na Hlučínsku: *Darlměřky*
- Weissshahluv kanál: *Žimnice*
- Letiště, které se zaměřuje především na provozování a rozvoj leteckých sportů: *Dobruška*
- Původně gotická tvrz, která byla přestavěna v 16. století na renesanční zámek: *Polná*

4. Vytvoř správné trojice

Obr. 1

Obr. 2

Obr. 3

Obr. 4

Hudební skladatel

Joy

Adamsonová

Obr. 3

Spisovatelka

Monika Židková

Obr. 4

spisovatel

Pavel Josef Vejvanovský

Obr. 2

Modelka

Petr Bezruč

Obr. 1

8.2 *TESTOVÁNÍ OBSAHOVÉHO HLEDISKA UČEBNICE, PREZENČNÍHO A DIDAKTICKÉHO HLEDISKA UČITELE*

Žáci 8. třídy vyplnili dotazník ohledně obsahového, prezenčního a didaktického hlediska (k nahlédnutí od strany 149). Pro hodnocení jsem vybrala podkapitulu Vodstvo. Celkově *obsahové* hledisko žáci hodnotili pozitivně, odpovědi na první otázku byly ano, či *spíše ano*. U otázky, zda žáci našli gramatické či faktické chyby žáci odpověděli spíše ne a ne. Dva žáci u otázky, zda *byl rozsah a hloubka učiva přiměřený* uvedli odpověď *spíše ne*, informací se jim zdálo hodně. U otázek: *Líbila se vám grafická podoba učebnice? Byly obrazové materiály, grafy a tabulky přehledné? Pomohl vám obrazový materiál, grafy a tabulky k lepšímu upevnění učiva?* všichni žáci odpověděli ano.

Prezenční a didaktické hledisko učitele žáci hodnotili pozitivně. Z mého subjektivního pohledu jsem také spokojená, v hodině výuky tohoto tématu byl i pan ředitel školy na hospitaci, který mě po hodině sdělil zpětnou vazbu. Jsem začínající učitelka a některé formy a metody výuky zdokonalím praxí. S žáky vybrané se mi pracuje dobře. Důvodem je, že je ve třídě jen 12 žáků a pro každého žáka mám dostatek času pro individuální přístup. Žákyně, která má diagnostikovaný autismus má při výuce asistenta pedagoga.

DOTAZNÍK PRO DIPLOMOVOU PRÁCI
K UČEBNICI MÍSTNÍHO REGIONU OKRESU OPAVA:
„MŮJ DOMOV, MOJE OPAVSKO“,
(KAPITOLA 2., II. PODKAPITOLA, VODSTVO).

ŠKOLA: Základní škola Hlučín, Hornická 7, škola s rozšířenou výukou matematiky.

OBSAHOVÉ HLEDISKO (zakroužkujte vámi vybranou odpověď)

1. BYL TEXT V UČEBNICI SROZUMITELNÝ?

ano   spíše ano   nevím   spíše ne   ne

2. VYSKYTOVALY SE V TEXTU GRAMATICKÉ, ČI FAKTICKÉ CHYBY?

ano   spíše ano   nevím   spíše ne   ne

Pokud ano, a spíše ano, napište prosím, o jaké chyby se jedná:

.....

3. BYLO ČLENĚNÍ TEXTU V JEDNOTLIVÝCH KAPITOLÁCH VYVÁŽENÉ?

ano   spíše ano   nevím   spíše ne   ne

4. BYL ROZSAH A HLOUBKA UČIVA PŘIMĚŘENÝ?

ano   spíše ano   nevím   spíše ne   ne

5. BYLY KAPITOLY DOSTATEČNĚ OBSÁHLÉ?

ano   spíše ano   nevím   spíše ne   ne

6. BYLY OTÁZKY A ÚKOLY JASNĚ FORMULOVANÉ?

ano   spíše ano   nevím   spíše ne   ne

7. BYLY OTÁZKY OBTÍŽNÉ?

ano   spíše ano   nevím   spíše ne   ne

8. LÍBILA SE VÁM GRAFICKÁ PODOBA UČEBNICE?

ano   spíše ano   nevím   spíše ne   ne

9. BYLY OBRAZOVÉ MATERIÁLY, GRAFY A TABULKY PŘEHLEDNÉ?

ano   spíše ano   nevím   spíše ne   ne

10. POMOHL VÁM OBRAZOVÝ MATERIÁL, GRAFY A TABULKY K LEPŠÍMU UPEVNĚNÍ UČIVA?

ano   spíše ano   nevím   spíše ne   ne

PREZENČNÍ A DIDAKTICKÉ HLEDISKO UČITELE (zakroužkujte vámi vybranou odpověď)

1. ZAUJALA VÁS VÝUKA DANÉHO TÉMATU?

ano   spíše ano   nevím   spíše ne   ne

2. ZAPOJIL VYUČUJÍCÍ ŽÁKY DO HODINY?

ano   spíše ano   nevím   spíše ne   ne

3. BYLY HODINY ZAJÍMAVÉ A MOTIVUJÍCÍ?

ano   spíše ano   nevím   spíše ne   ne

4. MLUVIL VYUČUJÍCÍ SROZUMITELNĚ?

ano   spíše ano   nevím   spíše ne   ne

5. MĚLA HODINA PŘIMĚŘENÝ SPÁD A DOBRÉ TEMPO?

ano   spíše ano   nevím   spíše ne   ne

6. POUŽÍVAL VYUČUJÍCÍ ZAJÍMAVÉ VÝUKOVÉ METODY A FORMY? (STŘÍDÁNÍ ČINNOSTÍ, MOTIVACE, SKUPINOVÁ PRÁCE APOD...)

ano   spíše ano   nevím   spíše ne   ne

7. NAPIŠTE SVÝMI SLOVY, JAK HODNOTÍTE CELKOVĚ HODINU (JAK SE VÁM LÍBILA, CO BYSTE VYNECHALI, POPŘÍPADĚ, CO SE VÁM NELÍBILO).

.....

.....

.....

DOTAZNÍK PRO DIPLOMOVOU PRÁCI
K UČEBNICI MÍSTNÍHO REGIONU OKRESU OPAVA:
„MŮJ DOMOV, MOJE OPAVSKO“,
(KAPITOLA 2., II. PODKAPITOLA, VODSTVO).

ŠKOLA: Základní škola Hlučín, Hornická 7, škola s rozšířenou výukou matematiky.

OBSAHOVÉ HLEDISKO (zakroužkujte vámi vybranou odpověď)

1. BYL TEXT V UČEBNICI SROZUMITELNÝ?

ano   spíše ano   nevím   spíše ne   ne

2. VYSKYTOVALY SE V TEXTU GRAMATICKÉ, ČI FAKTICKÉ CHYBY?

ano   spíše ano   nevím   spíše ne   ne

Pokud ano, a spíše ano, napište prosím, o jaké chyby se jedná:

3. BYLO ČLENĚNÍ TEXTU V JEDNOTLIVÝCH KAPITOLÁCH VYVÁŽENÉ?

ano   spíše ano   nevím   spíše ne   ne

4. BYL ROZSAH A HLOUBKA UČIVA PŘIMĚŘENÝ?

ano   spíše ano   nevím   spíše ne   ne

5. BYLY KAPITOLY DOSTATEČNĚ OBSÁHLÉ?

ano   spíše ano   nevím   spíše ne   ne

6. BYLY OTÁZKY A ÚKOLY JASNĚ FORMULOVANÉ?

ano   spíše ano   nevím   spíše ne   ne

7. BYLY OTÁZKY OBTÍŽNÉ?

ano   spíše ano   nevím   spíše ne   ne

8. LÍBILA SE VÁM GRAFICKÁ PODOBA UČEBNICE?

ano   spíše ano   nevím   spíše ne   ne

9. BYLY OBRAZOVÉ MATERIÁLY, GRAFY A TABULKY PŘEHLEDNÉ?

ano   spíše ano   nevím   spíše ne   ne

10. POMOHL VÁM OBRAZOVÝ MATERIÁL, GRAFY A TABULKY K LEPŠÍMU UPEVNĚNÍ UČIVA?

ano   spíše ano   nevím   spíše ne   ne

PREZENČNÍ A DIDAKTICKÉ HLEDISKO UČITELE (zakroužkujte vámi vybranou odpověď)

1. ZAUJALA VÁS VÝUKA DANÉHO TÉMATU?

ano   spíše ano   nevím   spíše ne   ne

2. ZAPOJIL VYUČUJÍCÍ ŽÁKY DO HODINY?

ano   spíše ano   nevím   spíše ne   ne

3. BYLY HODINY ZAJÍMAVÉ A MOTIVUJÍCÍ?

ano   spíše ano   nevím   spíše ne   ne

4. MLUVIL VYUČUJÍCÍ SROZUMITELNĚ?

ano   spíše ano   nevím   spíše ne   ne

5. MĚLA HODINA PŘIMĚŘENÝ SPÁD A DOBRÉ TEMPO?

ano   spíše ano   nevím   spíše ne   ne

6. POUŽÍVAL VYUČUJÍCÍ ZAJÍMAVÉ VÝUKOVÉ METODY A FORMY? (STRÍDANÍ ČINNOSTÍ, MOTIVACE, SKUPINOVÁ PRÁCE APOD...)

ano   spíše ano   nevím   spíše ne   ne

7. NAPIŠTE SVÝMI SLOVY, JAK HODNOTÍTE CELKOVĚ HODINU (JAK SE VÁM LÍBILA, CO BYSTE VYNECHALI, POPŘÍPADĚ, CO SE VÁM NELÍBILO).

.....
SUPER HODINA. ZAUJAL MĚ TO.
VYNECHAL BYCH PÍSEMKY
.....

9 ZÁVĚR

Napsaná diplomová práce se zabývá vytvořením nového učebního textu pro historicky i geograficky zajímavou oblast Opavska.

Hlavním cílem diplomové práce bylo vytvořit návrh učebního textu pro výuku místního regionu Opavska na základních a středních školách a pro zájmové kroužky. Text by měl pomoci nejen žákům, ale i učitelům, kteří vyučují místní region na území Opavska.

Teoretická část diplomové práce se zabývá zejména historií, funkcemi a typy učebnic, dále zařazením místního regionu do Kurikulárních dokumentů. Další kapitola zahrnuje srovnání vybraných učebnic zabývajících se místním regionem a publikace obsahující informace o Opavsku. V této kapitole je zahrnuta i podkapitola s návrhem struktury učebního textu pro region Opavsko.

Praktická část byla stěžejním bodem diplomové práce, jejím základem je vytvořená učebnice místního regionu: „*Můj domov, moje Opavsko.*“ Učební text je rozdělený na dvě velké části, přírodní poměry regionu a socioekonomické poměry regionu (Vymezení oblasti, Přírodní podmínky, Historie, Hlučínsko a jeho zvláštnosti, Obyvatelstvo, Administrativní členění, Sídla, Hospodářství, Cestovní ruch a Významné osobnosti).

K celé učebnici byl vytvořen dotazník, k ověření znalostí a vědomostí žáků. V průběhu psaní učebního textu jsem konzultovala obsah a strukturu s paní zástupkyní ředitele, která rovněž vyučuje zeměpis na základní škole, kde byl text ověřen.

Domnívám se, že po úpravách návrhu učebního textu by mohl sloužit ve výuce jako pomocník pro žáky i učitele. Učební text jsem měla možnost sama ověřit, jelikož na základní škole vyučuji zeměpis ve všech ročnících vyššího stupně a vedu zájmový volitelný kroužek. Mou druhou aprobací je výuka výchovy k občanství, kde lze učební text využít v rámci tématu *Má vlast-život v regionech*.

10 SUMMARY

The main aim of the thesis was the creation of a textbook for the teaching of a local region in a selected geographic area, namely Opavska. Teaching text is created for primary, secondary schools and for interest geographic rings.

The theoretical part deals mainly with characteristics, types and history of textbooks, comparison of selected geographic textbooks, which include the topic "local region". Another chapter deals with the position of the local region in curriculum documents.

In the practical part of the thesis the text of the textbook was created for the region of Opavsko and subsequently the text was validated in the teaching and evaluation. After editing the text, textbooks could be used to educate pupils in Opava or teaching materials for teachers.

11 SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ A LITERATURY

11.1 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY V TEORETICKÉ ČÁSTI PRÁCE

- BALADA, J. et al. Rámcový vzdělávací program pro gymnázia: RVP G. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze, ©2007. 100 s. ISBN 978-80-87000-11-3.
- BĚLECKÝ, Z. Klíčové kompetence v základním vzdělávání. V Praze: Výzkumný ústav pedagogický, 2007. ISBN 978-80-87000-07-6.
- BÍNA, J. Zeměpis České republiky: učebnice pro střední školy. 2. vyd., upr. Praha: Nakladatelství České geografické společnosti, 2009. ISBN 978-80-86034-89-8.
- BYČKOVSKÝ, P., a ZVÁRA, K. Konstrukce a analýza testů pro přijímací řízení. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2007. 77 s. ISBN 978-80-7290-331-3.
- GESCHWINDER, J. aj. Metodika využití materiálních didaktických prostředků. Vyd. 1. Praha: SPN, 1987. 262 s. Účelové náklady.
- HOLEČEK, M. Zeměpis pro střední odborné školy a učiliště. 2. vyd. Praha: Nakladatelství České geografické společnosti, 2012. ISBN 978-80-86034-96-6.
- KALHOUS, Z., OBST O. Školní didaktika. Praha: Portál, 2009, s. 143.
- KALHOUS, Z., Obst O. a kol. Školní didaktika. Vyd. 2. Praha: Portál, 2009. 447 s. ISBN 978-80-7367-571-4
- KASTNER, Jiří. Geografie 4 pro střední školy. 2., přeprac. vyd. Praha: SPN, 2004. ISBN 80-7235-266-0.
- KOPP, J. Využití pracovních sešitů v environmentální výchově. In WAHLA, Arnošt, ed. Učebnice geografie 90. let = Geography textbooks in the 90 s: Ostrava, 18.-19.4.2000: sborník z mezinárodní conference : Vyd. 1. Ostrava: Ostravská univerzita, 2000. s. 134–138. ISBN 80-7042-798-1.
- KOTÁSEK, J. ed. et al. Národní program rozvoje vzdělávání v České republice: Bílá kniha. [Praha]: Tauris, 2001. 98 s. ISBN 80-211-0372-8.
- KÜHNLOVÁ, H. Tady jsem doma aneb Poznej dobře svoje bydliště: Praha: Moby Dick, 1998, s. 53.

- LEPIL, O. Teorie a praxe tvorby výukových materiálů: zvyšování kvality vzdělávání učitelů přírodovědných předmětů. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2010, 17-18 s.
- MAŇÁK, J., ŠVEC, V. Výukové metody. Brno: Paido, 2003. 219 s. 148. ISBN 80-7315-039-5.
- MIKK, J. Učebnice: budoucnost národa. In MAŇÁK, Josef, ed. a KNECHT, Petr, ed. Hodnocení učebnic. Brno: Paido, 2007. s. 11–20. ISBN 978-80-7315-148-5.
- PRŮCHA, J. Moderní pedagogika. Praha: Portál, 2002. 481 s. ISBN 80-7178-631-4.
- PRŮCHA, J. Moderní pedagogika. 2., přeprac. a aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2002. 481 s. ISBN 80-7178-631-4.
- PRŮCHA, J. Pedagogická encyklopedie. 1.vyd. Praha: Portál, 2009. 936 s. ISBN 978-80-7367-546-2.
- PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J. Pedagogický slovník. Praha: Portál, 2009, s. 323. ISBN 978-80-7367-647-6
- PRÁŠILOVÁ, M. Tvorba vzdělávacího programu. Olomouc: TRITON, 2006. 174 s. ISBN 80-7254-712-7
- TOLMÁČIOVÁ, T. Učebnice a výučba zeměpisu na základních školách v Slovenskej republike po roku 1992. In: Učebnice geografie 90. let. Ostrava: Ostravská univerzita, 2000, s. 76 – 82.

11.2 SEZNAM INTERNETOVÝCH ZDROJŮ V TEORETICKÉ ČÁSTI PRÁCE

- HAVRÁNEK, P. Nemilovat knihy znamená nemilovat moudrost. Každý den s citátem [online]. Ústí nad Labem: Pure Inspiration, 2018 [cit. 2018-03-03]. Dostupné z: <https://kazdydenscitatem.cz/citaty-slavnych/nemilovat-knihy-znamená-nemilovat-moudrost/>
- Rámcový vzdělávací program pro gymnázia [online]. Praha: VÚP Praha, 2007 [cit. 2018-03-08]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/skolskareforma/ramcove-vzdelavaci-programy>.

- Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání [online]. 2017. Praha: VUP Praha, 2010 [cit. 2018-03-11]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/file/43792/>
- Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů. [online]. 2006 [cit. 2018-03-08], dostupné z WWW: . <http://www.msmt.cz/dokumenty-3/skolsky-zakon-ve-zneni-ucinnem-od-1-9-2017-do-31-8-201>
- [Zakony.centrum.cz](http://zakony.centrum.cz) [online].[cit. 2017-11-09]. Dostupné z: <http://zakony.centrum.cz/skolsky-zakon/cast-1-paragraf-27-odstavce-1,3,4>

11.3 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY V NÁVRHU UČEBNÍHO TEXTU

- CULEK, Martin. Biogeografické členění České republiky. Praha: Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, 2005. ISBN 80-86064-82-4.
- CZUDEK, T, ed. Geomorfologické členění ČSR. Brno: Geografický ústav ČSAV, 1972. Studia Geographica, 23.
- DEMEK, J.: Zeměpisný lexikon ČR. Hory a nížiny. 2. vyd. AOPK ČR, Brno, 2006. 580 s. ISBN 80-86064-99-9
- FRANK, M. a kol.: Opavsko zblízka. 1. vyd. Opava: AVE, 1996. 135 s. ISBN 80-902042-0-1
- PAVELČÍK, J., KRKAVEC F. Okres Opava - Vlastivědná mapa 1:100 000. První vydání. Praha: Geodetický a kartografický podnik v Praze, 1985.
- QUITT, E.: Klimatické oblasti Československa. Studia Geographica 16, GÚ ČSAV, Brno, 1971, 73 s.
- TOLASZ, R.: Atlas Podnebí Česka, ČHMÚ, Univerzita Palackého v Olomouci, Praha, Olomouc, 2007, 255s. ISBN 9788086690261 (ČHMÚ), 9788024416267 (UP)
- TOMÁŠEK, M.: Půdy České republiky. 4. vyd., Česká geologická služba, Praha, 2007. 67 s. ISBN 9788070756881
- WEISSMANOVÁ, H.: Chráněná území ČR. Svazek X, Ostravsko, Agentura ochrany přírody a krajiny ČR a Ekocentrum Brno, Praha, 2004, 456 s., ISBN 80-86064-67-0

11.4 SEZNAM INTERNETOVÝCH ZDROJŮ V NÁVRHU UČEBNÍHO TEXTU

- HÁJČÍKOVÁ, Petra. Komplexní geografická charakteristika Opavska. Brno, 2007. Bakalářská práce. MU Brno. [cit. 2017-13-11]. Dostupný z https://is.muni.cz/th/62742/pedf_b/bakalarska_prace-finalni_verze.pdf
- Brano Group a.s. [online]. [cit. 2017-04-11]. Dostupný z <http://www.brano.eu/>
- ČSÚ. Statistická ročenka ČR (2014–2016) [online]. [cit. 2017-11-15]. Dostupné z <https://www.czso.cz/csu/czso/statisticka-rocenka-ceske-republiky-2016>.
- ČSÚ. Statistická ročenka Pardubického kraje [online]. [cit. 2017-11-15]. <https://www.czso.cz/csu/czso/statisticka-rocenka-moravskoslezskeho-kraje-2017>
- ČSÚ. Veřejná databáze : Cizinci podle státního občanství. [online]. [cit. 2017-11-14]. Dostupné https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt&pvo=CIZ02&z=T&f=TABULKA&katalog=31032&str=v58&u=v58__VUZEMI__101__40908
- ČSÚ. Veřejná databáze : Databáze demografických údajů za obce ČR [online]. [cit. 2017-11-13]. Dostupné z <https://www.czso.cz/csu/czso/databaze-demografickych-udaju-za-obce-cr>
- ČSÚ. Veřejná databáze : Podíl nezaměstnaných osob. [online]. 2016 [cit. 2017-11-14]. Dostupné [z https://www.czso.cz/csu/czso/cr_od_roku_1989_podil_nezamestnanych](https://www.czso.cz/csu/czso/cr_od_roku_1989_podil_nezamestnanych)
- ČSÚ. Veřejná databáze : Pohyb obyvatelstva. [online]. [cit. 2017-11-14]. Dostupné z https://www.czso.cz/csu/czso/oby_cr_m
- ČSÚ. Veřejná databáze : Velikostní skupiny obcí. [online]. [cit. 2017-11-12]. Dostupné z <https://www.czso.cz/csu/czso/maly-lexikon-obci-ceske-republiky-2017>
- ČSÚ. Veřejná databáze : Základní charakteristika okresů. [online]. [cit. 2017-11-06]. Dostupné z <https://www.czso.cz/csu/czso/1-zakladni-charakteristika-okresy-epdvrin5yd>
- ČSÚ. Veřejná databáze : Zaměstnání podle odvětví ekonomické činnosti CZ-NACE. [online]. 2015 [cit. 2017-03-20]. Dostupné z https://www.czso.cz/csu/czso/klasifikace_ekonomickyh_cinnosti_cz_nace
- HÁJČÍKOVÁ, Petra. Komplexní geografická charakteristika Opavska. Brno, 2007. Bakalářská práce. MU Brno.

- Hradec nad Moravicí [online]. [cit. 2018-04-11]. Dostupné z: <http://www.hradecinfo.cz/>
- Charakteristika okresu Opava, [online]. Český statistický úřad v Ostravě. [cit. 2017-27-17]. Dostupný z https://www.czso.cz/csu/xt/charakteristika_okresu_opava
- KUBAČKA, Milan. Chráněná území Opavska [online]. 2009 [cit. 2018-01-28]. Dostupné z: <http://www.natura-opava.org/opavsko/chanena-uzemi-opavska-34.html>
- Lanex a.s. [online]. [cit. 2017-04-11]. Dostupný z <http://www.lanex.cz/>
- Mikroregion Matice slezská: O mikroregionu [online]. 2013 [cit. 2018-04-03]. Dostupné z: <http://www.maticeslezska.cz/o-mikroregionu-1/>
- Model Obaly a.s. [online]. [cit. 2017-04-11]. Dostupný z <http://www.modelgroup.com/cs>
- MONDELEZ International, a.s. [online]. [cit. 2017-04-11]. Dostupný z <https://mondelez.jobs.cz/>
- Moravskoslezský kraj [online]. 2013 [cit. 2017-03-11]. Dostupné z: <http://www.krmoravskoslezsky.cz>
- MSA a. s. [online]. [cit. 2017-04-11]. Dostupný z <http://www.msa.cz/>
- Muzeum břidlice [online]. [cit. 2017-04-11]. Dostupný z <http://www.krajinabridlice.cz/cs/content/muzeum-b%C5%99idlice>
- NOWACO mrazírny a.s. [online]. [cit. 2017-04-11]. Dostupný z <https://www.nowaco.cz/>
- Oficiální stránky Města Budišov nad Budišovkou: [online]. 2013 [cit. 2017-04-11]. Dostupné z: <http://www.budisov.eu/>
- Okres Opava: Časová řada - vybrané ukazatele za okres Opava. Český statistický úřad [online]. [cit. 2017-04-11]. Dostupné z: http://www.czso.cz/xt/redakce.nsf/i/okres_opava
- Opavské Slezsko [online]. [cit. 2017-04-11]. Dostupné z: <http://www.opavske-slezsko.cz/to-nejlepsi-z-opavskeho-slezska/tipy-na-vylet/>
- OSTROJ a.s. [online]. [cit. 2017-04-11]. Dostupný z <http://www.ostroj.cz/>
- <http://www.ostrava.cz/cs/o-meste/zivotni-prostredi/ochrana-prirody/natura-2000-1/ptaci-oblasti>

- Petr Bezruč: Slezské písně [online]. [cit. 2017-10-30]. Dostupné z: <http://www.sesity.net/elektronicka-knihovna/slezske-pisne.pdf>
- Pověst o vzniku názvu města Opavy [online]. [cit. 2017-10-30]. Dostupné z <http://www.opava-city.cz/cs/povest-o-vzniku-nazvu-mesta-opavy>
- Povodí Odry, státní podnik [online]. [cit. 2017-10.16]. Dostupný z <https://www.pod.cz/>
- Přírodní krásy [online]. [cit. 2017-04-11]. Dostupný z <http://www.opava-city.cz/cs/prirodni-krasy>
- Sdružení obcí Hlučínska: Kompletní přehled všeho dění na Hlučínsku [online]. 2013 [cit. 2013-04-03]. Dostupné z: <http://www.hlucinsko.eu/?page=obce>
- Seliko Opava a.s., [online]. [cit. 2017-10.16]. Dostupný z <http://www.seliko.opava.cz>
- Slezské zemské muzeum [online]. 2018 [cit. 2018-01-11]. Dostupné z: <http://www.szm.cz/>
- Statutární město Opava [online]. 2018 [cit. 2018-01-20]. Dostupné z: <http://www.opavacity.cz/>
- Vybrané kapitoly ze socioekonomické geografie České republiky, Geografie [online]. [cit. 2017-11-05]. Dostupné z: <https://is.muni.cz/do/rect/el/estud/pdf/js13/geograf/web/pages/05-prumysl-podnikani.html>
- Technické zajímavosti [online]. [cit. 2017-04-11]. Dostupný z <http://www.opava-city.cz/cs/technicke-zajimavosti>
- Teva Czech Industries s.r.o., [online]. [cit. 2017-04-11]. Dostupný z <http://www.tevapharm.cz/>
- Zámek Hradec nad Moravicí: Oficiální stránky [online]. 2013 [cit. 2017-04-11]. Dostupné z: <http://www.zamek-hradec.cz/>
- Zámky a hrady [online]. [cit. 2017-04-11]. Dostupný z <http://www.opava-city.cz/cs/zamky-hrady>